

สัญญาเลขที่ RDG58S0018

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ“รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนหัวทาง ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล”

ระยะเวลาดำเนินงาน

ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2558 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2559

โดย

1. นางสาวปัทมา	เอียดดี	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายอับดุลขอเลต	ลัดเลี้ย	ทีมวิจัย
3. นายสนิจ	สอเหลม	ทีมวิจัย
4. นายอดุลย์	อุสมา	ทีมวิจัย
5. นางอุไหล	ลือเหลม	ทีมวิจัย
6. นายนชากร	แซอาหลี	ทีมวิจัย
7. นายสอด	สมสู	ทีมวิจัย
8. นางสาวยุจริ	อุสมา	ทีมวิจัย
9. นางสาวอารยา	ยามา	ทีมวิจัย
10. นายวิชาญ	มาละสัน	ทีมวิจัย
11. นายอาหมาด	ยามา	ทีมวิจัย
12. นายสาดี	เกาะหมาด	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับปรุงแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาใน รูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ นักวิจัย มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้ พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

โครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนห้วยทาง ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ฝ่ายเพื่อท้องถิ่น เพื่อเพื่อศึกษาข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา กฎหมายทรัพยากร และทรัพยากรที่สำคัญในของชุมชนบ้านห้วยทาง ให้เกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้ฐานทุนด้านต่างๆในชุมชนบ้านห้วยทาง

จากการดำเนินงานโครงการวิจัย ได้มีการศึกษาข้อมูลบริบทของชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลในส่วนของภูมิปัญญา วิถีชีวิต และทรัพยากร ตลอดจนการเก็บข้อมูลผ่านเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยตรง อย่างเช่น เรื่องกฎหมายทรัพยากร และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แล้วรวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการดำเนินงานวิจัย และได้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยทางผ่านข้อมูล ซึ่งโครงการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยว ได้มีรูปแบบในการจัดการ และเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและนอกชุมชน รวมทั้งหน่วยงานในการจัดการทรัพยากร ซึ่งในอนาคตการดำเนินการต่อเนื่องใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรให้ยั่งยืนดังเป้าหมายที่วางไว้ โดยในระหว่างการทำงานนักวิจัยยังได้มีการพัฒนาตัวเอง ไปพร้อมๆกับการพัฒนาชุมชนไปด้วยในคราวเดียวกัน

สาระสำคัญของรายงานฉบับสมบูรณ์ฉบับนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 ความเป็นมาโครงการวิจัย ส่วนที่ 2 ทบทวนทุนเดิม ส่วนที่ 3 วิธีการดำเนินงาน ส่วนที่ 4 ผลการดำเนินงาน และส่วนที่ 5 สรุปผลการวิจัย

สุดท้ายนี้ต้องขอขอบคุณ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษา แนะนำการดำเนินงานในครั้งนี้นั้นจนสำเร็จลุล่วงได้

นางสาวปัทมา เอียด และทีมวิจัย
โครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
ชุมชนห้วยทาง ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการ “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนห้วยทาง ต. ละงู อ.ละงู จ.สตูล” เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยกลุ่มแกนนำชุมชน ทั้งในส่วนของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนชาวบ้าน ร่วมตัวกัน ซึ่งเป็นงานที่เกิดขึ้นจากแนวคิดที่จะจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่มาก ทั้งด้านสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งหิงห้อย ล่องเรือชมลำคลองละงู เรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญาในชุมชน โดยมีเป้าหมายสร้างการมีส่วนร่วมโดยใช้ฐานทรัพยากรในชุมชน สู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยทาง

ซึ่งที่ผ่านมาทีมแกนนำก็มีแนวคิดที่จะดูแลทรัพยากรส่วนนี้ แต่นั่นก็ยังไม่มีการขาดความรู้ ความร่วมมือจากคนในชุมชนในการรักษาแหล่งทรัพยากร เพราะชาวบ้านแต่ละคนจะมุ่งเน้นในการประกอบอาชีพของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ลดหายไป ส่งผลให้ทรัพยากรลดน้อยลงจากอดีต เนื่องจากยังไม่มีกฎระเบียบทางสังคมในชุมชน เช่น ในบริเวณหอยปะ(แหล่งหอย) ของคลองละงู เดิมเป็นแหล่งหาหอย แล้วได้เป็นจำนวนมาก ทั้งคนในพื้นที่ทั้ง 3 ตำบล ได้แก่ตำบลละงู ตำบลกำแพง และตำบลปากน้ำ ซึ่งในสมัยก่อนจากการบอกเล่า จะมีการหาหอยได้ครั้งละหลายกิโล บางคนได้เต็มลำเรือ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันแล้วนั้นจำนวนหอยที่ได้ลดลงมาก

จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงได้มีการรวมกลุ่มที่มีแนวคิดที่จะจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรของชุมชนอย่างรู้คุณค่า จึงมีการศึกษาข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ทรัพยากรที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยว ของชุมชนบ้านห้วยทาง และกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร จากกลุ่มเป้าหมายหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือ กลุ่มแกนนำชุมชน ประชาชนชุมชน ผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ชาวชนหน่วยงานในพื้นที่ และชาวบ้านสองฝั่งคลอง

โดยผ่านวิธีการลงพื้นที่สอบถามข้อมูล สำรวจแหล่งทรัพยากร การขอข้อมูลจากหน่วยงาน และการค้นคว้าเอกสาร ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลทำให้ได้รู้ข้อมูลพื้นฐานชุมชน วิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากร ภูมิปัญญาในชุมชน ข้อมูลด้านทรัพยากรที่สำคัญในชุมชนที่เหมาะสมในการนำมาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจากการศึกษาทำให้ได้ข้อมูลศักยภาพด้านทรัพยากรในชุมชน ทั้งในส่วนของลำคลองที่เรียกว่าคลองละงู ป่าลำพูที่อุดมไปด้วยสองฝั่งคลอง ทรัพยากรสัตว์น้ำที่สมบูรณ์ ป่าชายเลนที่คงสภาพความสมบูรณ์อยู่ นอกจากนี้ยังได้มีศึกษาถึงแหล่งทรัพยากรที่สามารถนำมาเป็นแหล่งเที่ยวได้ โดยมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประวัติศาสตร์มีเรื่องราวเล่าขาน เช่น สำเภากะตรา แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ เช่น ดอนหอยให้นักท่องเที่ยวหาหอย และแหล่งท่องเที่ยวชมธรรมชาติ เช่น ล่องเรือชมหิงห้อยป่าลำพู หรือชมเกาะแก่งต่างๆ อีกมากมายด้วย ในส่วนของด้านกฎหมายด้วย โดยมีการค้นหาข้อมูลกฎหมายเกี่ยวกับคลอง เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน และเกี่ยวกับสิทธิการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากสื่อต่างๆ

การวิเคราะห์หาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านห้วยทาง ได้มีการออกแบบแผนงานกิจกรรมการศึกษาดูงานพื้นที่จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนพญาบังสา และชุมชนบากันเคย ซึ่งจากการศึกษาดูงานทำให้เห็นระบบการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน ซึ่งผลจากการดูงานที่มวิจัยได้กลับมาสรุป และเริ่มออกแบบจากเรื่องของการบริการนำเที่ยว เรื่องเรือนำเที่ยว เรื่องอาหาร และสินค้าต้อนรับนักท่องเที่ยว เรื่องของที่พักรับรองนักท่องเที่ยว เรื่องโปรแกรมการท่องเที่ยวในคลองละงู เรื่องการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ และออกแบบการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว ซึ่งเริ่มมีการจัดวางบทบาทหน้าที่ของคนภายในกลุ่มใหม่ตามความถนัดของแต่ละคน จากนั้นได้มีการกำหนดเป้าหมาย การจัดสรรรายได้ ระเบียบกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อการบังคับยึดถือของคณะกรรมการกลุ่ม

ท่องเที่ยว และกำหนดแผนงานยุทธศาสตร์กลุ่มท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการจัดเวที เพื่อจะสร้างการมีส่วนร่วม ในการออกกฎระเบียบและแผนการอนุรักษ์คลองละงูร่วมกัน โดยกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่คลองละงู

ผลการดำเนินการวิจัยเบื้องต้นทำให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์แหล่งทรัพยากร และเรื่องราวอื่นๆใน ชุมชน ซึ่งก่อนหน้านี้ที่มองว่าเป็นเรื่องที่ไม่น่าสนใจ อย่างเช่น ปาล์พที่มีหิ้งห้อย การหาหอย หรือกระทั่งการ ตกกุ้งแม่น้ำ แต่เมื่อได้มาวิจัยทำให้เราเห็นถึงศักยภาพและความสวยงามในตัวเอง ว่าสามารถนำมาเป็นจุด ขายได้ในอนาคตได้เช่นกัน ไม่แพ้แหล่งท่องเที่ยวกระแสหลักอื่นๆ

อีกอย่างจากการศึกษาดูงานการท่องเที่ยว ปัญหาส่วนใหญ่ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มมากที่ก็คือ คนในกลุ่มนั่นเอง ดังนั้นการมีวงพูดคุย สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอจะช่วงคลี่คลาย หรือป้องกันปัญหาเหล่านี้ได้

บทคัดย่อ

ในการดำเนินงานโครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนหัวทาง ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา กฎหมายทรัพยากร และทรัพยากรที่สำคัญในของชุมชนบ้านหัวทาง ให้เกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้ฐานทุนด้านต่างๆในชุมชนบ้านหัวทาง โดยโครงการนี้กลุ่มเป้าหมายหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือ กลุ่มแกนนำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ชาวชน หน่วยงานในพื้นที่ และชาวบ้านสองฝั่งคลอง ซึ่งการดำเนินงานนั้นนอกจากจะต้องการพัฒนาทรัพยากรเพื่อจัดการท่องเที่ยวแล้ว ยังต้องการที่จะพัฒนาทักษะ ความรู้ของทีมงานชุมชนหัวทางอีกด้วย

จากการโดยใช้วิธีการลงพื้นที่สอบถามข้อมูล สำรวจแหล่งทรัพยากร การขอข้อมูลจากหน่วยงาน และการค้นคว้าเอกสาร ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลทำให้ได้รู้ข้อมูลพื้นฐานชุมชน เรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชน บ้านหัวทาง พื้นที่ลักษณะที่ตั้งสภาพภูมิศาสตร์ อาณาเขต องค์ความรู้ด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ประชากร อาชีพ วิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากร ภูมิปัญญาในชุมชน ข้อมูลด้านทรัพยากรที่สำคัญในชุมชนที่เหมาะสมในการนำมาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจากการศึกษาทำให้ได้ข้อมูลศักยภาพด้านทรัพยากรในชุมชน ทั้งในส่วนของลำคลองที่เรียกว่าคลองละงู ป่าลำพู่ที่อุดมไปด้วยทั้งสองฝั่งคลอง ทรัพยากรสัตว์น้ำที่สมบูรณ์ เช่น กุ้งแม่น้ำ หอยปุงปึง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีป่าชายเลนที่คงสภาพความสมบูรณ์อยู่ นอกจากนี้ยังได้มีศึกษาถึงแหล่งทรัพยากรที่สามารถนำมาเป็นแหล่งเที่ยวได้ โดยมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประวัติศาสตร์มีเรื่องราวเล่าขาน เช่น ลำเภากะเตรา แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ เช่น ดอนหอย ให้นักท่องเที่ยวหาหอย และแหล่งท่องเที่ยวชมธรรมชาติ เช่น ล่องเรือชมหิ่งห้อยป่าลำพู่ หรือชมเกาะแก่งต่างๆอีกมากมายด้วย

สุดท้ายก็ได้ศึกษาในส่วนทางด้านกฎหมายด้วย โดยมีการหาข้อมูลกฎหมายเกี่ยวกับคลอง เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน และเกี่ยวกับสิทธิการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หลังจากการศึกษาข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา กฎหมายทรัพยากร และทรัพยากรที่สำคัญในของชุมชนบ้านหัวทาง ก็จะเป็นการวิเคราะห์หาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านหัวทาง ได้มีการออกแบบแผนงานกิจกรรมการศึกษาดูงานพื้นที่จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนพญาบังสา และชุมชนบากันเคย ซึ่งจากการศึกษาดูงานทำให้เห็นระบบการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่ม นอกจากนี้ก็ได้มีการแลกเปลี่ยนถึงทิศทางของการดำเนินการท่องเที่ยวบ้านหัวทางอีกด้วย

ซึ่งผลจากการดูงานที่วิจัยได้กลับมาสรุปและลองออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวในคลองละงู โดยแบ่งโปรแกรม 4 โปรแกรมท่องเที่ยว ดังนี้ โปรแกรมที่ 1 เที่ยวคลองละงู สู่ทะเลเกาะเขาใหญ่ ชมพระอาทิตย์ตก โปรแกรมที่ 2 เที่ยวชมหิ่งห้อย จำนวน 4 คน โปรแกรมที่ 3 ตกกุ้งแม่น้ำ ลำละ 3 คน โปรแกรมที่ 4 เที่ยวคลองละงู เกาะเขาใหญ่ ปราสาทหินพันยอดออกเป็น

ต่อมาได้มีการจัดเวที เพื่อจะสร้างการมีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบและแผนการอนุรักษ์คลองละงู ร่วมกัน โดยกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่คลองละงูตลอดสาย จากเวทีทำให้ได้ข้อตกลง และแผนงานการอนุรักษ์คลองละงูร่วมกัน ทั้งในเรื่องของการอนุรักษ์คลองละงู การอนุรักษ์กุ้งแม่น้ำ การอนุรักษ์แหล่งหอย และการอนุรักษ์พื้นที่ป่าลำพู่ ซึ่งจากเวทีได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้วได้ช่วยเติมเต็มข้อตกลงและแผนร่วมกันจนสมบูรณ์

หลังจากที่ได้ข้อตกลงและแผนงานการอนุรักษ์ทรัพยากรแล้ว ทีมวิจัยก็ถึงขั้นตอนของการออกแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหัวทาง เริ่มจากเรื่องของการบริการนำเที่ยว เรื่องเรื่อนำเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวคลองละงูทุกโปรแกรมจำเป็นต้องใช้เรือในการนำเที่ยวจึงได้มีการกำหนดเรื่อนำเที่ยว มีจำนวน 6 ลำ

เป็นเรือนำเที่ยวที่ได้มาตรฐานสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ และเมื่อออกแบบเรือนำเที่ยวแล้วก็มีการวางระเบียบของกลุ่มเรือนำเที่ยวอีกด้วย เพื่อการจัดการอย่างเป็นระบบของภายในกลุ่มเรือ โดยระเบียบที่กำหนดบางส่วนจะคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เรื่องอาหาร และสินค้าต้อนรับนักท่องเที่ยว ที่เน้นไปที่วัตถุดิบหลักของชุมชน คือเมนูหอย ทั้งปลานิล ปลากระพง ปลาทับทิม กุ้ง หอยปั้ง หอยปะ และหอยกาหย้ม เป็นต้น เรื่องของที่พักรับรองนักท่องเที่ยว

ในส่วนของการประชาสัมพันธ์ ได้การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์จำนวน 4 อย่าง คือ 1. สร้างเพจ facebook ชื่อว่า ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเล ชุมชนบ้านหัวทาง 2. แผ่นพับข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเล บ้านหัวทาง 3. วีดิโอโปรโมทการท่องเที่ยวจำนวน 1 ชุด 4. ป้ายไว้นิลโปรโมทการท่องเที่ยวจำนวน 2 ชุด

จากนั้นเป็นการออกแบบการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว ซึ่งเริ่มมีการจัดวางบทบาทหน้าที่ของคนภายในกลุ่มใหม่ตามความถนัดของแต่ละคน โดยได้คณะกรรมการทั้งหมดจำนวน 18 คน มีนายอับดุลขอเลดลัดเลีย เป็นประธานกลุ่ม จากนั้นได้มีการกำหนดเป้าหมาย และระเบียบกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อการบังคับยึดถือของคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยว โดยระเบียบจะว่าด้วยเรื่องของคณะกรรมการ บทบาทหน้าที่ การดำรงตำแหน่ง เรื่องของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว เรื่องของการประชุมของคณะกรรมการ และอื่นๆ ซึ่งในการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวต้องมีการเชื่อมโยงกลุ่มอื่นที่เข้ามามีส่วนหนุนเสริมกิจกรรมของการท่องเที่ยวให้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีตั้งแต่ กลุ่มเรือนำเที่ยว กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มจักรสาน กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง และกลุ่มอาชีพประมงพื้นบ้านในชุมชน ซึ่งทุกกลุ่มจะเห็นถึงความสัมพันธ์ในการช่วยเหลือกัน ทั้งด้านการบริการ สินค้า อาหาร การนำเที่ยว และอื่น ที่เป็นประโยชน์ต่อกัน

ส่วนของการจัดสรรรายได้กลุ่มท่องเที่ยว ทางทีมวิจัยได้การประมาณการต้นทุน และกำไรจากการต้อนรับนักท่องเที่ยว และการบริการแต่ละอย่าง การจัดสรรรายได้จึงกำหนดกฎเกณฑ์การจัดสรรไว้ 3 ส่วน คือ คนทำงาน 60% สวัสดิการ 20% และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 20%

ในช่วงสุดท้ายก็จะเป็นกำหนดแผนงานยุทธศาสตร์กลุ่มท่องเที่ยว ตั้งแต่ด้านอนุรักษ์ทรัพยากร ด้านการส่งเสริมกลุ่มองค์กร เช่น แผนการพัฒนาศักยภาพ และทักษะเพิ่มเติม แผนการพัฒนาระบบจัดการ ด้านการลงทุนเพิ่มเติม เช่น แผนการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และแผนการก่อสร้างเพิ่มเติมในอนาคต

โดยหลังจากที่ได้มีการออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเลเสร็จสิ้น ก็ได้มีการจัดเวทีคืนข้อมูล และสรุปนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยขึ้นภายในชุมชน ซึ่งมีคนในชุมชนให้ความสนใจเป็นจำนวนมากกว่า 100 คน รวมทั้งเจ้าหน้าที่จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องก็เข้าร่วมในเวทีด้วย กระบวนการเวทีในช่วงแรกจะเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูล และนำเสนอรูปแบบแผนงานจัดการท่องเที่ยวตามที่ได้นำมาดำเนินงานวิจัย นอกจากการนำเสนอ ยังมีเปิดเวทีให้ดู และมีนิทรรศการเครื่องจักรสาน หอย ปลา กุ้งแม่น้ำ มาจัดแสดงให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นด้วย ได้มีการแลกเปลี่ยนจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลละงู ปลัดอำเภอละงู ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

จากการดำเนินการวิจัยในเบื้องต้นทำให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์แหล่งทรัพยากร และเรื่องราวอื่นๆในชุมชน ซึ่งก่อนหน้านี้ทีมมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่น่าสนใจ อย่างเช่น ปาล์พที่มีหิ่งห้อย การหาหอย หรือกระทั่งการตกกุ้งแม่น้ำ แต่เมื่อได้มาวิจัยทำให้เราเห็นถึงศักยภาพและความสวยงามในตัวเอง ว่าสามารถนำมาเป็นจุดขายได้ในอนาคตได้เช่นกัน ไม่แพ้แหล่งท่องเที่ยวกระแสหลักอื่นๆ

อีกอย่างจากการศึกษาดูงานการท่องเที่ยว ปัญหาส่วนใหญ่ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มมากที่สุดก็คือคนในกลุ่มนั่นเอง ดังนั้นการมีวงพูดคุย สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอจะช่วงคลี่คลาย หรือป้องกันปัญหาเหล่านี้ได้

นอกจากนี้การดำเนินงานโครงการวิจัยที่มีทั้งการศึกษาข้อมูล การรวบรวมข้อมูลจะต้องมีการประชุมวางแผน การประชุมระดมข้อมูล การลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งการสอบถาม การสำรวจพื้นที่ จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งช่วงแรกเป็นเรื่องที่ยากมากในการที่จะพูดแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น เนื่องจากการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่จะอยู่ที่แกนนำของทีม จึงได้มีการสร้างข้อตกลงการภายในว่า ทุกครั้งที่ประชุมต้องให้สมาชิกที่เข้าร่วมทุกคนได้แสดงความคิดเห็นทุกครั้งหลังจากประชุมเสร็จ คือ เป็นการถอดบทเรียนหลังประชุม หรือ หลังทำกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อเป็นการฝึกให้ได้กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็นบ้าง

โดยในช่วงหลังได้มีการจัดเวทีและได้เปิดโอกาสให้ได้มีการนำเสนอข้อมูล ต่อเวทีสาธารณะต่างๆ ทำให้มีการพัฒนาศักยภาพการนำเสนอที่ดำนากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะนายอับดุลขอเลด ลัดเลีย ซึ่งก่อนหน้านี้เป็นคนที่ไม่กล้าพูดเป็นทุนเดิม แต่พูดนำเสนอไม่รู้เรื่องไม่เข้าใจ ใส่นำเสนอไม่เป็น แต่ด้วยนิสัยที่สนใจในการเรียนรู้จึงได้มีการฝึกตัวเอง ทั้งในการประชุมในชุมชน และเวทีต่างๆที่ศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่นจัดขึ้น จนในช่วงหลังสามารถนำเสนอต่อสาธารณะได้ และสื่อให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจได้ดีขึ้นมาก

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	ง
ส่วนที่ 1 ความเป็นมาโครงการวิจัย	1
ส่วนที่ 2 ทบทวนทุนเดิม	6
ส่วนที่ 3 รายงานกิจกรรมการดำเนินงาน	24
ส่วนที่ 4 ผลการดำเนินงาน	31
ส่วนที่ 5 สรุปผลการวิจัย	93
อ้างอิง	100
ภาคผนวก	
กิจกรรมโครงการ	101
รายชื่อทีมวิจัย	123
ประมวลภาพกิจกรรม	127

ส่วนที่ 1

ความเป็นมาโครงการวิจัย

ความเป็นมาของโครงการ

บ้านหัวทาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีวิถีชีวิตที่ได้รับอิทธิพลจากการนับถือศาสนาอิสลามที่เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม และตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวิถีชีวิตที่จะต้องอิงหลักศาสนาอยู่ตลอดเวลา

ที่ผ่านมาได้มีการรวมตัวเป็นกลุ่ม ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการมัสยิด คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน(กพสม.) กองทุนหมู่บ้าน(กทบ.) กลุ่มปักจักรเครื่องแต่งกายมุสลิม กลุ่มผลิตภัณฑ์เสวียนหม้อ กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ ชุติรักษาความปลอดภัยหมู่ กลุ่มแกนนำชุมชน(กนช.) และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน(อสม.)

ทรัพยากรที่สำคัญของบ้านหัวทางก็มีคลองละงู ซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อคมนาคมด้านการค้าขายทางเรือในอดีต ของทั้ง 3 ตำบล เป็นท่าเทียบเรือหลัก เพราะการคมนาคมทางบกยังไม่มี ส่วนในปัจจุบันก็ยังมีเส้นทางในการสัญจรนี้อยู่ ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีการเดินทางทะเล และด้านการประกอบอาชีพทางการประมงพื้นบ้าน ในคลองละงูแห่งนี้ชาวบ้านชาวบ้านก็ได้มีการประกอบอาชีพด้านการเลี้ยงปลากะชัง เนื่องจากในลำคลองแห่งนี้มีทรัพยากรแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งกุ้งแม่น้ำ หอย ปู ปลา

ในด้านภูมิทัศน์ของทั้งสองฝั่งคลองแห่งนี้ มีต้นลำพูขึ้นเป็นป่าลำพูอยู่ทั่วลำคลองละงู ในเวลากลางคืนป่าลำพูแห่งนี้ก็จะเต็มไปด้วยหิ่งห้อย มีแสงระยิบระยับไปทั่วอาณาเขตแนวชายคลอง เป็นระยะทางกว่า 2 กิโลเมตร และเมื่อห่างออกไปก็จะเป็นพื้นที่ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ทำมาหากินของคนในชุมชน ทั้งหาปู หาหอย มีพันธุ์ไม้ป่าชายเลนหลากหลายชนิด ที่น่าสนใจ แต่ปัจจุบันก็เปลี่ยนแปลงไปมากเนื่องจากการใช้ประโยชน์ที่มากเกินไป

ซึ่งที่ผ่านทางทีมแกนนำก็มีแนวที่จะดูแลทรัพยากรส่วนนี้ขึ้น แต่ก็ยังขาดความรู้ ความร่วมมือจากคนในชุมชนในการรักษาแหล่งทรัพยากร เพราะชาวบ้านแต่ละคนจะมุ่งเน้นในการประกอบอาชีพของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ความร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ลดหายไป ส่งผลให้ทรัพยากรลดน้อยลงจากอดีตเนื่องจากยังไม่มีกฎระเบียบทางสังคมในชุมชน เช่นในบริเวณหอยปะ(แหล่งหอย) ของคลองละงู เดิมเป็นแหล่งหาหอย แล้วได้เป็นจำนวนมาก ทั้งคนในพื้นที่ทั้ง 3 ตำบล ได้แก่ตำบลละงู ตำบลกำแพง และตำบลปากน้ำ ซึ่งในสมัยก่อนจากการบอกเล่า จะมีการหาหอยได้ครั้งละหลายกิโล บางคนได้เต็มลำเรือ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันแล้วนั้นจำนวนหอยที่ได้ลดลงมาก

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงได้มีแนวคิดที่จะจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่มาก ทั้งด้านสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งหิ่งห้อย ล่องเรือชมลำคลองละงู เรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญาในชุมชน จึงได้มีการจัดทำโครงการวิจัย รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติชุมชนหัวทาง ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ทรัพยากรที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยว ของชุมชนบ้านหัวทาง และกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร ให้เกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้ฐานทุนด้านต่างๆ ของชุมชนบ้านหัวทาง โดย

โครงการนี้กลุ่มเป้าหมายหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือ กลุ่มแกนนำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ผู้ประกอบอาชีพ ประมงพื้นบ้าน เยาวชน หน่วยงานในพื้นที่ และชาวบ้านสองฝั่งคลอง ซึ่งการดำเนินงานนั้นนอกจากจะต้องการพัฒนาทรัพยากรเพื่อจัดการท่องเที่ยวแล้ว ยังต้องการที่จะพัฒนาทักษะ ความรู้ของทีมชุมชนหัวทางอีกด้วย

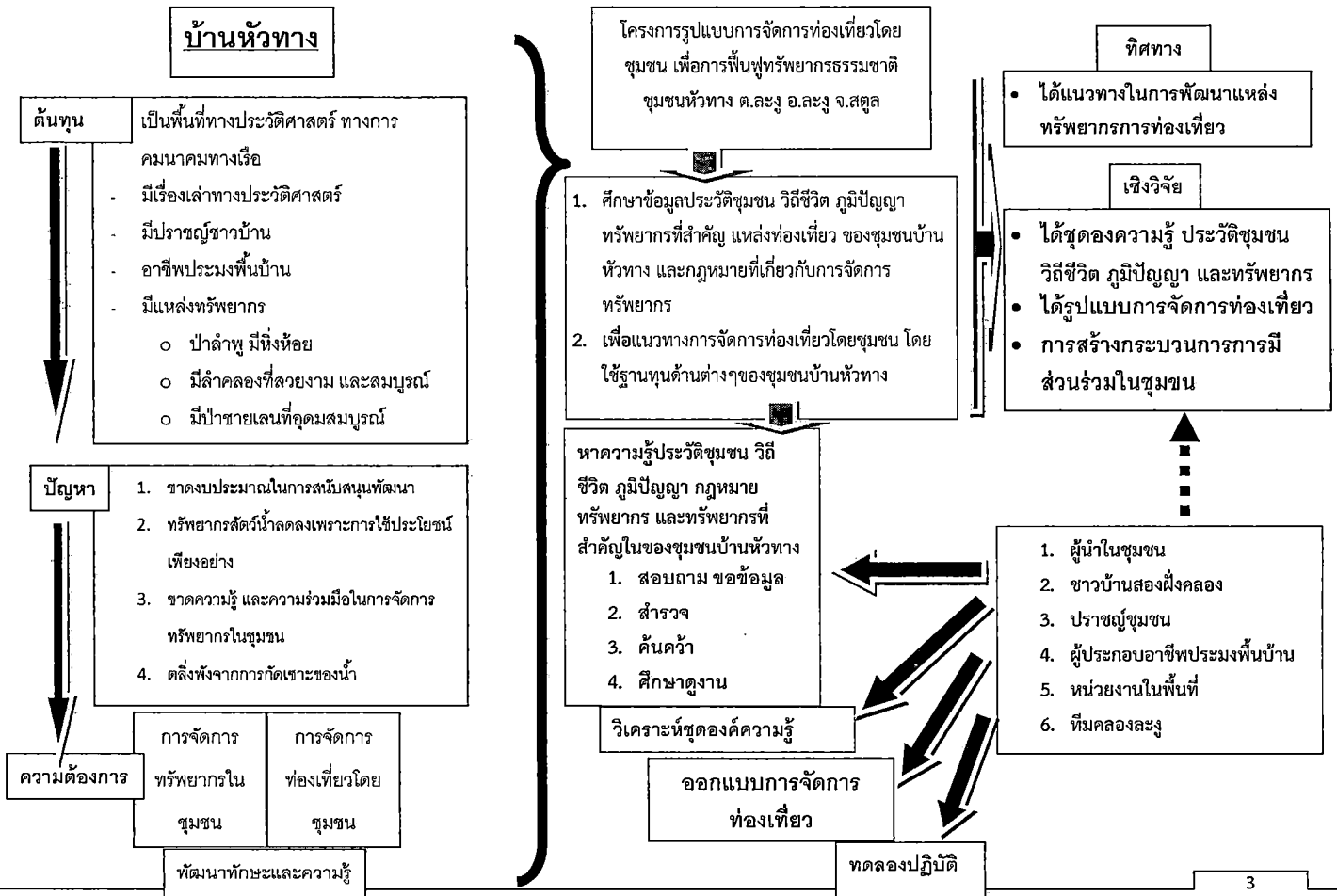
คำถามวิจัย

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนหัวทาง ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ทรัพยากรที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยว ของชุมชนบ้านหัวทาง และกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร
2. เพื่อหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้ฐานทุนด้านต่างๆ ของชุมชนบ้านหัวทาง

บ้านหัวทาง

กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้นำในชุมชน
2. ชาวบ้านสองฝั่งคลอง บ้านหัวทาง บ้านปากบึง เขตเทศบาลตำบลกำแพง
3. ประชาชนชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิต
4. ผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน
5. สำนักงานป่าชายเลนที่ 36 และกรมเจ้าท่า
6. สมาคมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล
7. กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเล

พื้นที่การศึกษา

บ้านหัวทาง หมู่ที่ 6 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลฐานประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต กฎหมายทรัพยากร และทรัพยากร
 - สอบถามข้อมูลประวัติ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และทรัพยากร
 - ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลแหล่งทรัพยากร คลอง
 - ขอข้อมูลแหล่งทรัพยากรจากหน่วยงาน
 - ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - นำข้อมูลมารวบรวมและสรุป
2. วิเคราะห์ข้อมูล และออกแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทาง
 - ศึกษาดูงาน กลุ่มท่องเที่ยวพญาบังสา และกลุ่มท่องเที่ยวบ้านบากันเคย
 - ประชุมระดมความคิดออกแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทาง (แหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม การกำหนดกฎระเบียบ บทบาทหน้าที่ โปรแกรม สร้างความร่วมมือ แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
 - ทดลองท่องเที่ยว
3. สรุปผลการดำเนินงาน และนำเสนอผล
 - สรุปนำเสนอผลการดำเนินงาน
4. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ วิธีการทำงานวิจัย ในเครือข่ายนักวิจัย
 - ประชุมเครือข่ายนักวิจัย 2 เดือนครั้ง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เชิงวิจัย

1. ได้ข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ทรัพยากรที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยว ของชุมชนบ้านหัวทาง และกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร
2. ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทาง โดย

เชิงพัฒนา

1. สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. สมาชิกในกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมากขึ้น
3. ฐานทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนได้รับการฟื้นฟูโดยชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

ส่วนที่ 2

ทุนเดิม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนการดำเนินงานโครงการวิจัย รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนหัวทาง ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล ต้องมีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งมีเอกสารที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกัน 3 ส่วน คือ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน 2 การศึกษาข้อมูลแนวคิด และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 การศึกษาข้อมูลกฎหมายด้านการจัดการทรัพยากร โดยมีเนื้อหาข้อมูลดังนี้

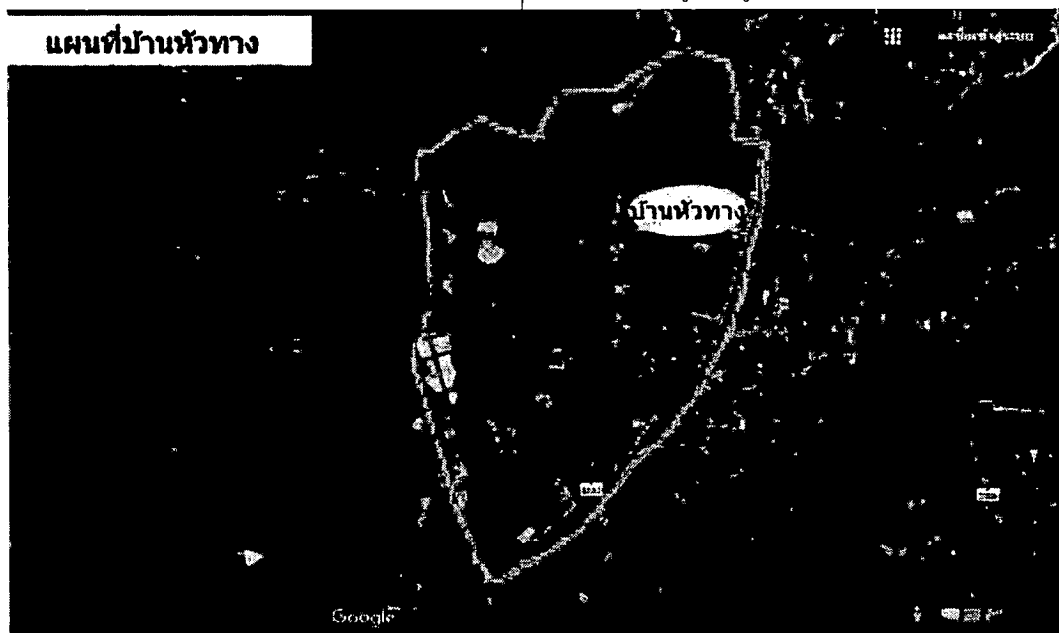
ข้อมูลพื้นฐานชุมชนบ้านหัวทาง

บ้านหัวทาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล ห่างจากที่ว่าการอำเภอละงู ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือตามถนนสายห้วยวังใหญ่ปากบาราประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลละงู

ทิศเหนือ ติดต่อกับ คลองละงูบ้านควนใหญ่ ม.4 และบ้านปากปิง ม.10 ต.กำแพง อ.ละงู จ.สตูล

ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านตะโละใส ม.4 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านตะโละใส ม.4 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล

พื้นที่ลักษณะที่ตั้งสภาพภูมิศาสตร์

บ้านหัวทาง เป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์มีเนื้อที่ประมาณ 2,000 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มอีกทั้งยังมีคลองละงูไหลผ่านออกสู่ทะเลอันดามัน ทำให้มีอาชีพหลายอาชีพ เช่น การทำสวนยาง ทำสวนปาล์มทั้งมัน ทำประมง เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ราชการ ฯลฯ

การปกครอง

บ้านหัวทางสมัยก่อนคือบ้านลาหงา ซึ่งได้แยกการปกครองมาใหม่เป็นบ้านหัวทางในปัจจุบัน

ผู้ใหญ่บ้าน

1. ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 1 คือ นาย หมดสัน อูสมมา (ผู้ใหญ่สัน)
2. ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 คือ นาย มัยตรี วีรบรรพ์ (ผู้ใหญ่โรบ)
3. ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 3 และดำรงตำแหน่งเป็นกำนันตำบลละงู คือ นาย สุวรรณ หัสมา (กำนันสุวรรณ)
4. ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 คือ นาย หมดหนอง เอียดดี (ผู้ใหญ่หนอง)
5. ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 5 คือ นาย ฉ่อน ดึงหวัง (ผู้ใหญ่ฉ่อน)
6. ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 6 คือ นาย ธีรชัย ดึงหวัง (ผู้ใหญ่ธีร)
7. ผู้ใหญ่บ้านคนที่ 7 คนปัจจุบัน คือ นางสาว ปัทมา เอียดดี (ผู้ใหญ่เฮาะ)

สถานที่สำคัญ

1. มัสยิด 1 แห่ง
2. บานาชะ 3 แห่ง
3. โรงเรียนตาดีกา 1 แห่ง
4. อาคารเอนกประสงค์ 1 แห่ง
5. ป้อม ชูรักษาความสงบหมู่บ้าน 1 แห่ง
6. ธนาคารอิสลาม 1 แห่ง
7. ธนาคารอิบนูอัฟ 1 แห่ง

ศาสนาและความเชื่อ

เนื่องจากชุมชนบ้านหัวทางนับถือศาสนาอิสลาม 96.75 สถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจก็คือมัสยิด เป็นสถานที่สำหรับมุสลิมทุกคนประกอบพิธีกรรมทางด้านศาสนา

โต๊ะอิหม่าม มัสยิดบ้านหัวทาง คือ นายฮาหรน หมดเหยด

โต๊ะอิหม่ามเป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำทางศาสนา เมื่อชาวบ้านเลือกมาแล้วต้องรับการแต่งตั้งจากสำนักงานอิสลามของจังหวัด

ประเพณี และวัฒนธรรม

เนื่องจากชุมชนบ้านหัวทางนับถือศาสนาอิสลาม 96.75 และอีก 3.25 เป็นศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตได้รับอิทธิพลมาจากการนับถือศาสนาอิสลามที่เป็นการอยู่ร่วมกันในสังคม และตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวิถีชีวิตที่จะต้องอิงศาสนาอยู่ตลอดเวลา มีความเชื่อเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเชื่อมั่นในผู้นำสูงและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนได้แก่

- **พิธีนิกะฮ์** (การแต่งงาน) ปฏิบัติกันมาโดยมีการจัดเลี้ยงอาหารเชิญคนมากินเลี้ยงและรับรู้ ในภาษาอิสลามเรียกว่า นิกะฮ์ *นิกะฮ์* คือการผูกมัดระหว่างชายหญิงอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานอิสลาม ทำเพื่อผูกมัดคนสองคนไม่ให้คิดนอกกลุ่มนอกทางกับคนอื่นที่ไม่ใช่คู่ของตน

- **วันฮารีรายา** ในปีหนึ่งมี 2 ครั้ง คืออีดิลฟิตรี และอีดิลอัฎฮา วันอีดิลฟิตรี เป็นวันรื่นเริงของชาวมุสลิมที่หลังจากที่ถือศีลอดมาตลอดเดือนรอมฎอนครบ 1 เดือนแล้ว เป็นวันที่ทุกคนมีความสุขและรื่นเริง ทุกคนจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาดสวยงาม และใช้ของที่มีกลิ่นหอมปราศจากแอลกอฮอล์ แล้วไปละหมาดร่วมกันที่มีสยิดในหมู่บ้านพร้อมกันทั้งหญิงและชาย ในวันนั้นมุสลิมจะมีการไปเยี่ยมเยียนและขออภัยโทษต่อพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครู อาจารย์ และเพื่อนบ้าน เด็กๆจะได้รับการเลี้ยงอาหารและแจกขนม

- **วันอีดิลอัฎฮา** เป็นวันรื่นเริงอีกวันหนึ่งคล้ายกับวันอีดิลฟิตรี การปฏิบัติพิธีกรรมในมัสยิดก็เหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่ตรงที่ในวันนั้นจะมีการ " เชือดกุรบาน " คือการเชือดสัตว์เพื่อพลีทานแจกจ่าย (ต้องเชือดในวันนี้โดยเฉพาะ) เป็นทาน (ซอดาเกาะห์) แก่มุสลิมที่มีฐานะยากจน ญาติ เพื่อนบ้าน เป็นการปฏิบัติที่องค์พระศาสดามีประสงค์ที่จะขัดเกลา จิตใจมนุษย์ให้เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

สำหรับวันอีดิลอัฎฮา จะนับวันอีดิลฟิตรีผ่านไป ครบ 70 วัน ตรงกับวันที่ 10 เดือนซุลฮิจญะฮ์ (ของปฏิทินอิสลาม) เป็นวันที่มุสลิมทั่วโลกที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ เมืองเมกกะประเทศซาอุดีอาระเบีย ส่วนผู้ที่มิได้ไปก็ให้ประกอบพิธีละหมาดอีดิลอัฎฮาที่มีสยิด หรือสถานที่จัดขึ้นในภูมิลำเนาของตนในส่วนของการบ้านหัวทาง เมื่อถึงวันนั้นชาวบ้านจะไปรวมกันที่มีสยิด เพื่อทำการละหมาดพร้อมกัน และร่วมรับประทานอาหาร

- **การเข้าสู่สุนัต** คือการขลิบหนังอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศชายที่มีอายุ ระหว่าง 5 - 15 ปี บางแห่งเรียกว่าเข้าแขก การเข้าสู่สุนัต หรือสุนัตมาจากคำว่า ซุนนะฮ์ หมายถึงแนวทางหรือการเข้าสู่วิถีชีวิตปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบี มุฮัมมัด(คือลลา) เป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนมุสลิม ถือกันว่าคนมุสลิมที่แท้จริงต้องเข้าสู่สุนัต ถ้าไม่เข้าถือว่าเป็นมุสลิมที่ไม่สมบูรณ์ การเข้าสู่สุนัตอาจทำเพียงคนเดียว หรือบางที่เจ้าภาพจัดงาน อาจจะทำเด็กซึ่งเป็นญาติ มาทำการขลิบ พร้อมๆ กันหลายคน เพื่อทำให้เกิดความอบอุ่นแก่ผู้ที่จะต้องถูกทำการขลิบ

- **พิธีการขึ้นแปด** เป็นการขอพรเพื่อขจัดสิ่งไม่ดีออกจากทารก ให้ซึมซับแต่สิ่งดี การขึ้นแปดจะเป็นการผูกเปลพร้อมทั้งมีสิ่งสวยงามประดับเปล การขึ้นแปดส่วนใหญ่จะมีขึ้นในช่วงเดือน เมาลีดินนาปี ถือเป็นการรำลึกการประสูติของท่านนบี (ช.ล.)

- **พิธีโกนผมไฟ** เป็นการโกนผมเด็กแรกเกิด เพื่อขจัดสิ่งไม่ดีและเป็นสิริมงคลแก่เด็ก

- **การถือศีลอด** คือการอดอาหารตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนตะวันตกวันลับขอบฟ้าในเดือนรอมฎอน (ตามปฏิทินอิสลาม) และลดละอบายมุขทั้งหลายและเลิกปฏิบัติสิ่งไม่ดีทั้งมวล อีกอย่างเพื่อฝึกความอดทนเพื่อความเสมอภาค

■ การทำกรูบัน ในช่วงวันอีตลัญญาของทุกปี ได้จัดกิจกรรมที่ได้รับผลบุญคือการเชือดสัตว์แจกจ่ายให้แก่ชาวมุสลิม เพื่อผู้กระทำความดีได้ผลบุญยอดเยี่ยม ผู้นำศาสนาท่านนาบีมุฮัมมัด(ซล) ได้ปฏิบัติอยู่เสมอ * การเชือดเนื้อกรูบัน ห้ามให้คนศาสนาอื่นเด็ดขาด*

■ เมลิตินนาบี เป็นการระลึกถึงการประสูติของท่านนาบีมุฮัมมัด(ซ.ล.) เป็นการสรรเสริญต่อความยิ่งใหญ่ของศาสดาแห่งอิสลามองค์สุดท้าย ซึ่งจัดมาตั้งแต่สมัยของ คอลิฟะ ซอฮาบะทั้งหลาย และเป็นประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เป็นการทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคล ปัจจุบันบ้านหัวทางร่วมกันทำบุญอยู่ในช่วงเดือนรอฎอฮาวัล (เดือน 3 ในปฏิทินอิสลาม) พิธีกรรมจะมีการสรรเสริญท่านศาสดา (ซ.ล.) และกล่าวปิดสัญญา (ชีวะประวัติ) จบด้วยการขอดุอาร์ แล้วรับประทานอาหารร่วมกัน

ภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ใช้ภาษาปากใต้

วัฒนธรรมการแต่งกายของผู้ชายทั่วไปนิยมนุ่งโสร่ง เสื้อเชิ้ตแขนยาว ส่วนผู้หญิงให้มิดชิดตามหลักศาสนานิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ ส่วนเสื้อแขนยาวกระบอก ตัวเสื้ออาจถึงได้สะโพก ชุดหลามๆ ปกปิดร่างกายทุกส่วนและมีผ้าคลุมศรีษะยาวถึงหน้าอก

ประชากร

บ้านหัวทางมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 500 ครัวเรือน จำนวนประชากร 724 คน

อาชีพ วิถีชีวิต

บ้านหัวทางเป็นหมู่บ้านมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ สองข้างคลองที่เต็มไปด้วยต้นลำภู เป็นที่อาศัยของหิ้งหอย กุ้ง หอย ปู ปลา มีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ และทรัพยากรอื่นๆอีกมากมาย

จากสภาพทั่วไปของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังมีคลองล่งไหลผ่านออกสู่ทะเลอันดามัน ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพหลากหลาย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมการทำสวนยางพารา เลี้ยงสัตว์ ทำสวนปาล์มน้ำมันประมงพื้นบ้าน หาปู หาหอย ตกกุ้ง หาปลา เลี้ยงปลากะชัง ปลานิล ปลาตะกิม ปลาตะกิม ปลาน้ำจืด ซึ่งการประกอบอาชีพในลำคลอง และในทะเลนั้น แต่ละคนจะใช้เครื่องมือตามความถนัดของตัวเอง

แนวคิด และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การศึกษาข้อมูลด้านแนวคิด และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของสมาคมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล ซึ่งในโครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนหัวทาง ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล จำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลในส่วนนี้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของชุมชนบ้านหัวทาง และด้วยเหตุที่ว่าชุมชนบ้านหัวทางนั้นเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลแล้ว ก็ควรที่จะศึกษาในส่วนนี้ โดยจากการศึกษาเอกสาร สามารถสรุปบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินงานของชุมชนบ้านหัวทาง ได้ดังนี้

การท่องเที่ยวโดยชุมชน สมาคมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสตูล

สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสตูล มีการก่อเกิดที่แตกต่างกันมีทั้งก่อเกิดจากการรวมตัวของชุมชนเอง และสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น ชุมชนเกตรี ชุมชนทุ่งสะเป๊ะ ชุมชนนาทอน ชุมชนเกาะสาหร่าย ชุมชนที่เริ่มต้นจากการผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ชุมชนโคกพยอม ชุมชนหัวทาง ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนบุบอย ชุมชนควนโพธิ์ รวมแล้วจำนวน 10 ชุมชน ในปี พ.ศ. 2554 มีชุมชนท่องเที่ยว 14 ชุมชน และเพิ่มจำนวนขึ้นมาในปัจจุบัน จำนวน 20 ชุมชน ได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูลโดยการสนับสนุนของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ซึ่งมีนโยบายจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาให้ดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล และสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน บนฐานแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีทิศทางเดียวกันและให้ชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวที่ไปตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.สตูล มีระดับความพร้อมที่ต่างกัน สามารถแยกระดับความพร้อมออกเป็น 3 ระดับ ระดับที่ 1 ตัวชี้วัดมีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยว/มัคคุเทศก์ ที่เชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตและเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการโดยคนในชุมชน อาหารท้องถิ่น ที่พัก การตลาด ประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ความปลอดภัย ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว ระดับที่ 2 ตัวชี้วัดชุมชนที่กำลังเตรียมความพร้อมเรื่องการท่องเที่ยว กลุ่มคนชัดเจน มีความเข้าใจเกี่ยวกับCBT เป็นอย่างดี มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีฐานข้อมูลชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาบ้างแล้ว และระดับที่ 3 ตัวชี้วัดชุมชนที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่อง CBT ชุมชนที่มีศักยภาพเรื่องการท่องเที่ยว โดยแต่ละชุมชนมีลักษณะการบริหารจัดการของแต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน

คำจำกัดความการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

- การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism-CBT) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกกระดับคุณภาพชีวิต มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

- รีสอร์ทชุมชน หมายถึง การประกอบกิจการให้บริการที่พักตากอากาศสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้และทำให้ทุนของชุมชนมีค่ามากยิ่งขึ้น โดยเกิดจากการร่วมตัวกันของคนในชุมชนเข้ามาร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมสมทบทุน โดยผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากรีสอร์ทชุมชนนั้นจะกลับไปสู่การจัดการชุมชนต่อไปในเรื่องอื่นๆ

- มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล หมายถึง ความพร้อมของชุมชนเครือข่ายที่ครอบคลุม 6 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 แนวคิด เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต

ด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

ด้านที่ 5 ด้านการบริการและความปลอดภัย

ด้านที่ 6 ด้านตลาดและประชาสัมพันธ์

บัญชีรายชื่อเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ที่	ชื่อชุมชน	ที่ตั้ง			ลักษณะเด่น	ผู้ประสานงาน
		หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ		
1	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทาง	-	พิมาน	เมือง	• ล่องเรือชมแหล่งอาศัยของปลาโลมาสีชมพู และสัตว์ป่าชายเลน • พายเรือคายัก ชมความอุดมสมบูรณ์ป่าชายเลน เล่นน้ำ หาดทรายขาว งาม หาดทรายขาว • การทำผ้ามัดย้อม จากเปลือกไม้โกงกาง • ศึกษาวิถีการเลี้ยงปูน้ำ • ตลาดนัดริมน้ำ	นายเจษฎา เส้นหลัก 089-7372214
2	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตรี	3	เกตรี	เมือง	• กิจกรรมการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ • กิจกรรมการเรียนรู้ด้านเกษตร / ด้านการประมง / ปศุสัตว์ • กิจกรรมการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาหาร / ของที่ระลึก / ขนมพื้นเมือง / สินค้า OTOP • กิจกรรมการจัดระบบการจัดการน้ำชลประทาน ผู้ใช้ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ • กิจกรรมการเรียนรู้พลังงานทดแทน / พลังงานทางเลือก • กิจกรรมการเรียนรู้ด้านโรงเรียนนวัตกรรมสุขภาพชุมชน • กิจกรรมการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการโฮมสเตย์ชุมชน	จ.ส.ต.มณัฐ พลอดทอง 093-7842510
3	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน	5	ควนโพธิ์	เมือง	• การเรียนรู้การผลิตแก๊สชีวภาพ	นายสุรรัฐพงศ์ หมั่นใจดี

	พญาบังสา (ควนโพธิ์)				• การเรียนรู้การวิถีการทำนาและผลิตข้าวนาอินทรีย์ • ชมวิถีภูมิปัญญาชาวบ้าน • ห้องเที่ยวทางธรรมชาติ • ชมจุดเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ม.๓ , ๔ , ๕ • หอดูนก • เส้นทางเดินป่า • ศึกษาระบบนิเวศเขาพญาบังสา	086-4806165
4	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน บากันใหญ่	2	เกาะ สาหร่าย	เมือง	• ชมสุสานเกาะหอยขาว • ดำน้ำดูปะการัง ชมปลาสวยงาม • ชมฝูงนกทะเล • ชมวิถีชีวิตของพะยูน • ชมฝูงค้างคาวยักษ์ • นั่งเรือขึ้นเกาะชมหินงา • เก็บหอย ชมการจับปูม้า ที่ทะเลแหวก • นั่งเรือชมปลาโลมา • ศึกษาชมบ่อพักฟื้นเต่าทะเล • นั่งสามล้อชมพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง • ตกปลา	นายอดุลย์ ชนะบัณฑิต 081-5419448

					• นอนตามเกาะ พักเดินท์ • นั่งเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง • ชมศาลเจ้าไต่ะยี่	
5	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพยอม	18	ละงู	ละงู	• การอนุรักษ์ปลูกป่าชายเลน • การศึกษาเส้นทางธรรมชาติของระบบนิเวศป่าชายเลน • อาหารพื้นเมือง สหรัยทะเล • การแปรรูปขนมพื้นเมือง “ลูกโร้ย” • ฐานการผลิตเศรษฐกิจพอเพียง	นายหรรเสด ม่องเริาะ 084-7471342
6	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวหิน	1	ละงู	ละงู	• ออกเรือหาปลา สัมผัสวิถีชาวประมงพื้นบ้าน • ส่องเรือเที่ยวชมความงามของเกาะลิตี • เรียนรู้การยอนหอยหลอด ณ ตอนหอยหลอด • ศึกษาเรียนรู้การจัดทำธนาคารปูม้า • วิทยาทานชุมชนบ้านหัวหิน (ออมทรัพย์ชุมชน , ร้านค้าชุมชน , แพชุมชน , แปรรูปอาหารทะเล)	นายเผด็จ ไต่ะปลัด 083-6583684
7	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก	1	ปากน้ำ	ละงู	• ชมวิถีชีวิตชาวประมง การออกทะเลจับสัตว์น้ำ • เยี่ยมชมโบราณสถานบ่อเจ็ดลูก ถ้ำฤาษี ถ้ำเสือสันลาย • ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน การเกษตร การปลูกแตงโม • ชมหัตถกรรมพื้นบ้าน	นายยูหนา หลงสนั่น 081-5420071

					• เพลิดเพลินกับการตกปลา • เรียนรู้การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ • อวนที่บดเคี้ยว • นั่งเรือรอบเกาะเขาใหญ่ • นั่งเรือ ชมป่าชายเลนและเก็บหอยขาว	
8	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน บุโบย	3	แหลม สน	ละงู	• ศึกษาวิถีชีวิตการทำประมง เช่น การทำโป๊ะ ดำหอย หาดหอยท้ายเกาะตามชายหาด • นั่งเรือใบลัดหลังงาน ชมวิวทัศนียภาพป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์พร้อมทั้งตำนานเกาะ เกตุรา • นั่งสามล้อเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การถนอมอาหารทะเล • เรียนรู้ประโยชน์ของปูอินทรี รำปน (เศษพืชที่ย่อยสลายมาจากป่าชายเลน) • ธนาคารปูม้า • อนุรักษ์ปลูกป่าชายเลน	นางหารีธิดา ตั้งสง่า 087-2994597
9	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน วังตง	4	นาทอน	ทุ่งหว้า	• กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ธรรมชาติ • การเพาะเลี้ยงหอยนางรมจากธรรมชาติ • ล่องเรือชมถ้ำค้างคาวแม่ไก่ อ่าวผก อ่าวไม้ขาว • ศึกษาระบบนิเวศบริเวณป่าชายเลนและชมน้ำตก ๒ น้ำ	นายอับดุลลอห์ หมดศิริ
10	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน ทุ่งสะโงะ	2	ทุ่งบุหลัง	ทุ่งหว้า	• เยี่ยมชมกลุ่มสตรีแปรรูปอาหารทะเล • เยี่ยมชมกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว	นายอนุ สารบุญ 081-5988483

					● พายเรือคายัคในทะเล ● การเลี้ยงปลาเก๋าในบ่อดิน ● ค่ายมวยเยาวชน การร่ายมวยไทย ● ชมการแสดงรำรองแฉ่งของกลุ่มเยาวชน	นางฮารอยะ สันสมัน 089-4664626
11	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน บากันเคย	3	ตันหยง โป	เมือง	● ธนาครากั้ง ● ศูนย์เรียนรู้ป่าชายเลน / ของใช้โบราณบ้านบากันเคย ● ธนาคราปูม่า ได้เรียนรู้การวางไข่ของปูม่า ● เรียนรู้การหาหอยกาบง ● การแปรรูปอาหารทะเลของกลุ่มแม่บ้าน ● พายเรือคายัคชมระบบนิเวศ ● การย่ำกั้งของเยาวชน ● การเลี้ยงปลากะพง / เก๋า ในกระชัง ● ทะเลแวก เกล็ดมังกร บริเวณเกาะ ๓ บ้านบากันเคย ● ชมร้านก๋วยเตี๋ยวเกาะมดแดง ● มีการเที่ยวเกาะ เช่น เกาะมดแดง เกาะสาม เกาะห้วยมัน เกาะกว้าง	นายอดิวิธ อุเส็น 081-7489596 082-4344295
12	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน ภูผาเพชร	9	ปาล์ม พัฒนา	มะนัง	● ศึกษาธรรมชาติ เดินป่า น้ำตกวังไต้หนาน วังกลอย วังเคียน ค่ายผู้พัฒนาชาติไทย ● ชมถ้ำภูผาเพชร ● ศึกษาวิถีชีวิตเงาะป่า วิถีชุมชน ● ชมศูนย์เรียนรู้ด้านต่าง ๆ	นางประจวบ คงแก้ว 081-0843426

					• สาธิตการทำตุ๋นเตาเหม้ง • สาธิตการทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น • ศึกษาสวนสมุนไพร • การจัดการกลุ่มองค์กร • การจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน • โฮมสเตย์ • อาหารพื้นบ้าน • กิจกรรมท่องเที่ยว • บ้านรากไม้ • ห้องเที่ยวเชิงนิเวศ แลพญากัย	
13	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน คำมะลิ	2, 3	คำมะลิ	เมือง	• การให้อาหารนกอินทรี • ใช้ภาษาวิภาในหมู่บ้าน (โรงเรียนบ้านคำมะลิเหนือ เป็นโรงเรียนนำร่อง ภาษามลายูกลาง) • ชมวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน • การแสดงของของกลุ่มแม่บ้านและเยาวชน • ชิมอาหารและขนมพื้นบ้านที่หลากหลาย (เช่น กูตูมแห้ง , กูตูบีน หรือ แป้ง ข้าวหมาก , โรตีสายยาว หรือ โรตีสาย , ยองกง , จอนตอย , โขยกาจ , บาตู (ขนมไข่) , โขยบังเกตุ , ดาหงาย , โรปะ , ลงปัง	นายสุรินทร์ หลงภู่นัน 083-1966393
14	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน โคกพยอมเมือง	-	พิกุล	เมือง	• มีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ธรรมชาติ สวยงาม จุดชมวิว กล้วยไม้ รอยเท้ามนุษย์ โบราณบนแผ่นดิน บ่อน้ำจืดศักดิ์สิทธิ์ และฐานเรียนรู้ จำนวน ๗ ฐาน	นางเรวดี หมายอุนา 082-4348257

					• ฐานน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น • ฐานเศรษฐกิจพอเพียง • ฐานธนาคารต้นพะยอม • ฐานทำทองโบราณ • ฐานสมุนไพรป่าชายเลน • ฐานแปรรูปอาหาร • ฐานเลี้ยงปูดำ ทำปูน้่ม • กิจกรรม • ลงเรือชมวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านและทิวทัศน์ป่าชายเลน • กิจกรรมลงเรือตกปลา ตามอัยาศัย • กิจกรรมปลูกป่า ก่อนกลับ เพื่อเป็นที่ระลึก คืบผืนป่าสู่ธรรมชาติ	นางวาสนา จันทร์ทอง 089-4651142
15	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน ขอนแก่น	1-4	ขอนแก่น	ทุ่งหว้า	• ชิมอาหารท้องถิ่นบ้านขอนแก่น • ชมและเลือกซื้องานจักสาน เช่น เสื่อที่สานจากใบเตย • ชมการจัดทำธนาคารปูม้าในชุมชน • การต่อเรือหัวโทงท่องเที่ยวคลองวังวน สู่ คลองราไ • -สัมผัสบรรยากาศชายหาด,ป่าสน ดอนหอย 2 ดอน (หอยหลักไก่อ) ทอนหิน(หินโตะหอก ลานผีหลังกลวง ตำนานควายเล) • ชมระบบนิเวศป่าชายเลน • -ชมวิวชมแมลงพลัดและเล่นน้ำ ณ หาดราไ	นายอัศดุรอซึก เหมหวัง 089- 9763353

16	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน หลอมป็น	14	ละงู	ละงู	• ทรัพยากรธรรมชาติ (อ่าวทุ่งนุ้ย) • ป่าชายเลนที่สมบูรณ์ • ชายหาดที่สวยงาม • ฐานการเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติอ่าวทุ่งนุ้ย • ประวัติศาสตร์มีสียัดบ้านหลอมป็น	นายอารีย์ ดิงหวัง 082-4301233
17	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน โดนปาทัน - ป่อน้ำ ร้อน	4	ทุ่งนุ้ย	ควน กาหลง	• แหล่งท่องเที่ยว “ป่อน้ำร้อน” • น้ำตกโดนปาทัน • สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน • ภูมิปัญญาท้องถิ่น (การทำข้าวหลามไม้ไผ่) • การนวดแผนโบราณ (การนวดสมุนไพร) • 6. การท่องเที่ยวเดินป่าชุมชน	นางสาวยาวาหนี่ ใจตรง 089-2976702
18	ชุมชนท่องเที่ยวบ้าน มะหัง	1	ทุ่งบุหลัง	ทุ่งหว้า	• แหล่งท่องเที่ยว • เขาทะนนาน • เขาตะบัน • หาดทุ่งสะโบ๊ะ • ป่าโกงกาง • ชมค้างคาวแม่ไก่เขาตะบัน • คลองมะหัง • ผลิตภัณฑ์ชุมชน (กึ่งแห้ง กะปิ มันกุ้ง น้ำพริกกึ่งแห้ง ปลาแดดเดียว	นางสาวกัญญารัตน์ คำ เผือก 082-4359185 นายสุนทร เกษม 083-1682561

					เครื่องประดับไข่มุกอันดามัน)	
					• อาหารทะเลสด ๆ	
19	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเขาบุญ	2	วัง ประจัน	ควน โดน	• น้ำตกโดนปลิว • ถ้ำค้างคาว • ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ • น้ำตกยาโรย • เขาพับเฟิง • อุทยานแห่งชาติทะเลบัน • ถ้ำโดนดิน • ฟุ้งหญ้าวังประจัน • ตลาดนัดชายแดนไทย – มาเลเซีย • ฐานเรียนรู้วิถีชุมชนวิถีชายแดน • ฐานเรียนรู้การกินอาหารเพื่อสุขภาพ การศึกษาธรรมชาติ การนวดแผนไทย การท่องเที่ยวมอเดิร์นไฮต์สตรี ที่พักโฮมสเตย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน	นายสาและ หมดปันจอร์ 084-9674032
20	ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทาง	6	ละงู	ละงู	• แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ จุดชมทิวทัศน์ ป่าลำพู หาดหอยปะ ชมระบบนิเวศน์	นายอัปดุลลอเลด สัตเลี้ย 088-1797977

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้

จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มองชุมชนเป็นศูนย์กลางหรือฐานเพื่อกำหนดทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการของตนเองโดยดำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมนั้น จึงทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมและเกี่ยวกับกลุ่มคนต่างๆ มากมาย เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงควรมีหลักการร่วมกัน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการวินิจฉัยวิเคราะห์สภาพปัญหา ผลกระทบการท่องเที่ยวอย่างรอบด้านแล้ว ชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร
2. สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมทั้งการคิดร่วม วางแผนร่วม ทำกิจกรรมร่วม ติดตามประเมินผลร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันและรับประโยชน์ร่วมกัน
3. ชุมชนต้องการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นองค์กร หรือจะเป็นองค์กรชุมชนเดิมที่มีอยู่แล้วเช่นกัน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็ได้ เพื่อกลไกที่ทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมดในระดับหนึ่ง และดำเนินการด้านการกำหนดทิศทาง นโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชนที่เห็นร่วมกัน
4. รูปแบบ เนื้อหา กิจกรรม ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรม และให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ
5. มีกฎ กติกาที่เห็นร่วมจากชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้
6. ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไปและนักท่องเที่ยว ควรมีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ถูกต้องเหมาะสม และมีความชัดเจน
7. การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมีความมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมภายในชุมชนด้วย เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ
8. รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อม
9. การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อำชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการท่องเที่ยว จะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน

10. องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้นยังต้องพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

กระบวนการทำงาน

การท่องเที่ยวเป็นดาบสองคมเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยง หากไม่มีการเตรียมความพร้อมที่ดี (Preparation) หรือขาดการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) รวมทั้งการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นกระบวนการ (Process) แล้วการเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถูกท่องเที่ยวเป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ก็จะไม่ต่างอะไรจากการท่องเที่ยวที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

การเตรียมความพร้อมชุมชน สำคัญคือการศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของคนทำงาน กลุ่มท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้โดยไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับของชุมชน

กระบวนการในการเตรียมความพร้อมชุมชน

1. ศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ความรู้ความสามารถของคนในชุมชน ประสพการทำงานพัฒนา แหล่งทุน งบประมาณ
2. กลุ่มองค์กรในการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดย การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กำหนดเป้าหมาย รูปแบบการบริหารงาน แผนงาน กฎ กติกา
3. พัฒนาความรู้ ทักษะของคนในองค์กร การทำงานเป็นทีม แบบมีส่วนร่วม การรวบรวมข้อมูล การเป็นมัคคุเทศก์ สื่อความหมาย โปรแกรม กิจกรรม เส้นทางท่องเที่ยว ที่พัก อาหาร ยานพาหนะ
4. การตลาด และการประสานงานภายนอก เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย โปรแกรมท่องเที่ยว ราคา การประชาสัมพันธ์ และช่องทางการขาย ระบบการจองประสานงาน พันมิตรการตลาด (ผู้ประกอบการ เครือข่าย หน่วยงาน)
5. การติดตามและประเมินผล ความพึงพอใจ ระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน พันมิตรกลุ่มที่ทำงานด้วย ประเมินกระทบทั้งด้านบวก และลบ ในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การบริหารจัดการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการทรัพยากรในพื้นที่

เนื่องจากการดำเนินการด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่ชายฝั่ง และจำเป็นต้องมีการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่แหล่งทรัพยากร จึงได้มีการศึกษาในส่วนของด้านกฎหมาย จากการศึกษาสามารถพบได้ในสองส่วน คือ พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยได้หยิบยกมาดังนี้

- พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

หมวด 2 ชุมชนชายฝั่ง

มาตรา 16 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนชายฝั่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ให้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งพิจารณาให้ความช่วยเหลือ หรือสนับสนุนในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติและจังหวัด
- (2) ให้คำปรึกษาแก่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การปลูกการบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการ หรือกิจกรรมของชุมชนในเรื่องดังกล่าว
- (3) เผยแพร่ความรู้หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- (4) เรื่องอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

การสนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนชายฝั่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด

- สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (ร่าง)

หมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ส่วนที่ 8 แนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

มาตราที่ 85 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

- (5) ส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดการมลภาวะพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

ส่วนที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานโครงการรูปแบบการจัดการท้องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนหัวทาง ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา กฎหมายทรัพยากร และทรัพยากรที่สำคัญในของชุมชนบ้านหัวทาง ให้เกิดแนวทางการจัดการท้องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้ฐานทุนด้านต่างๆในชุมชนบ้านหัวทาง มีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ดำเนินการศึกษา คือ บ้านหัวทาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

2. กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน

โครงการนี้กลุ่มเป้าหมายหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือ แกนนำชุมชน ปราชญ์ชุมชนด้านภูมิปัญญาวิถีชีวิตท้องถิ่น ผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านที่อาศัยอยู่ริมสองฝั่งคลองละงู กลุ่มเยาวชนสำนักงานป่าชายเลนที่ 36 กรมเจ้าท่า ประมงน้ำจืด และเครือข่ายท้องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลที่เป็นแม่แบบการจัดการท้องเที่ยวโดยชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้โดยมีบุคคลที่ทรงความรู้มาร่วมแลกเปลี่ยน อาทิ นายยูหนา หลงสมัน นายกเครือข่ายท้องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล นายอิทธิส อุสิน ประกลุ่มท้องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย และนายสุรัฐพงศ์ หมั่นใจดี ประธานกลุ่มท้องเที่ยวโดยชุมชนพญาบังสา ซึ่งการดำเนินงานนั้นกลุ่มเป้าหมายข้างต้นล้วนเป็นส่วนสำคัญสำคัญในการให้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์โครงการ และยังส่วนช่วยในการขับเคลื่อนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติคลองละงูด้วยในอนาคต

3. กระบวนการดำเนินงาน

กระบวนการดำเนินงานของโครงการมีการแบ่งขั้นตอน ได้คือ ช่วงทำความเข้าใจโครงการ ช่วงการศึกษาข้อมูล ช่วงการวิเคราะห์ ช่วงออกแบบการขับเคลื่อนการท้องเที่ยว และช่วงสรุปและนำเสนอ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1. ช่วงทำความเข้าใจโครงการ

การประชุมชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการรูปแบบการจัดการท้องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนหัวทาง ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล ในส่วนของการจัดการท้องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดการจัดการท้องเที่ยวโดยชุมชน กระบวนการจัดการ และผลกระทบต่างๆที่จะเกิดขึ้น เพื่อที่จะให้ทีมวิจัยเข้าใจถึงทิศทางเบื้องต้นของโครงการที่จะดำเนินการในครั้งนี้ และร่วมแลกเปลี่ยนกับทีมวิจัย ถึงทิศทางของกลุ่มท้องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเล

จากนั้นเป็นการอธิบายรูปแบบการดำเนินงานโครงการงานวิจัย ในเรื่องของวิธีการดำเนินงาน การจัดทำเอกสารรายงานโครงการ เอกสารการเงินโครงการ และให้แบ่งบทบาทหน้าที่แต่ละคนในทีมวิจัย ฝ่ายการเงิน ฝ่ายบัญชี ฝ่ายบันทึก และฝ่ายประสานงาน

3.2. ช่วงศึกษาข้อมูล

3.2.1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในเก็บรวมข้อมูลศักยภาพเรื่องภูมิปัญญา วิถีชีวิต และทรัพยากร เพื่อนำมาออกแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงูสู่ทะเลบ้านหัวทาง นอกจากบทบาทที่มิวิจัยที่เป็นคนเก็บข้อมูลหลัก การดำเนินการรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้มีการประสานความร่วมมือกับหลายๆฝ่ายในทั้งในสวนของคนในชุมชน และองค์กรภาคีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานปายาเลนที่ 36 กรมเจ้าท่า พัฒนาชุมชน และประมงน้ำจืด ในขณะผู้ให้ข้อมูล ซึ่งกระบวนการเก็บข้อมูลที่มิวิจัยได้ใช้วิธีการ ดังนี้

3.2.1.1. สอบถามข้อมูล วิธีการสอบถามข้อมูล แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงเตรียมงาน โดยการประชุมที่มิวิจัย เพื่อวางแผนการสอบถามข้อมูลประวัติ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และทรัพยากร การประชุมเป็นการให้ที่มิวิจัยระดมความคิดว่าข้อมูลที่ต้องการมีอะไรบ้าง มีแหล่งข้อมูลที่ไหนบ้าง จากนั้นแบ่งประเด็นที่จะสอบถาม และผู้รับผิดชอบ เพื่อลงสอบถามข้อมูล โดยมี 4 ทีมดังนี้ ทีมที่ 1 สอบถามข้อมูล ประวัติของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ทีมที่ 2 สอบถามข้อมูล วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทีมที่ 3 สอบถามข้อมูล กลุ่มอาชีพจากรีสาน และทีมที่ 4 สอบถามข้อมูล ทรัพยากรในคลองละงู ช่วงลงพื้นที่สอบถามข้อมูล ซึ่งเป็นการสอบถามระดับบุคคล มีข้อมูลการประกอบประวัติชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม อาชีพ วิถีชีวิต ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากร การสอบถามข้อมูลแต่ละทีมได้มุ่งไปที่บุคคลที่มีข้อมูล หรือผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น เรื่องอาชีพ แหล่งหอยต้องสอบถามกับคนที่หาหอยเป็นประจำ เรื่องจากรีสาน ก็ไปหากลุ่มจากรีสาน เรื่องประวัติ ก็ไปหาผู้เฒ่าผู้แก่ ที่รู้ข้อมูล เป็นต้น

ในการลงพื้นที่สอบถามข้อมูลมีการแลกเปลี่ยนที่ใช้เวลานานมาก เนื่องจากที่มิวิจัยมีข้อมูลบางส่วนอยู่แล้ว จึงมีการแลกเปลี่ยนจึงลงรายละเอียดมากขึ้น การสอบถามกว่าจะได้ครบทุกประเด็นใช้เวลาศึกษาข้อมูล เป็นระยะเวลา กว่า 2 เดือน

ช่วงสรุปการสอบถาม ทีมวิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวม และจัดพิมพ์เป็นระยะในทุกๆวันพุธที่มีการประชุมทีม และจะเป็นการมาประชุมเพื่อรายงานความคืบหน้าของการสอบถามข้อมูล

3.2.1.2. ส้ารวจข้อมูลฐานทรัพยากร และแหล่งท่องเที่ยว หลังจากที่มิวิจัยได้ศึกษาข้อมูลเรื่องแหล่งท่องเที่ยวมาแล้วเบื้องต้น ทำให้ได้ทราบข้อมูลบริเวณที่อยู่ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น เกาะต่างๆ แหล่งหอย สายคลอง และจุดชมหิงห้อย ทีมวิจัยจึงได้นัดวันทำการลงส้ารวจจริง ก่อนลงส้ารวจแหล่งท่องเที่ยว ทีมมีการแบ่งข้อมูลส้ารวจออกเป็น 3 ส่วน คือ คลอง แหล่งท่องเที่ยว และจุดชมหิงห้อย โดยลงส้ารวจทั้งหมด 3 ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 ส้ารวจสายคลองละงู ในวันที่ 12 มิถุนายน 2558 ครั้งที่ 2 ส้ารวจแหล่งท่องเที่ยว ในวันที่ 1 สิงหาคม 2558 และครั้งที่ 3 ส้ารวจแหล่งชมหิงห้อย ปาล้าพู ในวันที่ 21 สิงหาคม 2558

โดยทุกๆครั้งก่อนลงส้ารวจ ทีมวิจัยก็ได้มีการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดบทบาทหน้า ข้อมูลที่ต้องการโดยการทำแผนที่เส้นทางการลงส้ารวจ และการจัดการในลงส้ารวจแต่ละครั้ง หลังจากที่ลงส้ารวจ ผู้ร่วมในการส้ารวจจะต้องมานั่งคุยสรุปผลจากการลงส้ารวจ ว่าเห็นของดีของเด่นอะไร อย่างไร และจะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวได้อย่างไรบ้าง

3.2.1.3. ขอข้อมูลแหล่งทรัพยากรจากหน่วยงาน การขอข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกครั้งที่มีการขอข้อมูล ทีมวิจัยต้องมีการประสานงานไปยังงานหน่วยงานก่อนที่จะไปขอข้อมูล ซึ่งมีหน่วยงานที่ไปขอข้อมูล คือ จากสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 36 ในเรื่องของข้อมูลทรัพยากรที่สำคัญในพื้นที่ ข้อมูลด้านกฎหมาย และกรมเจ้าท่า ในเรื่องของคลองละงู เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วต้องมาทำการสรุปและนำข้อมูลมาเผยแพร่ให้กับทีมวิจัยได้รับทราบร่วมกันด้วย

3.2.1.4. ค้นหาข้อมูล การค้นหาข้อมูลทีมวิจัยได้มอบหมายให้กับคนที่เห็นว่ามีความถนัดในการสืบค้นข้อมูล และใช้งานอินเทอร์เน็ตเป็น ซึ่งการค้นหาที่ต้องการ คือ ในส่วนของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามสภาพของชุมชนบ้านหัวทาง ซึ่งมีการค้นหาจากที่มาของข้อมูล 2 แหล่ง ได้แก่ อินเทอร์เน็ต และหนังสือ

3.2.1.5. การศึกษาดูงาน กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษาดูงานของทีมวิจัยมีเป้าหมายความต้องการคือ การบริหารจัดการของกลุ่มท่องเที่ยว การบริการด้านการท่องเที่ยว (ที่พัก การต้อนรับ โปรแกรมท่องเที่ยวเมนูอาหาร) การเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น การจัดสรรงบประมาณ ผลิตภัณฑ์ชุมชนและการพัฒนาสินค้าสู่พรรณบริการ โครงสร้างการบริหารจัดการ และการทำงานร่วมกันของคณะทำงาน แบ่งออกเป็น 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ดูงานศึกษาดูงานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนพญาบังสา ในวันที่ 14 มีนาคม 2559 และครั้งที่ 2 ศึกษาดูงานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคยในวันที่ 22 มีนาคม 2559

ในการศึกษาดูงานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 2 กลุ่ม จะเป็นการลงพื้นที่ดูของจริง และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันแบบเป็นกันเอง

3.2.2. การบันทึกข้อมูล การดำเนินงานโครงการวิจัยมีที่จำเป็นต้องมีการบันทึกข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลต่างๆตามกิจกรรมโครงการ ซึ่งแยกรายละเอียดวิธีการบันทึกข้อมูลตามวิธีการได้ดังนี้

3.2.2.1. สอบถามข้อมูลแบบรายบุคคล วิธีการบันทึกข้อมูล คือ นักวิจัยต้องบันทึกเอง จะใช้การบันทึกลงในสมุดบันทึกของผู้เก็บข้อมูล จากนั้นก็นำมาสรุปภาพรวมลงในกระดาษชาร์ตอีกครั้งก่อนบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ ซึ่งแต่ละข้อมูลจะมีการนำเสนอที่แตกต่างกันไป มีทั้งในรูปแบบตาราง ความเรียง

3.2.2.2. สัมภาษณ์ข้อมูล วิธีการบันทึกข้อมูล คือ นักวิจัยต้องบันทึกเอง จะใช้การบันทึกลงในสมุดบันทึกของผู้เก็บข้อมูล ร่วมกับการบันทึกเป็นภาพถ่ายประกอบข้อมูลด้วย จากนั้นนำข้อมูลทั้งที่เขียนบันทึกและภาพถ่ายมาสรุปภาพรวมก่อนบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ ซึ่งแต่ละข้อมูลจะมีการนำเสนอที่แตกต่างกันไป มีทั้งในรูปแบบตาราง ความเรียง บรรยายภาพประกอบ

3.2.2.3. รีวและขอข้อมูล วิธีการบันทึกข้อมูล คือ นักวิจัยต้องรวบรวมข้อมูลจากการรีว และขอข้อมูลทั้งหมด มาทำการเขียนสรุปขึ้นใหม่ลงในกระดาษ ก่อนบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ และต้องมีการเขียนอ้างอิงที่มาของข้อมูลด้วย ซึ่งแต่ละข้อมูลจะมีการนำเสนอที่แตกต่างกันไป มีทั้งในรูปแบบตาราง ความเรียง

3.2.2.4. ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิธีการบันทึกข้อมูล คือ นักวิจัยต้องบันทึกเอง จะใช้การบันทึกลงในสมุดบันทึกของทีมวิจัย แต่จะมีผู้บันทึกหลัก 1 คน ร่วมกับการบันทึกเป็นภาพถ่ายประกอบข้อมูลด้วย จากนั้นนำข้อมูลทั้งที่เขียนบันทึกและภาพถ่ายมาสรุปภาพรวมก่อน

บันทึกลงในคอมพิวเตอร์ ซึ่งแต่ละข้อมูลจะมีการนำเสนอที่แตกต่างกันไป มีทั้งในรูปแบบตาราง ความเรียง บรรยายภาพประกอบ

3.2.3. สรุปและตรวจสอบข้อมูล วิธีตรวจสอบข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 วิธีย่อยดังนี้

3.2.3.1. การจัดประชุมสรุปและตรวจสอบ โดยการประมวลสรุปข้อมูลจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยทำการสรุปเรียบเรียงเป็นเอกสารออกมา และนำเสนอข้อมูล ซึ่งในการประชุมก็ได้นำข้อมูลทั้งหมดมาถ่ายทอดเอกสารแจกให้กับผู้เข้าร่วมทุกคนให้ช่วยกันดูความถูกต้องของข้อมูล และช่วยเติมเต็มในส่วนที่ยังขาด โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากตัวแทนทุกกลุ่มที่ให้ข้อมูลร่วมตรวจสอบ และทีมวิจัยทำหน้าที่สรุปข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์

3.2.3.2. ประเมินโครงการวิจัยในรอบ 6 เดือน เป็นการลงพื้นที่ของทีมพี่เลี้ยงจากโหนดสตูล และผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ร่วมลงพื้นที่ประเมินงานวิจัยในช่วงรอบต่องานงวดที่ 2 ของโครงการวิจัย โดยทีมวิจัยได้มีการนำเสนอชุดข้อมูลต่างๆที่ได้มีการศึกษามาในงวดงานที่ 1 ของโครงการ ให้กับทีมผู้ประเมินได้รับรู้ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ทีมวิจัยได้นำทีมผู้ประเมิน ลงพื้นที่ เพื่อดูผลจากการแหล่งข้อมูลที่ได้ศึกษา แต่เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น เช่น ดูแหล่งท่องเที่ยวเพื่อมาวิเคราะห์ทิศทางออกแบบการท่องเที่ยวต่อของชุมชน หลังจากการนำเสนอข้อมูล และการลงพื้นที่ทดลองเที่ยวแล้วก็ได้กลับมาสรุปผลการประเมิน โดยทางทีมผู้ประเมินได้ให้ข้อเสนอแนะทิศทางเพิ่มเติม ซึ่งหลังจากการลงพื้นที่ประเมิน ทำให้โครงการวิจัยเห็นแนวทางหรือกิจกรรมที่จะเคลื่อนต่อไปที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และง่ายต่อการดำเนินงาน

3.3. ช่วงวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.1. หน่วยงานการวิเคราะห์

3.3.1.1. ระดับชุมชน คือ ต้นทุนศักยภาพของชุมชนในเชิงพื้นที่ ประกอบไปด้วยแหล่งผลิต แหล่งท่องเที่ยว แหล่งทรัพยากร รวมทั้งกระทั้งต้นทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต นอกจากนี้ยังรวมถึงการเกิดกลุ่มอาชีพที่มีการกระจายรายได้เพิ่มมากขึ้นในชุมชน

3.3.1.2. ระดับกลุ่ม คือ ศักยภาพกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในด้านการบริการการการท่องเที่ยว ในการรองรับนักท่องเที่ยว การตลาด และการจัดการแหล่งทรัพยากรในชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

3.3.1.3. ระดับสังคม คือ การวิเคราะห์ถึงความต้องการในการบริการการท่องเที่ยวของกลุ่มเป้าหมาย หรือนักท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

3.3.2. วิธีการวิเคราะห์ จากการศึกษาข้อมูลที่สามารถรวบรวมและจัดทำรายงานสรุปการดำเนินงานโครงการ โดยการนำข้อมูลที่วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นโจทย์วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้เป็นแบบที่เรียกว่าเป็นการตีความตามพื้นฐานของข้อมูลพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ประกอบกับการวิเคราะห์ควบคู่กับสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากฐานข้อมูลเดิมมาออกแบบใหม่ โดยผ่านการนำเสนอในรูปแบบของตาราง หรือรูปแบบอื่นตามความเหมาะสมของข้อมูล เพื่อให้เห็นการเปรียบของข้อมูล เช่น ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวนำมาออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยว ข้อมูลฐานทรัพยากรในชุมชน มาออกแบบแผนการจัดการทรัพยากร ข้อมูลจากการศึกษาดูงานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมาออกแบบการบริหารจัดการของกลุ่ม เป็นต้น

3.4. ช่วงออกแบบการขับเคลื่อนกลุ่มท่องเที่ยว

การออกแบบการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทาง โดยประกอบไปด้วยเรื่องต่างๆดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม การกำหนดกฎระเบียบ บทบาทหน้าที่ การบริการด้านการท่องเที่ยว สื่อประชาสัมพันธ์ การสร้างความร่วมมือ และแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3.4.1. วิธีการออกแบบ

3.4.1.1. ประชุมระดมความคิดออกแบบการจัดการ จากข้อมูลที่ได้ทั้งหมดที่ทีมวิจัยจัดประชุมเพื่อนำข้อมูลมาหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำชุดข้อมูลจากการศึกษาข้อมูล และรูปแบบที่ไปศึกษาดูงานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนพญาบังสา และชุมชนบักนเคมาประกอบกัน โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อาทิ นายยูหนา หลงสมัน ร่วมให้ข้อมูลความรู้ด้วย และหลังจากนั้นจึงมีการกำหนดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการวางโครงออกแบบไว้ ดังนี้ เรื่องที่ 1 การบริการนำเที่ยว เรื่องที่ 2 ไกด์นำเที่ยว และเรือนำเที่ยว เรื่องที่ 3 เรื่องอาหาร ที่พัก และผลิตภัณฑ์ เรื่องที่ 4 ออกแบบและจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เรื่องที่ 5 การบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว ในส่วนโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยว ภารกิจงานต่างๆ และบทบาทหน้าที่แต่ละคนในทีม รูปแบบการจัดสรรงบประมาณ ระเบียบกลุ่มท่องเที่ยว การเชื่อมโยงกลุ่มอื่นๆในชุมชน และแผนงานยุทธศาสตร์กลุ่มท่องเที่ยว และเรื่องสุดท้ายเรื่องที่ 6 การจัดการแหล่งทรัพยากรของชุมชน แผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และกำหนดระเบียบข้อตกลง

ในการออกแบบกิจกรรมนี้ทีมวิจัยได้มีการจัดประชุมทีมวิจัยเพื่อออกแบบการบริหารจัดการดังกล่าวขึ้นจำนวนหลายครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมเป็นทีมวิจัย สมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทาง กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพในคลองละงู และผู้รู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดว่าจะประชุมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จนกว่าจะได้รายละเอียดที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งการประชุมนั้นเป็นการประชุมในลักษณะที่ให้ผู้เข้าร่วมได้ระดมความคิด ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเดิมที่มี

3.4.1.2. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จากการประชุมออกแบบทีมวิจัยผ่านการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์นั้นเป็นใคร โดยมีตั้งแต่พื้นที่ทางโซเชียล สื่อที่ใช้คือ สร้างเพจfacebook วิดีโอโปรโมทอัพโหลดyoutube งานเทศกาลประจำปี สื่อที่ใช้คือ แผ่นพับ ไลน์ วิดีโอคลิป และจัดนิทรรศการโชว์ หน่วยงานราชการ สื่อที่ใช้ คือ เอกสารข้อมูลการท่องเที่ยว และแผ่นพับ พื้นที่ทั่วไป สื่อที่ใช้ คือ ไลน์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวติดข้างถนน และบริษัทนำเที่ยวในจังหวัดสตูล สื่อที่ใช้ คือ แผ่นพับ วิดีโอ และเอกสารข้อมูล เป็นต้น การทำสื่อประชาสัมพันธ์ในครั้งนี้ ได้มีการมอบหมายให้แต่ละคนไปคิดรูปแบบเนื้อหาเบื้องต้นของสื่อแต่ละอย่าง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อเติมเต็มรายละเอียดให้สมบูรณ์ โดยสื่อที่มีการออกแบบมา มี ป้ายไวนิล แผ่นพับ เอกสารเนื้อหา เมื่อได้ดูสื่อที่ได้ออกแบบเบื้องต้นมาแล้ว ก็ได้ช่วยกันเพิ่มเติมตามองค์ประกอบ ดังนี้ มีภาพสวยงามประกอบ มีช่องทางการติดต่อสื่อสาร และที่สำคัญคือเนื้อหากระทัดรัด เข้าใจง่าย

จากนั้นเมื่อได้รูปแบบที่เสร็จสมบูรณ์ ได้มอบหมายให้นายอับดุลขอลอด ลัดเลีย ไปว่าจ้างร้านเพื่อจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทาง

ในส่วนของ เพจเฟสบุค ได้สร้างเพจเฟสบุคของกลุ่มขึ้นมาโดยได้ใช้ชื่อเพจว่า “ท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงูสู่ทะเล ชุมชนบ้านหัวทางละงู”

สื่อสุดท้ายที่มีการจัดทำคือ วิดีโอนำเสนอ ในส่วนนี้ทีมวิจัยได้ว่าจ้างผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการถ่ายภาพ ตัดต่อ และเทคนิคการสื่อสารผ่านภาพ จึงได้จ้างช่างภาพมา 1 คน ชื่อ นาย

พิทักษ์ ไพรพล โดยการถ่ายทำนั้นจะเป็นการถ่ายไปตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ ตามโปรแกรมท่องเที่ยว มีการสัมภาษณ์ มีการแสดงให้เห็นถึงจุดเด่นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งใช้เวลาในการถ่ายทำทั้งหมด 2 วัน และนำไปตัดต่อเพิ่มคำบรรยาย และทำการอัปโหลดลงใน youtube ใช้ชื่อว่า “ท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนบ้านห้วยทาง ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล”

นอกจากนี้ยังมีนักดนตรีจากวงกัวลาบารา อาสาแต่งเพลงให้อีกหนึ่งเพลง โดยยึดจากเนื้อของเอกสารข้อมูล ใช้ชื่อเพลงว่า คลองละงู ที่สามารถหาฟังได้ใน youtube

3.4.1.3. ทดลองนำเที่ยวคลองละงู หลังจากที่ได้ออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวมาแล้ว มีการลงพื้นที่ทดลองการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยทาง โดยการทดลองเที่ยวในกิจกรรมทั้งหมด ใช้เวลา 1 วัน โดยเชิญผู้เข้าร่วมจากคนในชุมชน เยาวชน แกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล พัฒนาชุมชนจากอำเภอละงู พนักงานบริษัทอู่ชูละงู และทีมพี่เลี้ยงโหนดสตูล

เมื่อกลับมาถึงก็ได้สรุปข้อมูลการทดลองเที่ยว โดยให้ผู้เข้าร่วมต่างเสนอแนะว่ากิจกรรมวันนี้เป็นอย่างไรกันบ้าง ควรที่ปรับปรุงในส่วนไหนบ้าง

3.5. ช่วงสรุปและนำเสนอผลการวิจัย

3.5.1. วิธีการนำเสนอ โดยมีชื่อเวทีว่า ก้าวแรกสู่การท่องเที่ยวคลองละงูสู่ทะเล ซึ่งเวทีนี้ถือโอกาสเปิดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเป็นทางการ และนำเสนอผลการดำเนินงานของโครงการวิจัย นอกจากนี้ยังจัดให้มีการแลกเปลี่ยนจากหน่วยงาน และชาวบ้านในทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยทางด้วย

ในเวทีเป็นการนำเสนอข้อมูลกระบวนการวิจัย และผลการดำเนินงานวิจัย จากนั้นก็เป็นการบรรยายแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และทิศทางการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งหลังจากการบรรยายก็เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้เข้าร่วม โดยมีทางหน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอละงู ปลัดอำเภอละงู นายกองค์การบริหารส่วนตำบลละงู และประธานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยทาง

นอกจากนี้ในเวที่ยังจัดให้มีซุ้มต่างๆด้วยเช่น ซุ้มอาหารพื้นบ้านจากหอยจากปลาในคลองละงู ซุ้มสะพานไม้ 1,000 ลำ และนิทรรศการไวนิลภาพผลการวิจัยต่างๆ

3.5.2. สื่อ และเครื่องมือในการนำเสนอ

3.5.2.1. Power point

3.5.2.2. เอกสารประกอบเวที

3.5.2.3. จัดนิทรรศการ สะพานไม้ 1,000 ลำ

3.5.2.4. จัดนิทรรศการของดีคลองละงู

3.5.2.5. ป้ายไวนิล

3.5.3. กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมมีกว่า 100 คน ทั้งหน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอละงู ปลัดอำเภอละงู นายกองค์การบริหารส่วนตำบลละงู ครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านลาหงา ชาวบ้านในชุมชนบ้านห้วยทาง และชุมชนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก และชุมชนบ้านพญาบังสา

4. การบริหารจัดการโครงการโครงการวิจัย

ซึ่งแบ่งช่วงการบริหารจัดการโครงการออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.บทบาทหน้านักวิจัยในโครงการ 2.วางแผนและติดตามการดำเนินงานโครงการ 3.การสรุปรายงานผล โดยมีรายละเอียดแต่ละช่วงดังนี้

4.1. บทบาทหน้าที่นักวิจัยในโครงการ

- 4.1.1. นางสาวปัทมา เอียดดี หัวหน้าโครงการวิจัย
- 4.1.2. นายอัมดุลลอเลต ลัดเลี่ย ประธานงาน
- 4.1.3. นางสาวยุจริ อูสมมา เลขานุการ
- 4.1.4. นายอตุลย์ อูสมมา การเงิน

4.2. วางแผนและติดตามการดำเนินงานโครงการ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

4.2.1. ประชุมทีมเครือข่ายนักวิจัย 1 เดือนครั้ง เพื่อสรุป ติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการขับเคลื่อนงานวิจัยในกลุ่มงานวิจัย ปี 2558 นอกจากการติดตามแล้วยังเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ให้แก่ักวิจัยในโครงการ เช่น การเก็บข้อมูล การนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์ การเขียน เป็นต้น

4.2.2. การประชุมทีมวิจัย เกิดขึ้นจากการกำหนดร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และให้มีการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งวาระการประชุมก็จะขึ้นอยู่กับการดำเนินโครงการวิจัยในตอนนั้นอยู่ เช่น ถ้าช่วงนั้นเป็นสอบถามข้อมูล ระหว่างนั้นการประชุมทีม ก็จะเป็นตรวจสอบข้อมูล เช็คความคืบหน้าของงานข้อมูลแต่ส่วน หรือบางครั้งก็เป็นเรื่องเร่งด่วน นอกจากนี้ยังใช้เป็นเวทีหรือในเรื่องงานของชุมชนอื่นๆด้วย ในการประชุมทีม ของทุกครั้งหลังเลิกประชุม ก็จะเป็นช่วงที่เปิดโอกาสให้ทีมวิจัยได้สะท้อนความรู้สึก ความคิดเห็นทุกครั้ง เพื่อเป็นการฝึกทักษะการพูด การฟัง

ส่วนที่ 4

ผลการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานโครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนหัวทาง ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา กฎหมายทรัพยากร และทรัพยากรที่สำคัญในของชุมชนบ้านหัวทาง ให้เกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้ฐานทุนด้านต่างๆในชุมชนบ้านหัวทาง โดยโครงการนี้กลุ่มเป้าหมายหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือ กลุ่มแกนนำชุมชน ประชาชนชุมชน ผู้ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน เยาวชน หน่วยงานในพื้นที่ และชาวบ้านสองฝั่งคลอง ซึ่งการดำเนินงานนั้นนอกจากจะต้องการพัฒนาทรัพยากรเพื่อจัดการท่องเที่ยวแล้ว ยังต้องการที่จะพัฒนาทักษะ ความรู้ของทั้งชุมชนหัวทางอีกด้วย โดยในช่วงแรกจะเป็นการศึกษาข้อมูลด้านศักยภาพชุมชนที่สามารถนำมาจัดการท่องเที่ยว

ประวัติบ้านหัวทาง

ประวัติบ้านหัวทางมีการเล่าขานกันมาว่า เมื่อก่อนเป็นทะเลมีเกาะ 2 เกาะ ทะเลรอบ วันหนึ่งได้มีเรือสำเภาลำหนึ่งวิ่งผ่านมา ในคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ไม่มีใครทราบว่ามาจากไหน แล้วได้เกิดพายุเรือแตกและอัปปางลง (จมลง) ซึ่งทำให้คนที่อยู่ในเรือนั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 คน เป็นพี่น้องกันแยกจากกันไปคนละเกาะ คนพี่มีชื่อว่า “เปาะ” ส่วนคนน้องชื่อ “ลาหงา” อยู่ต่อมาคนทั้งสองก็ได้เสียชีวิตลงบนเกาะ 2 เกาะ อยู่ๆมาหลายชั่วอายุคนมีคนเข้ามาอาศัยทำให้ทะเลตื้นเป็นดินดอน และไม่มีคลองเกิดขึ้นเลยตั้งชื่อเกาะ 2 เกาะ ตามคนที่เสียชีวิตทั้งสองก็คือคนที่เข้ามาอาศัยที่บ้านหัวทางสองคนพี่น้อง “โตะคะวนเปาะ” กับ “โตะลาหงา”

หลังจากคนทั้งสอง คนเสียชีวิตก็มีชาวบ้านเข้ามาอาศัยอยู่ 5 หลังคาเรือน ตระกูลที่เข้ามาอยู่แรกๆคือตระกูล “ตึงหวัง” หลังจากนั้นก็มีลูกมีหลานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆและมีคนที่ชาวบ้านนับถือ 2 คน คนหนึ่งชื่อว่า สอเหลม และอีกคนหนึ่งชื่อว่า “อุสมาน” ต่อมาก็มีตระกูลใหญ่อยู่ 3 ตระกูลหลักๆ ในสมัยก่อนชาวบ้านที่อยู่อาศัยได้เคารพบูชา “โตะลาหงา” เชื่อในเรื่องไสยศาสตร์เป็นสัมปทาน หลังจากนั้นชาวบ้านเรียนรู้ศาสนามากขึ้นคนส่วนใหญ่ในนั้นที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ การกราบไหว้สิ่งต่างๆที่เคารพบูชาหรือเชื่อถือก็ได้หายไป เพราะอิสลามให้นับถือ “องค์อัลลอฮ์” เพียงองค์เดียว

คำว่า “ลาหงา” ภาษาอาหรับว่าการประชุมหรือการรวมตัว “หัวทาง” เป็นคำพูดที่ชาวบ้านจากพื้นที่ต่างๆของอำเภอละงูในอดีตเมื่อ 70-80 ปีเป็นที่เรียกกันซึ่งสมัยก่อนเป็นจุดนัดพบลงเรือเนื่องจากในสมัยก่อนต้องอาศัยเรือเป็นพาหนะไม่มีรถ ไม่มีถนนเหมือนปัจจุบัน คลองบ้านหัวทางเป็นการสัญจรทางน้ำในอดีต เป็นการเดินทาง 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลละงู ตำบลแหลมสน ตำบลกำแพง ตำบลปากน้ำ

เดิมบ้านหัวทางเป็นท่าเรือเก่าใช้เดินทางและค้าขาย ต้นทางเรือซึ่งเดิมท่าเรือ ขอยเปลือกหอย เรียกกันว่าท่าयर่า่ง ปัจจุบันคือบ้านหัวทาง คลองละงูมีประวัติความเป็นมาตลอดสายในสมัยก่อนการเดินทางขนส่งมีเรือ “เถ้าแก่โป” และเรือ “กุหลาบหินของแปะแซง” เริ่มจากการเดินทางจากมิสั้งไปส่งสินค้าที่ต่างๆ

คลองบ้านหัวทาง-เริ่มจากสะพานสองเป็นท่าเรือเก่าปัจจุบันเป็นตลาดสดเทศบาลตำบลกำแพง
ถนนไม่มีต้องใช้เดินทางทางเรือ

หัวทางถึง ปากบาราประมาณ 8 กิโลเมตร

หัวทางถึง แหลมสนบ่อเจ็ดลูก 10 กิโลเมตร

หัวทางถึง เทศบาลกำแพง 3 กิโลเมตร

ตำแหน่งที่ตั้ง

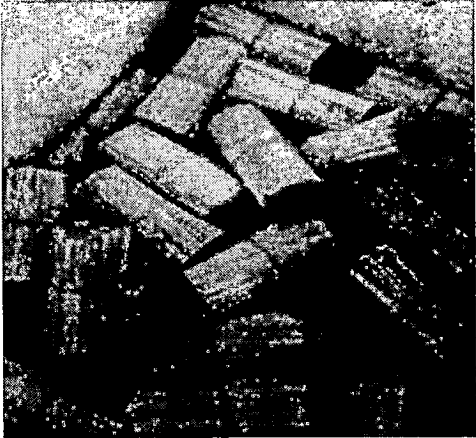
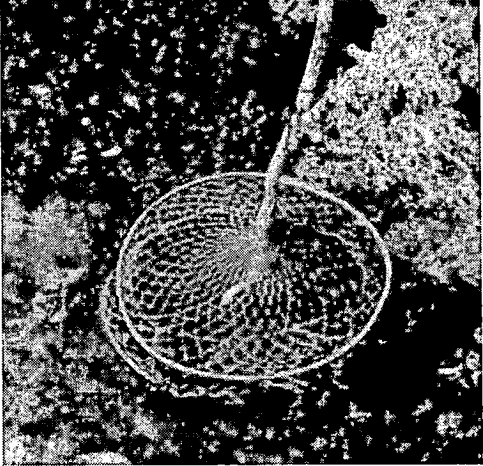
บ้านหัวทาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล ห่างจากที่ว่าการอำเภอละงู ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือตามถนนสายห้วยวังใหญ่ปากบาราประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล

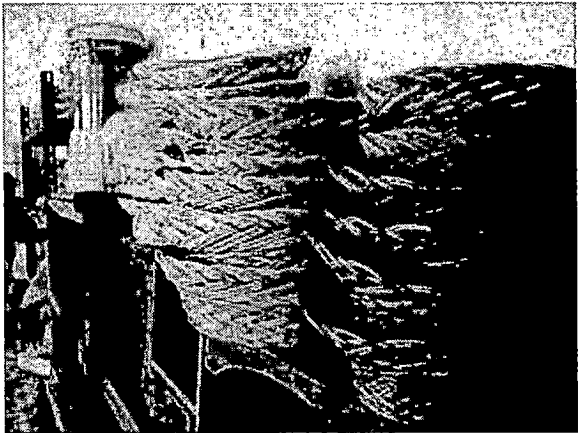
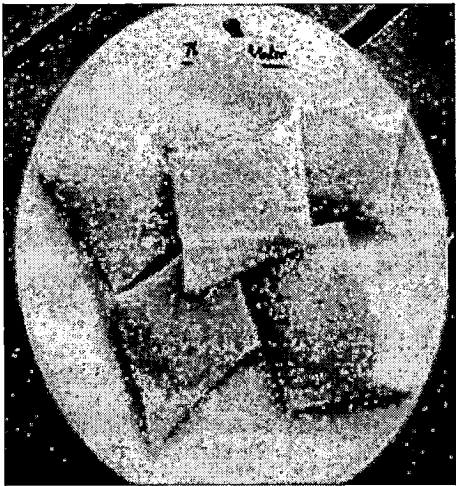
ภูมิปัญญา วิถีชีวิต

บ้านหัวทางเป็นหมู่บ้านมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ สองข้างคลองที่เต็มไปด้วยต้นลำภู เป็นที่อาศัยของหิ่งห้อย กุ้ง หอย ปู ปลา มีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ และทรัพยากรอื่นๆอีกมากมาย จึงทำให้คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพหลากหลาย

จากสภาพทั่วไปของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังมีคลอง
ละงูไหลผ่านออกสู่ทะเลอันดามัน ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพหลากหลาย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบ
อาชีพเกษตรกรรมการทำสวนยางพารา เลี้ยงสัตว์ ทำสวนปาล์มน้ำมันประมงพื้นบ้าน หาปู หาหอย ตก
กุ้ง หาปลา เลี้ยงปลากะชัง ปลานิล ปลาตะบิติ ปลาตะบิติ ปลาน้ำจืด ซึ่งการประกอบอาชีพในลำ
คลอง และในทะเลนั้น แต่ละคนจะใช้เครื่องมือตามความถนัดของตัวเอง

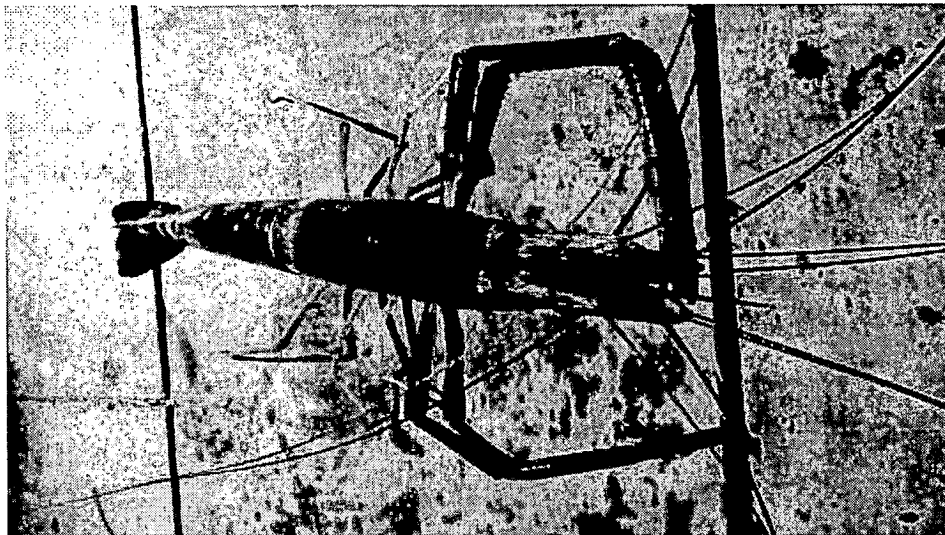
ตารางแสดงภูมิปัญญา และวิถีชีวิต

ชื่อ	ภาพ
1. การจับกุ้งแม่น้ำ	
2. การรูปผลิตภัณฑ์ต้นจาก	
3. การตกปู	

4. การทาทอย	
5. เสวียนหม้อ	
6. ขนมโกยปุติะ	

7. ปลาสิม	
8. หอยดอง หอยสิม	

1. การจับกุ้งแม่น้ำ

วิธีการจับ

1. ใช้ไซ ไซมีลักษณะกลมยาว 1 เมตร มีงาทำจากไม้ไผ่หุ้มด้วยทางมะพร้าวโดยจะใช้เหยื่อล่อเป็นมะพร้าวอย่าง
2. แห มีความกว้างประมาณ 8 ศอก 2 เมตร
3. ใช้เบ็ด ใช้คันเบ็ดที่วางขายตามท้องตลาดทั่วไป ตาเบ็ดมีขนาดเล็กซึ่งจะใช้ไส้เดือนหรือเนื้อปลาเป็นเหยื่อล่อ โดย 1 คน สามารถใช้เบ็ดได้หลายคัน
4. การดำน้ำยังลูกดอก ชาวบ้านในพื้นที่จะนิยมใช้ยิงด้วยลูกดอก โดยจะสวมแว่นตา ดำน้ำ ดำในบริเวณที่กุ้งอาศัย เช่น ซอกหิน โพงไม้ที่จมอยู่ใต้น้ำที่ระดับความลึกประมาณ 1 – 2 เมตร ในที่ที่กระแสน้ำนิ่ง

ช่วงระยะเวลาในการจับ

ในคลองล่งสามารถจับได้ทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ในช่วงที่กระแสน้ำไม่ค่อยแรงมากนัก ส่วนมากจะจับในช่วงเวลาน้ำขึ้น โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านหมู่บ้านและต่างหมู่บ้านจะนิยมจับในเวลากลางคืน เพราะกุ้งจะออกมาหาอาหารในเวลากลางคืนที่บริเวณน้ำไม่ลึกหรือริมตลิ่ง กุ้งจะเชื่องมากและสู้ไฟ กุ้งจะมีมากในเดือนกันยายน – ธันวาคม

การนำไปใช้ประโยชน์

- ชาวบ้านจะนำไปขายตามท้องตลาดซึ่งจะมีราคาแพง กิโลกรัมละ 400 – 500 บาท
- ด้านดำรงชีพ นำมาประกอบอาหาร เช่น ต้มยำ ปิ้ง ย่าง ทอด เป็นต้น
- ตกแต่งบ้าน โดยนำกุ้งมาสดาฟเป็นการตกแต่งบ้าน

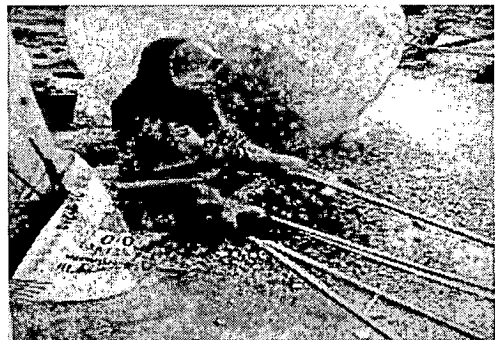
2. การรูปผลิตภัณฑ์ต้นจาก

ต้นจากสามารถอยู่ใต้น้ำได้ทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม ลักษณะต้นจากจะเป็นก้านๆ ใหญ่ มีใบเรียวยาว ใบของต้นจากสามารถนำมาเย็บติดกับแก่นนำมาใช้มุงหลังคา กันแดด กันฝนได้ ลูกของต้นจากมีลักษณะเป็นทะลาย ลูกอ่อนสามารถรับประทานได้โดยการผ่าเอาลูกอ่อนออกมาทาน โดยการนำมาเชื่อมกับน้ำตาลหรือสามารถรับประทานได้เลย ส่วนทะลายสามารถตัดทำน้ำตาลจากโดยการตัดที่คอทะลายเหมือนการทำน้ำตาลโตนด ส่วนตรงยอดอ่อนที่ยังไม่ตัดทิ้ง สามารถนำมาตัดลอกเพื่อใช้สับกับยาเส้นได้ ส่วนก้านจากที่เหลือจากการลอกแล้วสามารถนำมาทำเครื่องจักรสาน เช่น เสวียนหม้อ ได้อีกด้วย

การลอกใบจาก

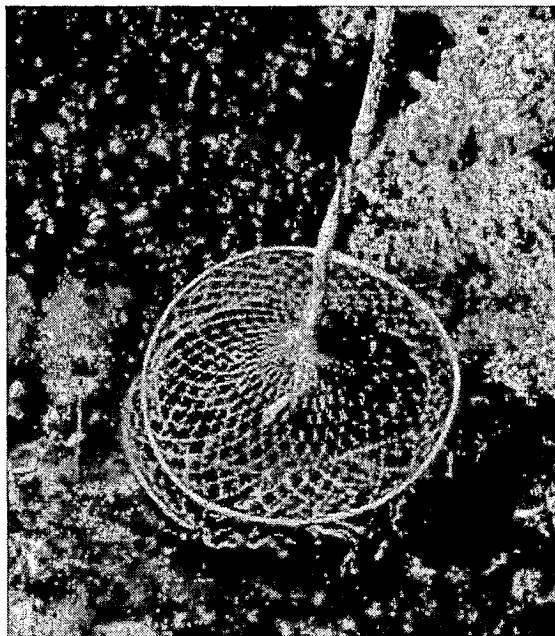
ขั้นตอนการลอกใบจาก

- นำยอดจากที่ยังไม่ตัดมาที่ละ 1 ยอด เมื่อได้พอประมาณก็นำมาลอกเอาเฉพาะใบที่ไม่ติดเยื่อจาก
- นำใบจากที่ลอกออกมาได้แล้วมามัดรวมกัน ในแต่ละมัดประมาณ 2-3 ใบ
- เอามาฟ้งลม หรือนำมาตากแดดจนแห้ง แล้วนำมาตัดเป็นชิ้นสั้นๆ ประมาณ 4 นิ้ว แล้วนำใบจากที่ตัดแล้วมามัดรวมกัน นำส่งร้านค้า สามารถขายได้ ช่วยเสริมอาชีพให้คนในหมู่บ้าน

3. การดักปู

การดักปูของชาวบ้านที่นี่มีมาตั้งแต่โบราณ เครื่องมือในการจับเรียกว่า “ไซ” มีลักษณะไม้กลมที่ชาวบ้านเรียกว่าไซปักความยาวของไซ 1 ฟุตครึ่ง ใช้ผูกกับเหล็กที่วางไว้เป็นทรงกลมเย็บติดกันมีช่องใส่อาหารปู เพื่อเป็นทางเดินของปู ม้ากินอาหารและออกมาได้ อาหารปุนั้นสามารถใช้ได้หลายครั้ง ซึ่งไซจับปูของชาวบ้านจะผลิตขึ้นเองทั้งหมดมีหลายรูปแบบ เช่น รูปทรงสี่เหลี่ยม แบบกลม แตกต่างกันไป วันที่จะไปจับปูได้ทุกวัน แต่จะต้องดูน้ำก่อนว่าน้ำขึ้นน้ำลงตอนไหน ซึ่งเวลาจะไม่แน่นอน ส่วนมากชาวบ้านจะไปจับปูตอน 10 ค่ำ ประมาณ 3 ค่ำ เดือนขึ้นหรือแรมก็ได้อยู่ที่ประมาณนี้เพราะจะจับได้ในตอนที่น้ำขึ้นเต็มคลองเท่านั้น ชาวบ้านจะนำไซไปวางไว้บนรากไม้ตอนน้ำลง ตอนน้ำขึ้นปูก็จะมาตดไซที่วางไว้ และชาวบ้านก็จะมาเก็บไซที่วางไว้ เพราะอุปกรณ์ส่วนใหญ่จะทำได้ด้วย ไซ และชาวบ้านก็จะมาเก็บตามที่วางไว้โดยมีเครื่องหมายที่ทำไว้ด้วย

4. หาดอย

หาดอยในพื้นที่มีหลายชนิด เช่น หาดอยหวาน หาดอยปะหรือหาดอยตลับ หาดอยมีลักษณะเป็นหาดอยสองฝาน้ำข้างในเป็นสีขาว อาศัยอยู่ในน้ำเค็มจัดและน้ำกร่อยได้ ในคลองล่งจะเป็นน้ำกร่อย มีหาดอยปะและหาดอยอื่นๆอีกมากมายอาศัยอยู่ หาดอยปะสามารถนำมาแกะเอาเนื้อออกมาแปรรูปได้หลายวิธี

เครื่องมือในการหาดอยชาวบ้านส่วนมากทำกับเหล็กเรียกว่า “กระซัง” หรือชาวบ้านเรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า “ซุงกอ” มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมพื้นที่กว้างประมาณ 80 ซม. สูงประมาณ 20-25 ซม. มีซี่ห่างกันประมาณ 1 นิ้ว นำมาเชื่อมติดกันและนำมาผูกติดกับอวนยาวประมาณ 1.50 เมตร ขนาดความถี่ของอวนที่ใช้นั้นต้องขึ้นอยู่กับขนาดของหาดอย มีด้ามจับที่ทำกับไม้ยาวประมาณ 2 เมตร มีเชือกผูกใช้สำหรับคล้องเอาเพื่อความสะดวกในการลากหาดอย การลากหาดอยต้องเดินถอยหลัง การลากหาดอยให้สะดวกต้องลากในน้ำลึกระดับหน้าอกของคนลากหาดอยซึ่งลากได้ในช่วงเวลาน้ำลงและน้ำไม่ไหลไปแรงจนเกินไป การลากหาดอยสามารถลากหาดอยได้ทุกวัน แต่ช่วงเวลาน้ำ 10-15 คำ ปริมาณหาดอยจะไม่มากเพราะน้ำจะลงแห้งมาก สามารถลงไปลากอยู่ลึกๆได้ซึ่งหาดอยปะและหาดอยอื่นๆที่อาศัยบริเวณในคลองไม่ว่าน้ำลึกหรือน้ำน้อยก็จะลากหาดอยได้

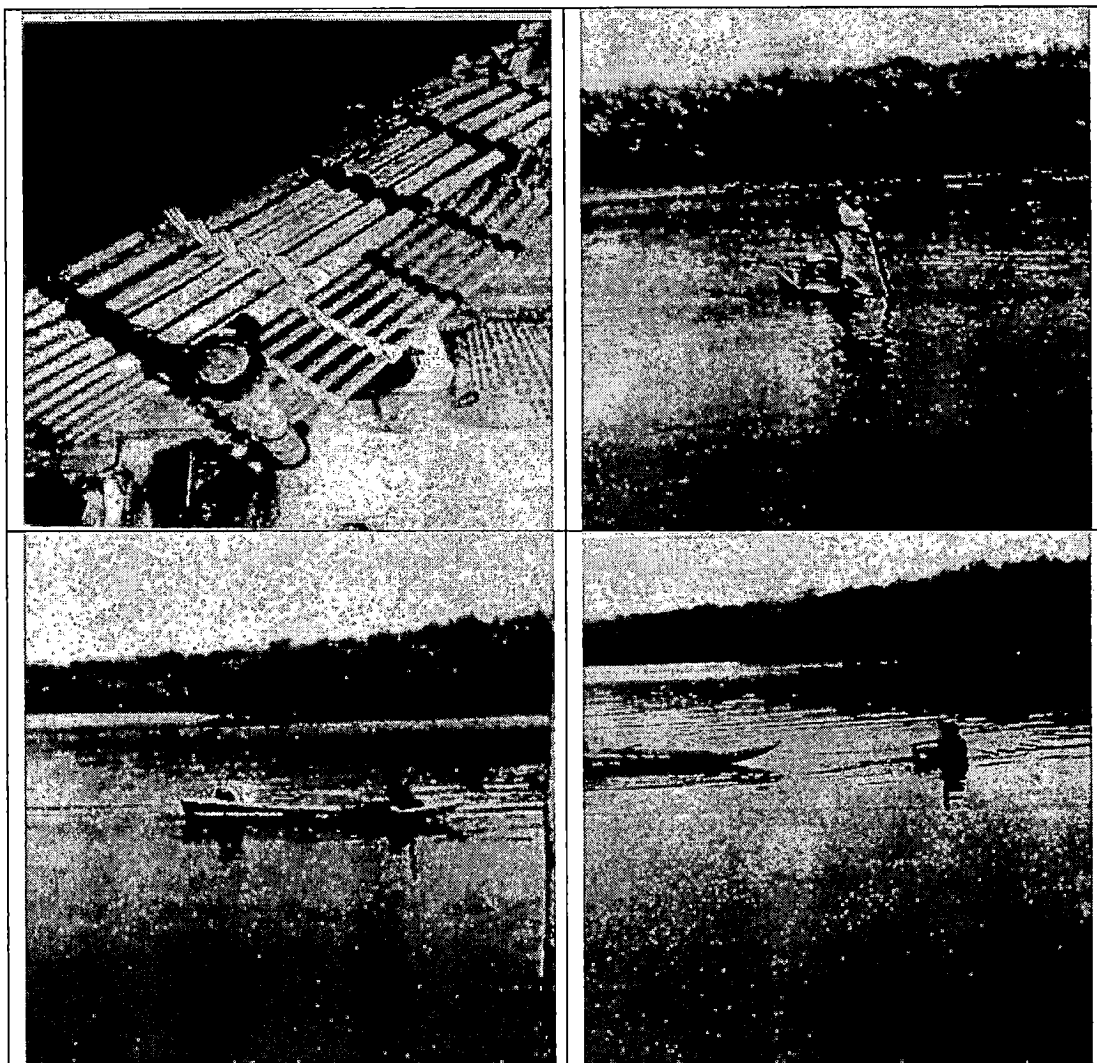
การหาดอยปะ

หาดอยปะชอบอยู่บริเวณดอนทรายน้ำทะเลขึ้นถึง ช่วงน้ำกร่อยมีตะกอนมาทับถม ขนาดที่สามารถนำมารับประทานประมาณขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 เซนติเมตร นิยมทำแกงส้มโดยการนำมาผ่า ผัดฉ่ำ ผัดกะเพรา แกงเลียงซึ่งจะแกงทั้งเปลือก ถ้าหากตัวเล็กก็จะทำหาดอยส้ม (หาดอง) โดยผ่าแล้วผสมกับน้ำซาวข้าว ใส่ภาชนะที่มีดิดดองไว้ประมาณหนึ่งอาทิตย์ นำมากินโดยซอยหอมแดง ซอยพริกปิบมะนาวนิดหน่อย

วิธีการหาดอยรากสามารถหาได้มีหลายวิธีคือ

- ใช้เท้า หรือมือยำ
- ใช้ซุงกอ มีลักษณะไม้ไผ่สานกันคล้ายบั้งก็ ใช้ร่อนสำหรับน้ำลึก
- ใช้คราด ช่วงเวลาที่น้ำลดลงน้ำแห้ง

การเก็บหาดอยให้ยั่งยืน คือใช้มือเก็บอย่าใช้เรือลาก เพราะจะทำให้หาดอยหมดเร็ว เนื่องจากไม่ทันต่อการเจริญเติบโต ส่วนเปลือกหาดอยสามารถนำมาเป็นของประดับ ของชำร่วย และนำมาทำปูนขาวหรือปูนที่ใช้กินหมาก ใช้ถมแทนดินทำบ้าน

5. การจักสานเสวียนหม้อ

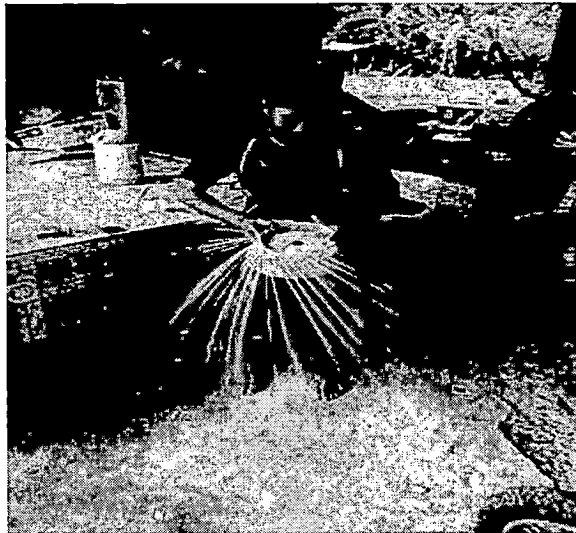
อุปกรณ์

ก้านจาก ชาวบ้านในพื้นที่นิยมทำด้วยก้านจาก เพราะก้านจากมีความยาว แข็งแรง ทนทาน สามารถใช้ได้นาน สามารถหาได้ง่ายในพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านจะประกอบอาชีพลอกใบจาก ขายอยู่แล้ว จึงนำอุปกรณ์ที่เหลือใช้นำมาทำเสวียนหม้อ

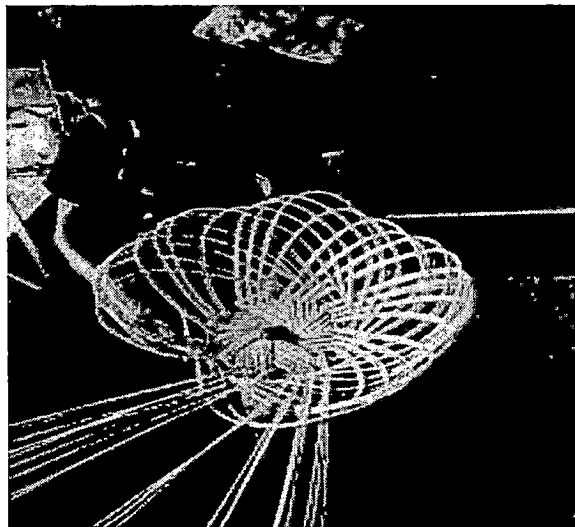
วิธีการทำ

1. นำก้านจากมาเหลาให้สะอาด ใช้ก้านจากทั้งหมด 96 ซี่ แบ่งเป็นมัด ๆ ละ 12 ซี่

2. เอามาแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนละ 4 ชี้นำมาจักสานขึ้นรูปโดยเอากองที่ 1 มาตั้งให้ทางจากเฉียงไปทางซ้าย เอากอง 2 มาทับกอง 1 โดยวางให้ตรงกับคนทำ เอากอง 3 มาทับกอง 2 ให้ทางจากเฉียงไปทางขวา เอากอง 4 สอดใต้กอง 1 ทับกอง 2,3 เอากอง 5 สอดใต้กอง 2 ทับกอง 4,3 เอากอง 6 สอดใต้กอง 3 ทางจากหลบไปทางขวา มาทับกอง 5 เอากอง 7 มาสอดใต้กอง 4 ทับกอง 6 เอากอง 8 สอดใต้กอง 5 ทับกอง 7 เอากอง 8 สอดใต้กอง 1 หลังจากนั้นโคนกอง 1 สอดใต้กอง 6 เอาปลายกอง 8 สอดใต้กอง 3 บีบให้เป็นวงกลม ให้มีรูตรงกลางเป็นรูปแปดเหลี่ยม นำก้านจากมา 1 ก้าน แบ่งเป็น 2 ชีก แล้วมาพันกัน แล้วนำมาสอดใต้ที่สานกันไว้ เพื่อให้วงกลมกระชับมากขึ้น

3. เอาหัวจากสอดเข้าไปที่ทางจาก โดยเวียนไปทางด้านซ้าย โดยยก 4 ช้าม 4 แล้วใช้ไม้เคาะจัดเป็นวงกลมโดยจัดให้โคนจากเสมอกัน นำก้านจากบนที่แบ่งเป็น 4 ชี้นำมาจัดเวียนขวาโดยยก 3 ช้าม 3 จัดแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบ แล้วดึงให้เรียบเพื่อให้เป็นทรงโดยให้ปลายจากไปอยู่ด้านใต้ เพื่อเอาไปทำก้นของเสวียนหม้อ หลังจากนั้นคว้าตัวที่สานแล้วนำปลายจากยก 2 ช้าม 2 ไปทางซ้ายมือไปเรื่อย ๆ จนครบรอบจัดให้เข้ารูปแล้วนำปลายจากที่เหลือมายก 2 ช้าม 2 ไปทางขวามือจนครบรอบจัดให้เข้ารูปแล้วตกแต่งให้สวยงาม

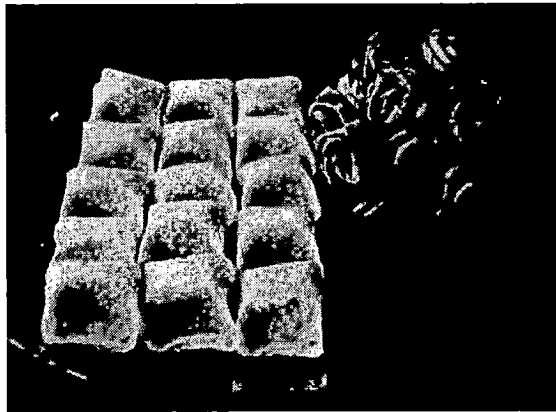

หมายเหตุ รูปทรงของเสวียนหม้อนั้นจะขึ้นอยู่กับการจัดรูปทรงของเรา
ประโยชน์

- ใช้เป็นที่รองหม้อหรือกระทะ
- ใช้เป็นกระเช้าดอกไม้หรือกระเช้าของขวัญ

6. ขนมโก๋ญี่ปุ่น

แบ่งข้าวเหนียวมาคลุกครว ให้เข้ากันแล้วนำมาร่อนในกระตะ โดยใช้แปรง บางๆ แล้วเอาไส้มะพร้าวโดยใช้ส้อมอาหารสี เขียวก็ได้ การทำไส้ เอาไส้มะพร้าวมาคั่วใน กระตะ ใส่น้ำตาลลงในกระตะแล้วคั่วให้เข้า กันจนกว่าไส้ขนมมันแห้ง เมื่อได้ที่ใช้ไฟอ่อนๆ ทำให้มันกรอบ อร่อยมากๆ

7. ปลาสาม

การทำปลาสามเป็นการถนอมอาหารของคนสมัยโบราณ เป็นการถนอมอาหารที่ยังมี การสืบทอดแก่ลูกหลานจนถึงปัจจุบัน การทำปลาสามนั้นจะคล้ายกับการทำปลาร้าของทางภาคอีสาน ปลาสามทำได้ทุกชนิดของปลา ปลาน้ำจืด-ปลาน้ำเค็ม ซึ่งมีวิธีทำดังนี้

1. นำปลามาล้างและบดเกล็ดปลาแล้วเสตจน้ำทิ้งไว้ให้แห้ง
2. นำปลาที่เตรียมมาเคล้ากับเกลือและทิ้งไว้ 1 คืน
3. นำมาที่เตรียมไว้แล้วมาเคล้ากับข้าวสารคั่วที่ตำละเอียด
4. นำปลาที่เตรียมไว้ไปหมัก 3 คืน และนำไปประกอบอาหารได้

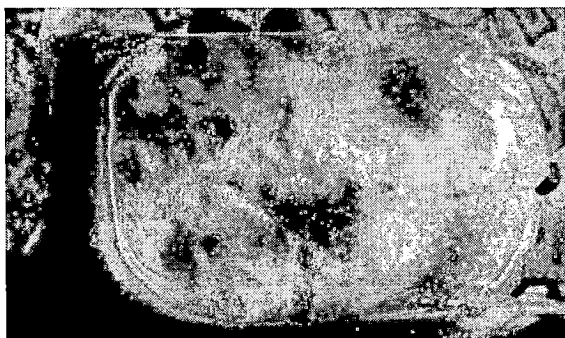

8. การถนอมอาหาร หอยดอง หอยส้ม

การถนอมอาหารของคนสมัยโบราณนั้นในสมัยก่อนยังไม่มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์เพื่อที่จะใช้ในการถนอมอาหาร ดังนั้นการถนอมอาหารของคนสมัยนั้นจะต้องใช้ภูมิปัญญาของคนโบราณการถนอมอาหารมีหลายอย่าง เช่น การทำปลาเค็ม การทำหอยดอง(หอยส้ม) การทำปลาพอง ฯลฯ การถนอมอาหารของคน สมัยโบราณนั้นยังได้สืบทอดให้กับคนรุ่นหลังจนถึงปัจจุบันและยังเป็นสินค้าที่ยังมีความต้องการของตลาด การทำหอยดอง หอยส้ม

ขั้นตอนการทำ

1. นำหอยที่ได้ขนาดมาล้างให้สะอาด
2. นำหอยที่ล้างสะอาดแล้วมาผ่าเอาเนื้อหอยเอามาล้างให้สะอาด
3. นำหอยที่ล้างสะอาดแล้วเอามาแช่น้ำสะอาด 1 คืน
4. นำหอยมาล้างและเด็ดน้ำให้แห้ง 1 คืน
5. นำเนื้อหอยมาชวากับเกลือ 1 คืน
6. นำเนื้อหอยมาแช่กับน้ำล้างข้าวสารและปรุงรส
7. เก็บไว้ประมาณ 2-3 คืน สามารถรับประทานได้

สถานการณ์ปัญหาด้านภูมิปัญญา

การจกรสาน ปัญหาที่พบในชุมชนบ้านหัวทาง หลังจากการศึกษาข้อมูลต่างๆ พบว่าในชุมชนบ้านหัวทาง มีปราชญ์ชุมชน ชื่อนางฮะชีสะ รอดเสด ซึ่งเป็นผู้รู้ด้านการจกรสาน เสวียนหม้อ กระเช้า เมื่อก่อนได้ประกอบอาชีพทำเสวียนหม้อขายในตลาดสูง เป็นอาชีพหลัก แต่ต่อมาเสวียนหม้อกลับไม่ได้ได้รับความนิยมอีก จึงได้กลับมาทำต่อที่บ้าน เพื่อให้พ่อค้าคนกลางหรือคนในชุมชนมารับซื้อไป และในช่วงหลัง ก็ได้มีการรวมตัวกันของคนในชุมชนมาเรียนรู้เรื่องการทำเสวียนหม้อ แต่ก็ไม่มีตลาดรองรับสินค้า ก็ได้แยกย้ายกันไป แต่นางฮะชีสะ ก็ยังทำอยู่ถึงแม้จะไม่มีใครสนับสนุนการตลาดให้ก็ตาม

การหาหอย ภูมิปัญญาการค้าหอยของชุมชนก็เป็นอีกปัญหาหนึ่ง เพราะปัจจุบันนี้คนที่สามารถค้าหอยได้มีเพียงไม่กี่คน ซึ่งการค้าหอยบุงปิง เป็นวิธีการที่หาได้ยากแล้วในปัจจุบัน เพราะเปลี่ยนไปใช้วิธีการลากที่ส่งผลให้หอยลดลงด้วย เนื่องจากการลากหอยจะติดทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นตัวใหญ่หรือตัวเล็ก แต่การค้าหอยเราสามารถเลือกเอาเฉพาะตัวใหญ่ได้

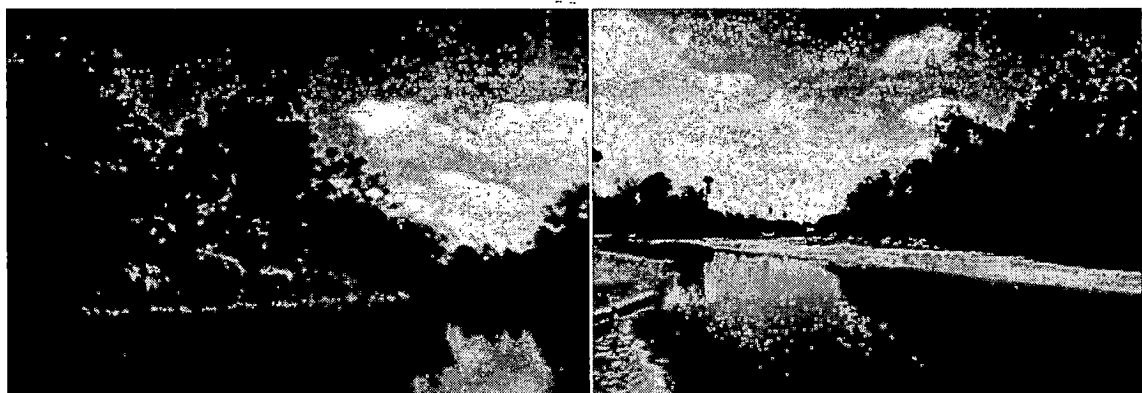
ทรัพยากรธรรมชาติบ้านห้วยทาง

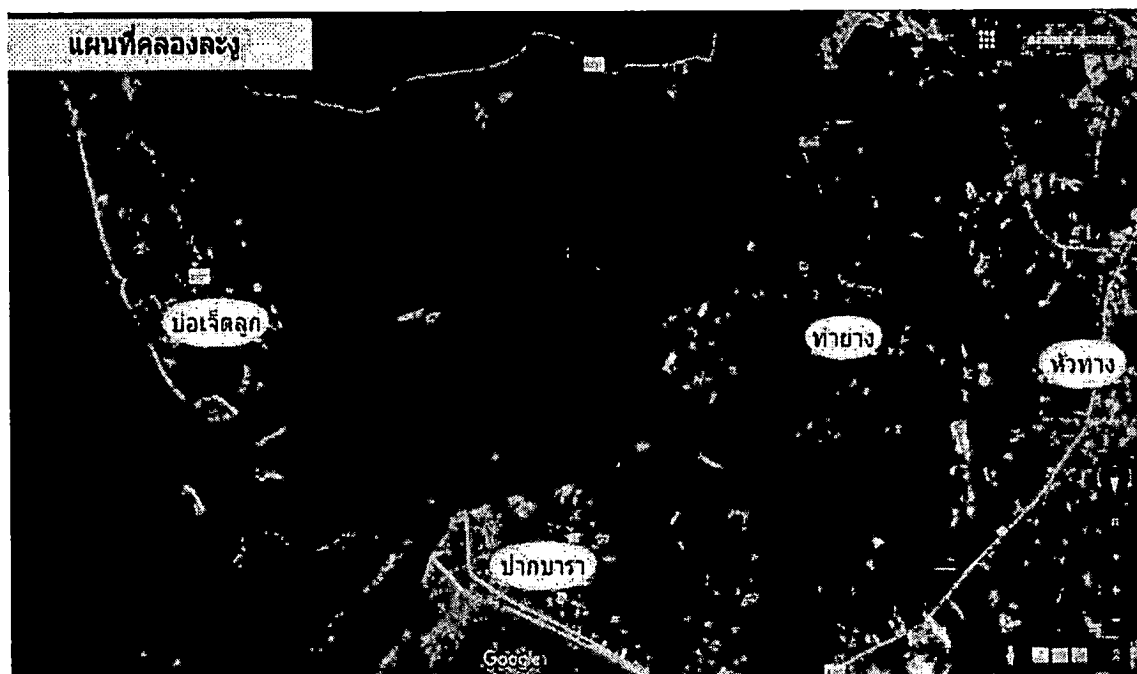
คลองบ้านห้วยทาง หรือคลองละงู

คลองบ้านห้วยทางมีความยาวประมาณ 83 กิโลเมตร ต้นน้ำอยู่บริเวณเทือกเขาด้านใต้ของ จังหวัดตรัง และสงขลา โดยไหลมาทางด้านเหนือของจังหวัด มาตามแนวเส้นแบ่งเขตอำเภอละงู และ อำเภอควนกาหลง มาบรรจบกับคลองปากบารา

ในลำคลองแห่งนี้มีทรัพยากรแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งกุ้งแม่น้ำ หอยปี่ หอยม่วง(ปุงปิง) ปูดำ ปลาเก๋า ปลากระพงแดง ปลากระพงขาว ปลายี่หนา ปลาแก้มคอด และอีกหลายชนิด

ด้านภูมิทัศน์ของทั้งสองฝั่งคลองแห่งนี้มีต้นลำพูมีอยู่ทั้งลำคลองละงูในเวลากลางคืนลำลำพูแห่งนี้ก็จะเต็มไปด้วยหิ่งห้อยมีแสงระยิบระยับไปทั่วอาณาเขตแนวคลอง เป็นระยะทางกว่า 2 กิโลเมตร และเมื่อห่างออกไปจะเป็นพื้นที่ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ทำมาหากินของคนในชุมชน ทั้งหาปู หาหอย มีพื้นที่ไม้ป่าชายเลนหลากหลายชนิด

ปากแยกบ้านหัวทาง

ปากแยกคลองหัวทาง ต้นน้ำเริ่มไหลจากคลองละงู ซึ่งไหลแยกออกเป็นหลาย 2 สาย แยกไปคลองกาแบง ตำบลแหลมสน มีความยาวของคลอง 2 กิโลเมตร ตอนน้ำลดลงจะแยกออกเป็น 2 สายอย่างชัดเจน ตอนน้ำขึ้นจะเป็นสายเดียวกัน สถานที่ตรงนี้มีปลาอาศัยเป็นจำนวนมากเช่น ปลาเก๋า ปลาดอกหมาก ปลาทวาย ปลาลามะ ปลาเกร็ง ปลาชักเคียว ปลากระพง-แดง และปลาตะเพียน

สายคลองแยกไปตำบลแหลมสน

จะมีคดโค้งชื่อ คดแพร มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับการเดินเรือโดยสารบรรทุกผู้โดยสารและสินค้าจากละงูไปสู่จังหวัดตรัง

คดโค้งวังตง

เป็นสถานที่ที่มีเตาหะเลมาวางใช้จำนวนมาก ส่วนริมตลิ่งด้านบนจะเป็นสวนจาก มีหอยปูปิ้งเป็นจำนวนมาก ตรงนี้เป็นสถานที่ที่มีทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม หรือเรียกว่าน้ำกร่อย

ปากแพรกคลองแห้ง

ปัจจุบันน้ำได้เปลี่ยนทิศทางซึ่งเดิมชาวบ้านท่าช้างได้ใช้คลองสายนี้ทำการประมง สถานที่ตรงนี้มีต้นจากและต้นลำโป เป็นจำนวนมากสมัยก่อนเป็นคลองที่จะไปตำบลปากน้ำได้ แต่ตอนนี้ต้นจากงอกเต็มไม่สามารถทะลุไปได้

คลองบ่อเพลง

สมัยก่อนมีชาวบ้านมาจากประเทศจีนมาอาศัย คลองสายนี้เป็นคลองที่แคบ คนสมัยก่อนเรียกกันว่า “บ้านบ่อเพลง” คลองแห่งนี้สมัยก่อนเป็นสถานที่ที่มีย่อยมีเปลือกหอยจำนวนมาก ทางด้านบนหรือตลิ่งมีสวนยาง-สวนปาล์มของชาวบ้าน

คลองปีใหญ่

เป็นสถานที่ชาวบ้านประกอบอาชีพ หาหอย ตักปู ทอดแห วางอวน คลองนี้เดิมทะเลลุไปบ้านท้ายาง หมู่ที่ 2 ตำบลกำแพง ปัจจุบันคลองตัดขาดจากกันเพราะมีถนนตัดผ่าน ปากคลองปีใหญ่มีหาด หอยปีอยู่เป็นหลายร้อยไร่ มีหอยปีอยู่ชุกชุม และชาวบ้านมาหาหอยกันเป็นจำนวนมาก ริมตลิ่งมีต้นไม้ชื่อว่าต้นปาด และป่าโกงกาง

สายคลองที่แยกไปตำบลปากน้ำ

ห้าแยกคลองท่านา

คลองนี้ปลายคลองไปบ้านตะโละใสปากคลองมีเกาะกลางสองเกาะ เลยจากแยกคลองท่าเขาจะเจอท่อหอยกาเปะมีต้นปาดเก่าแก่อยู่สองต้นอยู่บนสันหลังท่อ มีหอยกาเปะอยู่เป็นจำนวนมากมีความกว้างของท่อประมาณ 2 ไร่ จะมองเห็นชัดตอนน้ำลง

ทอเล๊ะ

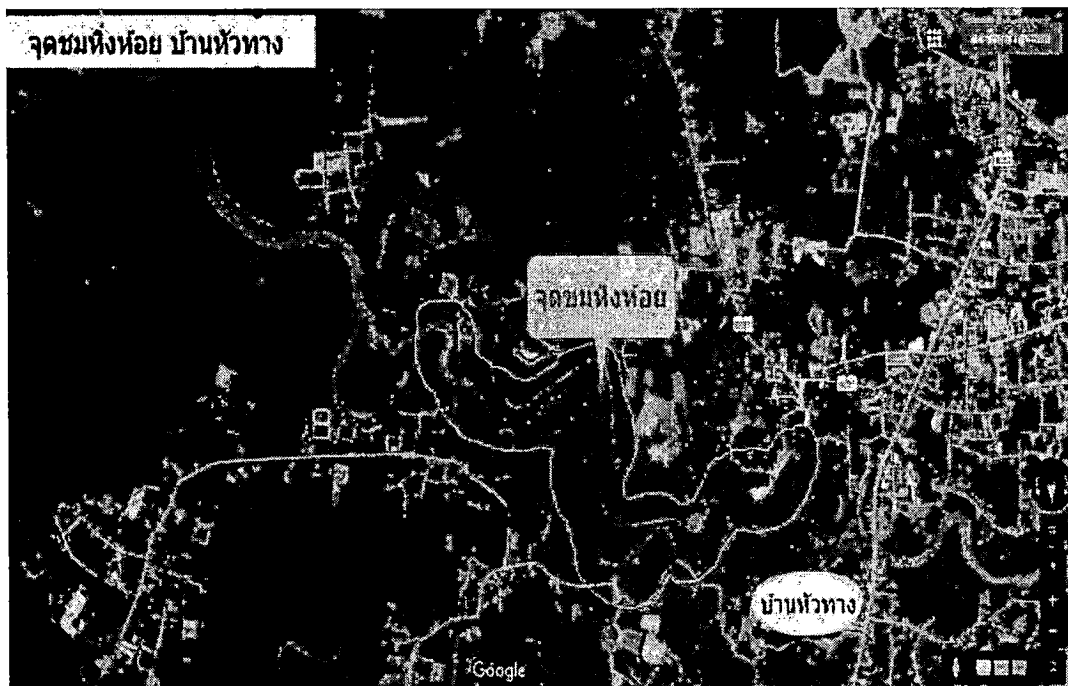
เป็นสถานที่หาหอยของชาวบ้านมาตั้งแต่โบราณ สถานที่ตรงนี้เวลาน้ำลงจะเหมือนสันหลังมังกร หาดมีความกว้างประมาณ 10 ไร่ สถานที่แห่งนี้เป็นที่ประกอบอาชีพของชาวประมงบ้านหัวทาง ท้ายาง และปากบารา ที่ทำมาหากินร่วมกันจนถึงปัจจุบัน

ปาลำพู

บ้านหัวทางมีปาลำพูตลอด 2 ฝั่งของคลองสูง ซึ่งต้นลำพูจะขึ้นอยู่ริมตลิ่ง กว้างออกไปอีกประมาณ 20 – 30 เมตร ปาลำพูจะเป็นอยู่แบบนี้ตลอดคลองประมาณ 2 – 3 กิโลเมตร โดยจุดเริ่มต้นที่เห็นปาลำพูได้ชัดตั้งแต่บริเวณท่าเรือไปจนถึงคลองบ่อเพลง ตำบลกำแพง

ต้นลำพูมีลักษณะ เรือนยอดเป็นทรงพุ่ม ลำต้นค่อนข้างกลม มีกิ่งเกิดในแนวตั้ง เจริญทางด้านข้างมากกว่าทางยอด เมื่อลำต้นแตกหักจะสร้างกิ่งใหม่ขึ้นได้เอง เนื่องจากมีตาสำรองอยู่เป็นจำนวนมาก ใบลักษณะเป็นใบเดี่ยวขนาดเล็กสีเขียว ขอบใบเรียบ แตกใบตรงกันข้ามกันเป็นคู่ มีก้านใบสีเขียวมองเห็นแต่ไกล ดอกเป็นดอกเดี่ยว ออกบริเวณปลายยอด ลักษณะผลแก่มีเปลือกหนาสีเขียวอมเหลือง เนื้ออ่อนนุ่ม ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก ผลลำพูแก่มักลิ้นแรง จะร่วงหล่นระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน เป็นพืชที่รับประทานได้ ดอกนำไปแกงส้มหรือใช้เป็นผักสดรับประทานกับขนมจีน ลำพูไม่มีรากแก้ว จะเกิดรากแผ่กระจายไปด้านข้าง ขนานกับผิวดินต้น ๆ และมีรากเล็ก ๆ แตกแขนงทางด้านล่าง ทำหน้าที่ยึดเกาะ และมีรากฝอยอีกชั้นทำหน้าที่ดูดซึมน้ำและสารอาหาร ลำพูยังมีรากพิเศษช่วยในการหายใจ ลักษณะรูปรอยแหลมยาวแทงโผล่พื้นดินรอบโคนต้น มีความยาวประมาณ 10-50 เซนติเมตร ใหญ่และยาวกว่าไม้ชนิดอื่น รากหายใจของลำพูนี้เจริญได้รวดเร็ว และทนทานน้ำท่วมได้เป็นเวลานาน

ป่าลำพู่เป็นที่มีหิ้งห้อยชอบที่จะมาเกาะ ทำให้เกิดความสุขงามโดยเฉพาะในยามค่ำคืน ซึ่งเป็นจุดเด่นของคลองบ้านหัวทาง แต่การที่จะสามารถชมหิ้งห้อยได้นั้นต้องอาศัยเรือในการเข้าชมเพียงอย่างเดียวเนื่องจากพื้นที่ไม่สามารถเดินเท้าเข้าไปได้ เพราะเป็นลักษณะดินเลนลึก และเลนตูด

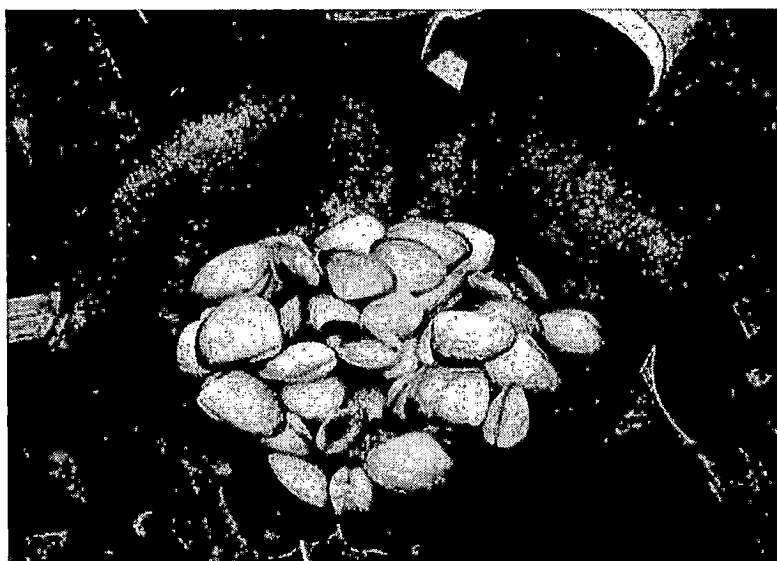
แหล่งหาหอย

แหล่งหอยตั้งอยู่ระหว่าง หมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู หมู่ที่ 10 ตำบลกำแพง และหมู่ที่ 5 ตำบลปากน้ำ ซึ่งชาวบ้านในชุมชนเรียกว่า หอยปะ มีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ สำหรับการเดินทางจากท่าเรือบ้านหัวทางมาประมาณ 30 นาที และอีกที่คือบาหอยเจ เป็นหาดทรายที่มีพื้นที่ ความกว้าง 25 ไร่ สำหรับการเดินทางจากท่าเรือบ้านหัวทางมาประมาณ 1 ชั่วโมง สามารถมองเห็นได้ในช่วงน้ำสับค่า (ข้างขึ้นและข้างแรม) มีต้นไม้ขึ้นกลางหาดเล็กน้อยบริเวณรอบๆ ต้นไม้จะเป็นโคลน พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นทรายหยาบ เวลาน้ำแห้งเต็มที่จะเป็นแหล่งหากินของชาวบ้านในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ซึ่งจะมีจำนวนหอยมากมายหลายอย่าง เช่น หอยปะ หอยแครง หอยเสียบ หอยราก หอยกาหุ้ม และหอยต่างๆ ปะปนกันไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หอยปะ

หอยปะชอบอยู่บริเวณดอนทรายน้ำทะเลขึ้นถึง ช่วงน้ำกร่อยมีตะกอนมาทับถม ขนาดที่สามารถนำมารับประทานประมาณขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 เซนติเมตร นิยมทำแกงส้มโดยการนำมาผ่า ผัดฉ่ำ ผัดกะเพรา แกงเลียงซึ่งจะแกงทั้งเปลือก ถ้าหากตัวเล็กกว่าก็จะทำหอยส้ม (ดอง)

หอยเสียบ

มีสีเหลืองแก(สีขม) ความยาวประมาณ 1 นิ้ว อยู่บริเวณที่เป็นดินทราย หรือชายหาด การประกอบอาหารนำมาดองน้ำปลา ต้มตะไคร้ ผัดฉ่า ผัดน้ำมัน เปลือกนำมาทำโมบาย วิธีการหา ใช้มือขุดความลึกประมาณ 2 นิ้ว ก็จะพบกับตัวหอยที่ขึ้นมาเรียงรายสลับกันไป หอยเสียบมี 3 ลักษณะ

หอยเสียบเทศ

ตัวใหญ่ ขึ้นอยู่บริเวณดินทราย ดอนทราย มีอยู่ทั่วไป

หอยเสียบทั่วไป

ชอบขึ้นอยู่ทุกพื้นที่บริเวณชายหาดทั่วไป

หอยราก

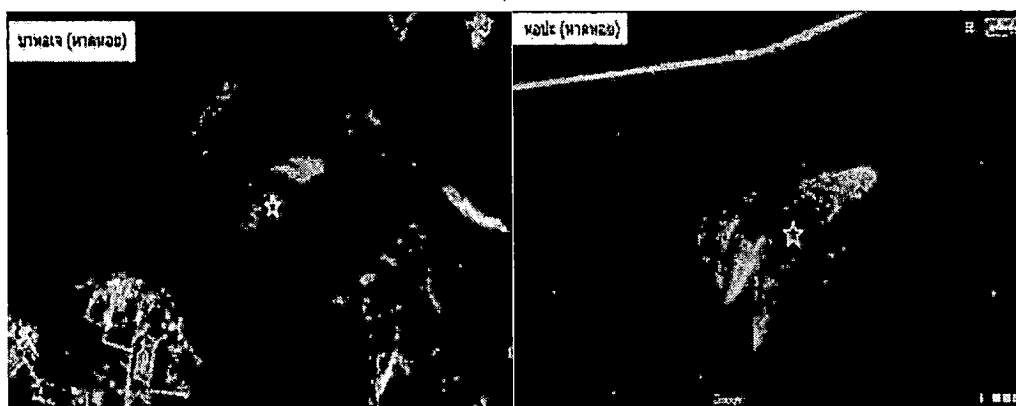
ลักษณะของหอยจะแบนมีสีเขียววาวรี ลักษณะคล้ายกับลูกเหริ่ง เม็ดสะตอ ชอบอยู่บริเวณดินโคลนปนทราย ในการหาต้องสังเกตดูรูความกว้างประมาณ 1 เซนติเมตร ชาวบ้านนิยมขุดกับเสียมความลึกประมาณ 4 นิ้วจากหน้าดิน นิยมนำมาประกอบอาหาร เช่น แกงกะทิ ผัดฉ่า ผัดน้ำมันเจียว แกงเลียง แกงจืด นอกจากนี้ยังมีรากของมันนำมากินดิบๆแล้วทำน้ำจิ้ม ส่วนเปลือกนำไปเป็นของชำร่วย

หอยแครง

ลักษณะตัวสีน้ำตาลแกเป็นร่องตามตัว(เหมือนขนมครกแครง) อยู่ตามพื้นที่ป่าชายเลนสลับกับดินทรายและป่าเลนโดยเฉพาะ หอยแครงเรียกหลายชนิด เช่นหอยแครงเลือดเมื่อผ่าเปลือกออกจะเป็นเลือด ตัวใหญ่ หอยแครงลิงไม่มีเลือดและมีตัวเล็ก นิยมมาทำกิน เช่น ลวกทำน้ำจิ้ม แกงกะทิ หรืออื่นๆ เปลือกหอยนำมาของชำร่วย

หอยกาหย้ม

หอยกาหย้มตัวหอยสีดำสลับเหลือง ลำตัวยาวรีประมาณ 1 นิ้ว อยู่บริเวณดอนทราย

แหล่งตกปลา

การตกปลาเป็นที่นิยมของชาวบ้านในชุมชนมากพอสมควร ชาวบ้านมีดอหมั่นหมายถึงพื้นที่ที่ชาวบ้านไปและรู้ว่า ณ ที่ตรงนั้นมีปลาอะไรชุกชุม ทีมวิจัยได้สัมภาษณ์ชาวบ้านที่มีข้อมูล ดังนี้

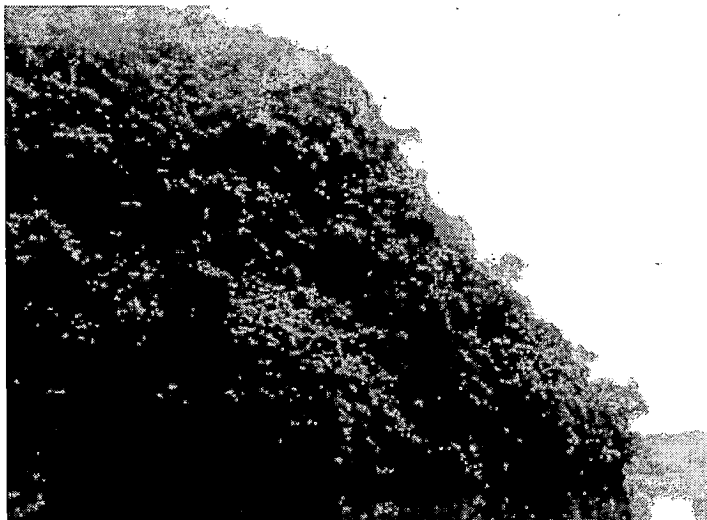
สามแพรกทำยาง

เป็นแหล่งที่อยู่ของปลาเก๋า ปลากระพงแดง ปลากระพงขาว ปลายี่หนา และปลาแก้มแดง การเดินทางโดยเรือจากบ้านหัวทางประมาณ 10 นาที ช่วงเวลาการตกปลา สามารถตกได้ตลอดทั้งปี

เขาพระ

เป็นแหล่งที่อยู่ของปลาเก๋า ปลากระพงแดง ปลากระพงขาว ปลายี่หนา การเดินทางโดยเรือจากบ้านหัวทางประมาณ 60 นาที ช่วงเวลาการตกปลา สามารถตกได้ตลอดทั้งปี

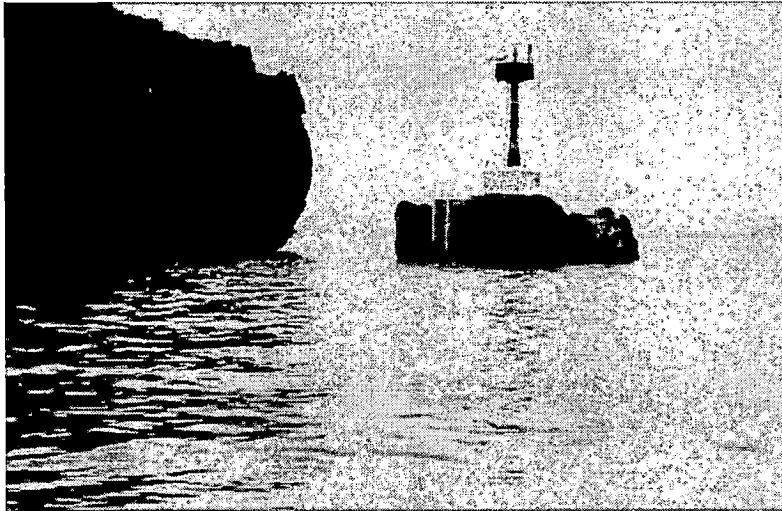

ตุลัดตั้ง

เป็นที่อยู่ของปลากระพงขาว กุ้งแม่น้ำ ปลาชะโด ปลาเก๋า การเดินทางโดยเรือจากบ้านหัวทางประมาณ 5 นาที ช่วงเวลาการตกปลาตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึง พฤษภาคม

หินเขียน

การเดินทางจากบ้านหัวทางประมาณ 60 นาที ช่วงเวลาการตกปลาดั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึง มีนาคม ปลาที่ได้ คือปลากะพงแดง ปลาเก๋า ปลาฉลาม ฯลฯ

ช่องเขาใหญ่

การเดินทางจากบ้านหัวทางประมาณ 60 นาที ช่วงเวลาการตกปลาดั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึง มีนาคม ปลาที่ได้ คือปลานกเขา ฯลฯ

ลิ้นหิน

การเดินทางจากบ้านหัวทางประมาณ 90 นาที ช่วงเวลาการตกปลาดั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึง มีนาคม ปลาที่ได้ คือปลาหมึก ปลาฉลาม ปลาม่อง ฯลฯ

เกาะบุโหลน

การเดินทางจากบ้านหัวทางประมาณ 2 ชั่วโมง ช่วงเวลาการตกปลาเดือน พฤศจิกายน ถึง มีนาคม ปลาที่ได้ มีหลากหลายชนิด ฯลฯ

สถานการณ์ปัญหาด้านทรัพยากร

คลองละงู สถานการณ์ปัญหาที่พบทั้งสองฝั่งคลอง คือ การกัดเซาะของน้ำทำให้ตะลิ่งพัง ต้นไม้หลากหลายชนิดที่อยู่ริมคลอง หักล้มลง บางต้นก็มาขวางคลอง รวมไปถึงป่าลำพูที่อยู่ริมคลองอีกด้วย นอกจากนี้การกัดเซาะของน้ำยังส่งผลต่อพืชพันธุ์ทางการเกษตรของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการเกษตรริมคลอง

และอีกส่วนหนึ่ง คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพราะคลองสายนี้ใช้ร่วมกันหลายตำบล ตั้งแต่ตำบลละงู ตำบลปากน้ำ ตำบลกำแพง และเทศบาลตำบลกำแพง ซึ่งเป็นการเอาประโยชน์อย่างเดียว เช่น การจับปลาในคลองโดยใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย การระเบิดปลา การวางยา และการจับปลาในฤดูวางไข่ รวมไปถึงการจับกุ้งแม่น้ำโดยใช้อวนผิดประเภท และจับในช่วงฤดูวางไข่ด้วยเช่นกัน

แหล่งหาหอย สถานการณ์ปัญหาในแหล่งหอย คือ การลากหอยด้วยเครื่องยนต์ โดยการใช้ตะแกรงลาก ทำให้ได้ทั้งหอยเล็ก หอยใหญ่รวมกัน สาเหตุที่มีการจับหอยขนาดเล็กด้วย เนื่องจากนายทุนจะรับซื้อหอยขนาดเล็ก เพื่อนำไปเลี้ยงที่อื่นที่เป็นส่วนตัวในคลอง ซึ่งอาจทำให้ปริมาณหอยเริ่มลดน้อยลงเรื่อยๆจนหมดไปในที่สุด

ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และเส้นทางใกล้เคียง

1. **ตุลนตง (หินขวง)**

ปัจจุบัน ตูเลนดงลำคลองกว้างขึ้นกว่าในอดีตมาก เนื่องจากตลิ่งพังไปมาก ตูลันดงมีลักษณะเป็นโชดหินวางเรียงรายขวางลำคลอง แต่จะอยู่ลึกลงในน้ำไม่เหมือนในอดีต ซึ่งจะเห็นโขกหินนี้ได้ก็เฉพาะในช่วงน้ำ 2 ค่ำ หรือช่วงน้ำลงสุด ๆ

อดีต สองข้างคลองมีป่าลำพู และหึ่งห้อยเป็นจำนวนมาก จุดตุลันต้งมีลักษณะมีโขดหินขวางคลอง ทำให้เกิดเป็นเนินน้ำต่างระดับเพราะในช่วงน้ำหลากน้ำจะไหลแรงมาก เมื่อน้ำมาชนกับหิน จึงทำให้เกิดเป็นเนินน้ำ

จุดเด่น เป็นตำนานเรื่องเล่าตูลองตัง ความตาย กุ้งแม่น้ำ(กุ้งท้อ) ตัวละครก็โลกรั่ม
เรื่องเล่า

- ร่องน้ำแห่งความตาย ในอดีต 30-40 ปีก่อน มีคนที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้ลำคลองละงูแห่งนี้ล่องเรือทวนน้ำ แล้วเกิดน้ำกระแทกเข้ากับเรือทำให้เรือไปชนกับตลิ่ง แล้วเรือจมเสียชีวิตมาหลายคนแล้ว
- ชาวเลกลับจากซื้อของในตลาดล่องเรือตามน้ำแล้วมาประสบอุบัติเหตุเรือจมที่จุดนี้เช่นกัน
- อดีตกาประกอบอาชีพ ชาวหัวทางใช้ประโยชน์จากที่ตรงนี้เป็นที่ดำน้ำแทงกุ้งแม่น้ำ ซึ่งกุ้งแม่น้ำในอดีตมีขนาดตัวใหญ่มาก คือ 1 ตัว น้ำหนัก ครึ่งกิโลกรัม ก้ามยาวประมาณ 70 เซนติเมตร นอกจากการหากุ้งแล้วยังสามารถหาหอยปุงปิง (หอยม่วง)ได้ด้วย

กิจกรรมท่องเที่ยวที่สามารถทำได้ คือ จุดดำหอยบุ่งปึง(หอยม่วง) ตกกุ้งแม่น้ำ ตกปลา กะพง เล่าเรื่องราวตุลแลนตัง

ระยะเวลาการเดินทาง10 นาที จากท่าเรือบ้านหัวทาง

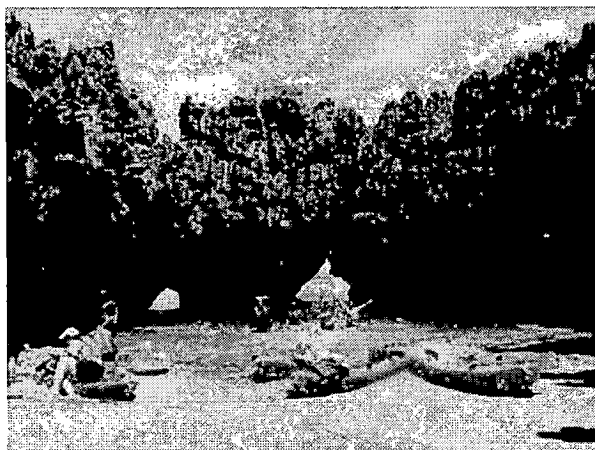
2. ผาใช้หนี้

ผาใช้หนี้ตั้งอยู่ในเขตของบ้านบ่อเจ็ดลูก ซึ่งมีเป็นตำนานที่เล่ากันมาว่า มีชายวัยกลางคนไม่ทราบชื่อ ทำอาชีพประมงออกทะเลหาปลา เป็นลูกน้องของเจ้าแก้วจิน มีหนี้สินมาก ไม่มีปัญญาที่จะใช้หนี้ให้หมดได้ จึงไปปรึกษากับเจ้าแก้วเพื่อหาหนทางปลดหนี้ จะยอมทำตามทุกอย่าง เจ้าแก้วจินจึงใช้ให้ไปกระโดดหน้าผา ถ้าถ้ากระโดดลงมาไม่ว่าจะเป็นหรือตายก็จะยกหนี้สินทั้งหมดให้ ชายคนดังกล่าวจึงรับคำท้า แล้วขึ้นไปบนหน้าผากระโดดลงมาในช่วงที่เป็นลมมรสุมตะวันตก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าลมเล ลมได้พัดเขาไปตกในบริเวณอ่าวหนึ่งในท่านั่งสี่เหลา(นั่งขัดสมาธิ) ชีวิตรอดปลอดภัย หนี้สินที่ค้างอยู่ก็หมดไป นี่คือนิยามของผาใช้หนี้

3. ปราสาทหินพันยอด

ปราสาทหินพันยอดอยู่ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือเกาะเขาใหญ่ มีหินสลัซับซ้อนกันคล้ายยอดปราสาทเป็นยอดมากมาย จึงเรียกประสาทพันยอด ผู้พบเห็นสามารถจินตนาการเป็นรูปต่างๆ ได้ เช่น สัตว์ ปราสาท นักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือชมวิวด้านล่างของปราสาทหินเป็นชายหาดกว้างประมาณ 20 ตารางเมตร เล่นน้ำ พักผ่อนได้ตามชอบ

4. เกาะเขาใหญ่

เป็นเกาะที่ใกล้กับชายฝั่ง ใช้เวลาเดินทางประมาณ 40 นาที ที่สำคัญเป็นที่หลบมรสุมของชาวประมงยามที่ออกทะเล เป็นแหล่งทำมาหากิน แหล่งตกปลาและยังเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่พิเศษในบริเวณอ่าวสามารถมาเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

5. อ่าวมะขาม 1

มีลักษณะเป็นชายหาดมีความยาวประมาณ 300 เมตร พื้นที่บนเกาะมีเนื้อที่ 2 ไร่ ลักษณะชายหาดเป็นทรายปนซากปะการัง และถัดจากชายหาดลงไปเป็นแหล่งหอย เช่น หอยเสียบเล็บจิง จากชายหาดลงไปจากฝั่งประมาณ 70 เมตรเป็นแหล่งปะการัง กัลปังหา ปะการังต้น ถ้าวัดอากาศดี น้ำทะเลใสจะเห็นปะการัง 7 สี จากชายหาดเป็นทางลาดขึ้นไปเป็นจุดชมวิวมองออกไปในทะเลเห็นเกาะต่างๆ ด้านหน้าจุดชมวิวจะเป็นที่ที่ชาวบ้านนิยมมาตกปลา

6. บ่อน้ำช่องขลาด หรือ ถ้ำลอดพบรัก

เป็นแหล่งน้ำจืดที่ไหลผ่านมาจากชอกหินจากภูเขาใหญ่ไหลลงสู่ทะเล ในช่วงน้ำขึ้นบริเวณดังกล่าวจะจม เมื่อน้ำลงชาวประมงจะนำเรือเข้าไปเอน้ำมาใช้ในการบริโภค อุปโภคในช่วงที่หาปลา และพัก ช่วงหลังกลุ่มชาวบ้านได้เข้าไปก่ออิฐเพื่อทำเป็นแอ่งน้ำรองรับน้ำไว้ใช้

7. อ่าวโละกะระ

อ่าวโละกะระอยู่ด้านทิศตะวันออกของเขาใหญ่ เป็นชายหาดแนวยาวประมาณ 400 เมตร มีเทือกเขาชันเป็นแนวยาว เหมาะแก่การเล่นน้ำ ตั้งแคมป์ สามารถเที่ยวได้ในช่วงเดือน พฤศจิกายน-พฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงปลอดมรสุม ลักษณะพิเศษของอ่าวมีพี้น้ำชนิดหนึ่งเป็นไพร่ที่ขึ้นตามแนวหินทับถมกันเป็นเวลาหลายปี ไพร่เหล่านี้ ชาวประมงนำมากินได้ คล้ายรังนก มองแล้วคล้ายกับการปูพรมมีความยาว 10 เมตร กว้าง 3 เมตร มีสีเขียวอมเหลือง เมื่อเดินย่ำลงไปจะรู้สึกนุ่มทั้งเวลาที่มีน้ำ และช่วงที่น้ำแห้งจะมองเห็นทิวทัศน์ตลอดแนวชายฝั่ง

8. อ่าวหินงาม

อ่าวหินงามติดกับอ่าวตะโล๊ะบินแต ลักษณะของอ่าวเป็นหินขนาดต่างๆ เล็กใหญ่ เรียงรายกันอยู่เป็นหินสี มีสีขาว สีเขียว สีแดง ด้านบนหินงามเป็นแท่นเหมาะสำหรับนั่งชมวิว มีคลื่นซัดเข้ามาเป็นระลอก สามารถมองเห็นทิวทัศน์ในทะเล เห็นเกาะต่างๆได้ทั้งหมด ช่วงที่น้ำลดสามารถเดินทะลุไปที่อ่าวตะโล๊ะบินแตได้

9. อ่าวก้ามปู (อ่าวเตลสา)

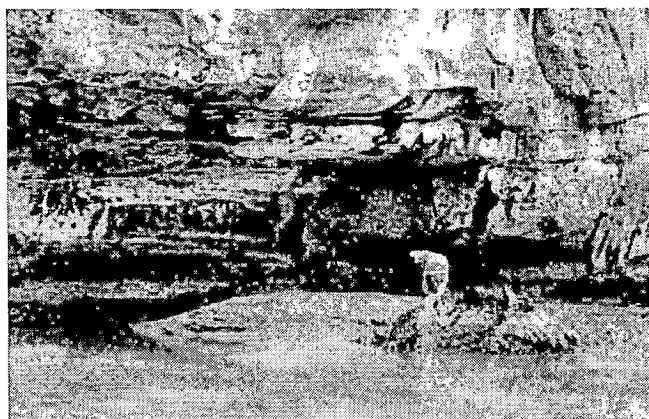
เป็นอ่าวคล้ายรูปเกือกม้า มีความยาวประมาณ 700 เมตร ช่วงฤดูฝนภายในอ่าวมี น้ำตกไหลเป็นลำธาร เป็นแหล่งซบน้ำ 4 แหล่ง เป็นอ่าวที่สงบ ปราศจากคลื่นลม สามารถเดินทางได้ ตลอดปี ช่วงน้ำลงต่ำสุด จะเห็นปะการังตลอดแนว มีเต่าจะขึ้นมาวางไข่ในอ่าวนี้เป็นประจำ ขึ้นจาก ชายหาดไปประมาณ ๒๐๐ เมตร มีเพิงถ้ำยาวประมาณ 20 เมตร กว้าง 5 เมตร จะเห็นซากของเปลือก หอยนางรมในเพิงถ้ำนั้น

10. เรือแปะซี

ท่าเรือ ที่ใช้สำหรับ การลงจากคลองลงสู่ในการเดินทางออกจากคลองเหล่านั้น เพื่อใช้ เป็นสถานที่ใช้ในการจัดส่งผู้โดยสารไปยังต่างจังหวัดของ ตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ได้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน ณ. ยิ่งจุดที่เกิดเหตุหรือจุดอันตราย เนื่องจาก เรือติดแหง โกลยขัด หิน และการพลิกคว่ำจมหายไปใ้ในพริบตา จึงทำให้มีการสูญเสียชีวิตในเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วย

“เรือเซยแล่นดี พรอคเสริมะนั่งคคิลามุงจาก เรือแปะซีทุกมกจมป่าจากท่ายาง เป็นเรื่อง เล่ามาจนถึงปัจจุบันนี้ (ผู้แต่ง นายเซย)”

11. ตำนานสำเภภตตรา เขาแมว เขาไก่ เขาผ้าผ้า หินเขียน เกาะป้อย เกาะแหล่ง เขาบ้น เกาะ หมู มะหัง ซึ่งเป็น มีพระมวง (ชื่อพระมวง)

จุดเด่น เนื่องจาก มีต้นมะม่วงอยู่ 1 ต้น เป็นสองปาง

- ปางที่ 1. งอกลงทะเล ซึ่งเรียกว่า “ กิ่งแม่ ” จะมีรสหวาน
- ปางที่ 2. น้อมกิ่งขึ้นบนดอน ซึ่งเรียกว่า “ กิ่งพ่อ ” จะมีรสเปรี้ยว

และตำนานของเรือสำเภาลำนี้ ก่อนที่มันจะแตก ได้มีการเดินทางมาจากเมืองชวา และก่อนที่จะเดินทางไปนั้น ก็ได้มีการแวะเข้าไปเยี่ยมเกาะมะหัง เพื่อทำการย่างเนื้อหมู สิ่งเหล่านี้จึงทำให้เป็นตำนานเล่าขานเป็นชื่อเรียกว่า “ เกาะมะหัง ” จนถึงปัจจุบัน และ ต่อมาก็ได้มีการล่องเรือมาจากการขายสินค้ามาจอดเทียบท่าอยู่ที่อ่าวปากคลองกันตัง ดังนั้นพ่อแม่ที่กำลังนั่งฟังอยู่ก็ได้ยินเสียงว่า ได้มีเรือสำเภาลำดังกล่าวนั้นก็เข้าใจว่าเป็นเรือลูกของตน หลังจากนั้นท่านทั้งสองก็ได้มีการจัดเตรียมสำหรับอาหารคาวหวาน เพื่อที่จะนำไปให้ลูกที่เข้ามาเทียบท่ารออยู่นั้น มีทั้ง หมู เป็ด ไก่ ข้าวสาร อาหารแห้ง มะม่วง และผลไม้ต่าง ๆ นานาชนิด ในการเตรียมไปให้ลูก หลังจากนั้นก็ได้เดินทางไปยังท่าเทียบเรือและมีการเรียกขานลูก แต่สุดท้ายก็ไม่ได้ยินแม้กระทั่งเสียงขานรับของลูกเลย เนื่องจากลูกคนดังกล่าว หรือนายสำเภาเป็นบุคคลที่นับถือศาสนาพุทธ แต่ได้ไปแต่งงานกับลูกของเศรษฐีคนหนึ่งที่มีฐานะร่ำรวยที่เป็นเชื้อสายอิสลาม และโดยสาเหตุนี้เอง เนื่องจาก พ่อและแม่ของตนมีฐานะยากจน จึงทำให้ลูกไม่เกิดการยอมรับในความเป็นอยู่ของบิดามารดาของตนด้วยนั้น เลยไล่ให้ถอยไปอยู่ห่าง ๆ ไม่ให้เข้าใกล้แต่อย่างใด เพราะตนคิดว่าสองคนนั้นเป็นเพียงผู้เฒ่าชรา ซึ่งเหตุการณ์นี้ทำให้ผู้เฒ่าสองคนดังกล่าวมีความเสียอกเสียใจเป็นยิ่งนัก ดังนั้นพ่อกับแม่ จึงได้อธิษฐาน แห้งด่าลูกของตนภายในใจว่า ถ้าหากลูกคนดังกล่าวนี้เป็นลูกของเราจริง ๆ ก็ขอให้เรือมีอันเป็นไป หรือเรือล่มจมหายภายในพริบตา แต่ถ้าเป็นบุคคลอื่นขอให้ร่ายวันรวยคืน โดยการที่นำเอาสัมภาระที่นำแบกมาเพื่อให้ลูกของตนได้เป็นอาหารดังกล่าว ได้แก่ หมู เป็ด ไก่ ข้าวสาร อาหารแห้ง มะม่วง และผลไม้ต่าง ๆ นั้น ได้ยกมือขอเป็นสิ่งบูชาแข่งด่าขึ้น ทันใดนั้นก็ได้มีการเกิดลมพายุใหญ่โต เรียกว่า “ ตาฝน ตาฝน ” และหลังจากนั้น เรือลำดังกล่าวก็ได้จมหายไปในทันที สรรพสิ่งของทั้งหลายก็ได้มีการลอยในน้ำอย่างกระจัดกระจายไปทั่วทุกสารทิศ จนกระทั่งเกิดเป็น “ เขابัน ” นั่นคือ ผ้าสะบันของนายสำเภา

- พระมวง เม็ดมะม่วงที่ลอยไปติดอยู่ที่หีบพระมวง
- หินเขียน เขาแมว เขาไก่ ก็ตกมาอยู่ที่ คลองละงู
- เขาป้อย เขาแหล่ ติดอยู่ที่ตำบลมะหัง อำเภอฟุ่หว้า

ตำนานที่เล่าขานกันมานานเรื่องของเรือเกตราที่ล่ม ที่เกิดจากคำสาปแช่งของผู้เป็นแม่ที่โกรธลูกรัก ที่ไม่ยอมรับบุพการีผู้ให้กำเนิด ซึ่งได้มีผู้แต่งเพลงที่เล่าประกอบสถานที่ต่างๆ ที่แต่งเนื้อร้อง และทำนองโดย นายตาฝน หุ่ยอิด ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียง ตามเนื้อเพลงมีว่า

ผมจะกล่าวเล่าเรื่องตะเกาเกตรา	ตามที่เขาเล่ามาว่าเกาะเกตราก่อนเป็นเรื่องจริง
คุณปู่คุณยายเล่าไว้คงไม่แอบอิง	นิทานพื้นเมืองทุกสิ่งอาจเป็นจริงดังเขาเล่ามา
เกาะเกตราเกาะนี้ที่เขาบอก	นั่นเป็นเรือเมืองนอก ทุกสินค้า
มีเศรษฐีคนหนึ่งซึ่งกลับมา	เป็นลูกตาอุกยายแถวบ้านเรา
ประวัตินั้นมิมีมาแต่ช้านาน	มีขอลานยากจน หม่นอับเฉา

อยู่สามคนตายาย ลูกชายเรา
 จะตัดความแต่เพียงย่อ ต่อไปนี้
 พอได้ดิบได้ดี มีวิชา
 ต่างทำมาหากิน ทุกสิ้นค้า
 จนล้มตาลีเมยย เมื่อได้รวย
 อยู่วันหนึ่งกังวลจิตร คิดขึ้นมา
 จึงเอ่ยชวนภรรยา เมียหน้ามน
 เมื่อพ่อแม่รู้ข่าวว่า ลูกเจ้ากลับ
 ทำด้วยความสับสนของ คนชรา
 เมื่อเรือน้อยลอยถึง เรือเกตรา
 แม่เรียกลูกด้วยรัก ปักดวงใจ
 ฝ่ายลูกเมื่อมองเห็นแม่
 ไม่ใช่แม่ที่หอรอบอกกับภรรยา
 แม่เสียใจรำร้องมองเห็นลูก
 ฝ่ายพ่อโกรธลูกยาใจ
 สิ้นคำสาบของพ่อก็มีคลื่น
 เกตราใหญ่ก็ได้ล่มจมวารี
 ทั้งแมวไก่อ้วล้วยเต่าสิ่งเหล่านี้
 ลอยจากเรือเกตรามาเรียงราย
 อยากขอเดือนผู้ชนทั้งชายหญิง
 ดูแต่เรือเกตราที่วิไล

จึงส่งเขาให้เรียน เพียรวิชา
 ลูกชายที่ไปเรียน เพียรนั้นหนา
 จนมีภรรยา ที่ร่ำรวย
 อยู่กับภรรยา ที่แสนสวย
 หลงความสวยของเมีย จนเสียคน
 นึกถึงบิดมารดา ให้สับสน
 ลงเรือนต์ที่ชื่อ ชื่อเกตรา
 นั้นไปรับจับหมู นั้นมาฆ่า
 ลงเรือมาด้วยรัก ปักดวงใจ
 เรียกลูกจำลูกแม่ อยู่ที่ไหน
 ด้วยห่วงใยแต่ลูก ทุกเวลา
 ก็ดูว่าอ้อแก่ที่ไหนหนา
 เหตุเพราะความอายเมียสายใจ
 พุดไม่ถูกเห็นลูกลื้มข้างเลือนหาย
 จึงสาบให้เรือลูกล่มจมวารี
 พายุตื่นพัดมาอย่างเร็วรี
 สิ่งก็มีทั้งสัตว์กระจัดกระจาย
 ทั้งผ้าที่มีมาราคาหลาย
 เอาไว้เป็นเกาะทุกวันนี้ยังง
 คำทุกสิ่งของพ่อแม่แน่แท้ไหน
 ต้องมากลายเป็นเกาะเพราะพ่อแม่เอ.....

จากเรือเกตราล่มจึงเกิดเป็นที่มาของเกาะและหินต่างๆที่สามารถเห็นได้ในปัจจุบัน

12. หินตาหินยาย (โต๊ะหิโต๊ะดอ)

เป็นตำนานที่เกี่ยวข้องกับสำเภาเกตรา เมื่อเรือแตก สองคนผัวเมีย ก็ได้เกาะกระดาน
 เรือมาติดอยู่บริเวณคลองราโห๊ะ(ปัจจุบัน) ในสภาพที่ไม่ได้สวมใส่เสื้อผ้าเดินเปลือยกาย ได้พบกับโต๊ะ
 จาไหมซึ่งกำลังรุ่มก้งอยู่ โต๊ะจาไหมเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ด้วยความที่เห็นสภาพของสองเมียที่ไม่มี
 เสื้อผ้าใส่ เลยทักขึ้นว่าพวกเจ้าเป็นคนสกปรก ทยุดอยู่ตรงนั้นแหละไม่ต้องเข้ามาฝั่งนี้ จึงสาบให้คนทั้ง
 สองคนกลายเป็นหิน จึงกลายเป็นที่มาของหินตาหินยาย หินยายที่มีลักษณะคล้ายกับอวัยวะเพศหญิง
 และหินตาก็มีลักษณะคล้ายอวัยวะเพศชาย ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามกันคนละฝั่งคลอง หินเหล่านี้ อยู่บริเวณ
 หน้าผาใช้หิน และหินต่างๆ เช่น หินพับผ้า หินเขียน หินเภา หินไก่ หินลูกช้าง หินเหล่านี้เกิดจาก
 ตำนานเกาะเกตราทั้งหมด

13. หอยปะ

หอยปะมีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ พื้นที่เป็นดินทรายสลับโคลน เวลान้ำแห้งเต็มที่จะเป็นแหล่งหากินของชาวบ้านในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง สำหรับการเดินทางจากท่าเรือบ่อเจ็ดลูกมาประมาณ 25 นาที ซึ่งจะมีจำนวนหอยมากมายหลายอย่าง เช่น หอยปะ หอยแครง หอยเสียบ หอยรอก หอยก้าม และหอยต่างๆ ปะปนกันไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

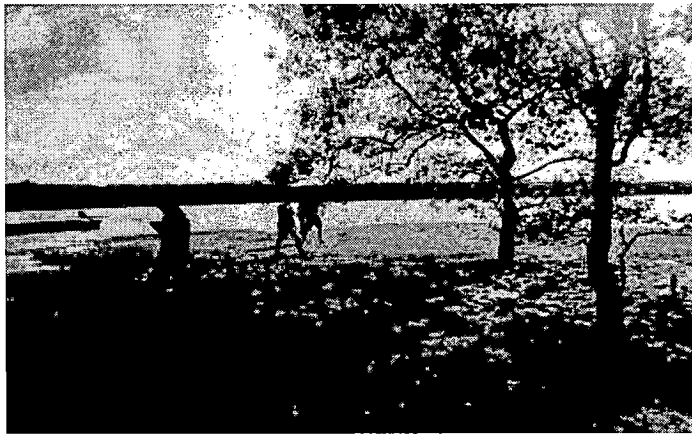

14. บาทอเจ

เป็นหาดทรายที่มีพื้นที่ ความกว้าง 25 ไร่ สามารถมองเห็นได้ในช่วงน้ำสับคำ (ข้างขึ้น และข้างแรม) มีต้นไม้ขึ้นกลางหาดเล็กน้อยบริเวณรอบๆ ต้นไม้จะเป็นโคลน พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นทราย หยาบ

จุดเด่น เป็นที่อาศัยของหอยปะ ซึ่งชาวบ้านสามารถหาได้ในช่วงน้ำลง หรือน้ำแห้ง โดยใช้วิธีตูดทรายเพื่อหาหอยที่มีการกระจายอยู่ทั่วบริเวณโดยรอบ และบริเวณหาดทรายแห่งนี้ถ้าเป็น ช่วงน้ำขึ้น จะหาหอยโดยใช้เครื่องมือลากหอยด้วยคน

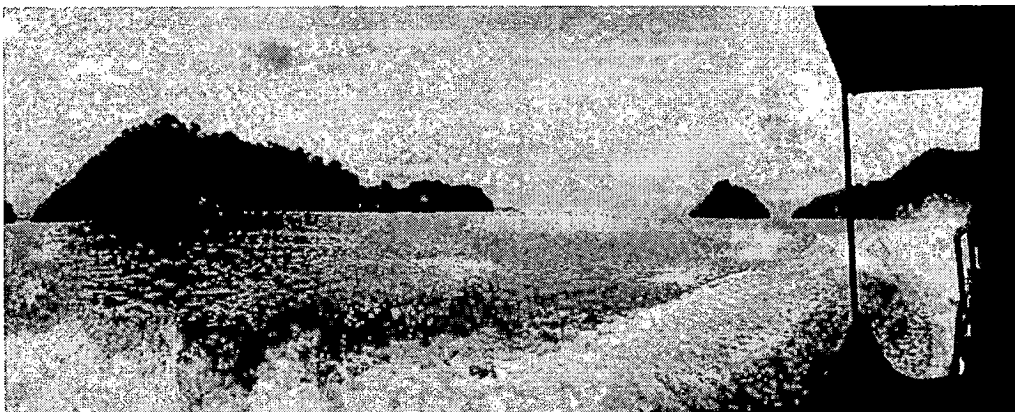
การเดินทาง ทางเรือ โดยจะลงเรือจากท่าเทียบเรือหลาย ๆ ที่ เพื่อใช้ในการสัญจรไป มา ได้แก่ บ้านท่ายาง บ้านปากบารา บ้านบ่อเจ็ดลูก

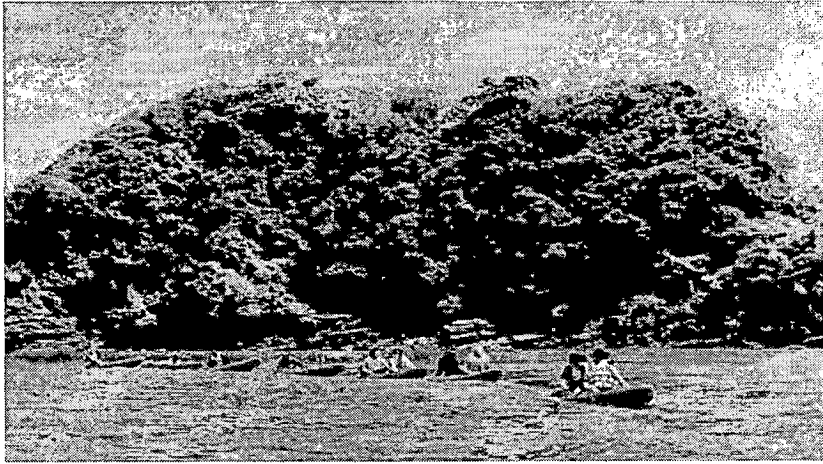

15. หมู่เกาะเขาใหญ่

มีลักษณะ เป็นเกาะที่มองเห็นได้จากอ่าวปากบารา จะประกอบไปด้วย เกาะเล็กเกาะ น้อยเรียงรายทอดตัวยาวเป็นแนวหลายกิโลเมตร

จุดเด่น มีอ่าวหาดทราย ที่สามารถลงเล่นน้ำได้หลายอ่าว และมีบ่อน้ำจืดอยู่ใต้น้ำทะเล และในช่วงน้ำลดจะมีน้ำจืดอยู่ใต้เพิงหิน สามารถใช้อุปโภคและบริโภคได้ด้วย อยู่ที่ช่องตลาด นอกจากนั้นในอ่าวนี้สามารถทำกิจกรรมตกปลาได้ บางอ่าวสามารถพายเรือแคนู ชมความงดงามของ ถ้ำลอดเพื่อชมบรรยากาศของเกาะเล็กเกาะน้อยต่าง ๆ ได้

16. คลองบ่อเพลง

มีลักษณะ เป็นลูกคลองใช้เป็นทางลัดในการเดินทางสัญจรไปมาโดยเรือของชาวบ้าน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ในสมัยก่อนคลองจะมีลักษณะที่เล็กแคบ มีโค้งมาก เรือไม่สามารถแล่นสวนทางกันได้อย่างสะดวกมากนัก บริเวณปากคลองจะมีหินเรียงรายและเป็นอันตรายในการเข้าคลองด้านการสัญจร

ปัจจุบัน สภาพทางภูมิศาสตร์ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ทำให้ขนาดบริเวณลำคลอง มีการขยายกว้างขึ้นที่สามารถมองเห็นได้ชัดส่วนโค้งก็ลดลง ทำให้เส้นทางเดินเรือค่อนข้างมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น

17. ปากแพรก

ซึ่งเป็นสามแยกที่ตั้งอยู่ระหว่างรอยต่อของ ตำบลปากน้ำ หมู่ที่ 5 (บ้านท่ายาง) หมู่ที่ 10 (บ้านปากปิง) ตำบลกำแพง และ หมู่ที่ 6 (บ้านหัวทาง) ตำบลละงู

จุดเด่น เป็นสถานที่ที่มีแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ นานาชนิด ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา ซึ่งปัจจุบันนี้ที่มากที่สุด คือ กุ้งก้ามกาม จึงกลายเป็นที่ตกเบ็ดของนักตกปลา วางอวน ทอดแห ซึ่งเป็นสามแยกของลำคลองที่ใช้เป็นเส้นทางระหว่าง แยกด้านซ้าย ไปบุโบย และบ่อเจ็ดลูก แยกด้านขวา ไปปากบารา

สถานที่จุดนี้ในยามค่ำคืนก็สามารถเป็นจุดชมหิ่งห้อย

18. เขาพระ

เป็นเทือกเขาที่มีขนาดใหญ่ และมีต้นไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ล้อมรอบบริเวณเชิงเขาไปด้วยป่าโกงกาง ซึ่งทางอีกฝั่งหนึ่งได้มีนาเขตติดต่อกับลำคลอง มีนกอาศัยอยู่หลายชนิดรวมกัน ถ้าหากมีการเดินทางไปตอนเช้าด้วยนั้น

จุดเด่น จะมีฝูงนกนางแอ่นที่มีจำนวนมากที่สุดได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวของทางอำเภอละงู ซึ่งมีตำนานเล่าขานกันว่า ได้มีเพื่อนสนิทกันอยู่สองคนได้มีการนัดแนะกันเดินขึ้นไปบนภูเขา ดังกล่าวนี เพื่อที่จะขึ้นไปเก็บของป่า แต่แล้วก็บังเอิญไปเจอกับคุ้มรังของนกนางแอ่นเป็นจำนวนมาก

หลังจากนั้นก็เดินทางกลับลงมาเพื่อหาสัมภาระในการที่จะขึ้นไปเก็บรังนก แต่ทางฝ่ายเพื่ออีกคนหนึ่ง เกิดการคิดไม่ซื่อ โดยการหักหลังเดินทางขึ้นไปก่อนพออีกฝ่ายได้ทราบข้อมูลดังกล่าวก็ได้เดินทางขึ้น เพื่อที่จะตามไปจึงเห็นว่าเพื่อนคนดังกล่าวที่กำลังทำการเก็บรังนกอยู่ในถ้ำเพียงลำพัง ก็เกิดความน้อยใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ก็เลยคิดใช้อุบายคาถาอาคมในการปิดปากถ้ำจนถึงทุกวันนี้ ก็ไม่มีใครสามารถมองเห็นและหาปากถ้ำเจอได้อีกเลย เพียงแต่เห็นว่าฝูงนกนางแอ่นเหล่านั้นได้บินว่อนอยู่บนยอดเขา แต่ไม่ทราบเลยว่านกที่บินอยู่นั้นได้ออกมาจากส่วนไหนของภูเขาเลย

19. สุสานหลุมถ่านทับหอย

เมื่อประมาณ 30-40 ปี ก่อนนั้นทางเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลได้มีการยกสัมปทานให้กับเอกชน เพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการเผาถ่านและทำเป็นหลุมถ่าน เพื่อนำมาเป็นสินค้า ส่ง ออก ไปยังต่างประเทศ และได้มีประเทศหลัก ๆ ที่มีการติดต่อซื้อขายถ่านนั้นอยู่ ได้แก่ สิงคโปร์

จุดเด่น ซึ่งเป็นถ่านไม้โกงกาง ชั้นดี และต่อมานานวันเข้าป่าดังกล่าวก็มีความเสื่อมสลายสูญพันธุ์โดยไม่มีการปลูกทดแทนเลยแม้แต่น้อยและเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นก็เป็นไปพร้อมกับการสัมปทานหมดอายุด้วยเช่นกัน

ดังนั้น ว่าจะด้วยการอนุรักษ์ป่าชายเลนในโครงการของพระบรมราชินีนาถ จึงได้มีการปิดสัมปทานป่าชายเลน หลังจากนั้น ก็ได้มีกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนโดยชุมชนเข้าร่วมกับโครงการของรัฐบาลเพื่อทำการปลูกป่าทดแทนและทำการหยุดทำลายป่าไม้ทำให้หลุมถ่านได้มีการหยุดชะงักไปในที่สุด ซึ่งต่อมาก็ได้กลายเป็นสุสานหลุมถ่านจนถึงปัจจุบันนี้ด้วย

20. ตะโละบุนโตะ

ซึ่งเป็นช่องแคบที่มีสายน้ำไหลเชี่ยว และมีความลึกของน้ำรวมอยู่ด้วยและเป็นเส้นทาง การเดินเรือออกสู่ทะเลอันดามันอีกเส้นทางหนึ่งของทางอำเภอละงู

จุดเด่น ได้มีพืชพันธุ์สัตว์น้ำอยู่ชุกชุม เช่น ปลาอาศัยอยู่อย่างแน่นหนา มีหินส่วน กึ่งกลางที่มีขนาดใหญ่ มีไฟบนโขดหิน เพื่อใช้สำหรับในการบอกเส้นทาง หรือทิศทางการเดินเรือในยาม ค่ำคืนที่สามารถมองเห็นได้ชัดในที่ใกล้และไกลได้ และเป็นจุดดูพระอาทิตย์ตกน้ำที่มีความงดงามมากอีก ทั้งยังเป็นจุดที่ดวงตะวันขึ้นในยามเช้าที่ตั้งอยู่เหนือตำบลปากน้ำ ของหมู่บ้านบ้านปากบาราด้วย

ข้อมูลกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูทะเล

ประวัติความเป็นมา

เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2557 โดยคนที่ประกอบอาชีพประมงในซอยเปลือกหอย ได้คิดค้นกันว่า ในอดีตการทำประมงอุดมสมบูรณ์ มีกุ้ง หอย ปู ปลา จำนวนมาก แต่ปัจจุบันนั้น ผลกระทบจากการทำประมงได้ลดน้อยลง จึงได้มีแนวคิดที่ว่า ควรจะมีการอนุรักษ์กุ้ง หอย ปู ปลา ในคลองละงูเพื่อที่จะให้คงความอุดมสมบูรณ์ชั่วลูกชั่วหลานในอนาคต จึงได้มีการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในคลองละงูเกิดขึ้น ซึ่งคนในกลุ่มได้มีแนวคิดเกิดขึ้นว่า หลังจากที่เราประกอบอาชีพประมงเสร็จก็ยังมีเวลาว่าง ควรการรวมกลุ่มการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูทะเลเกิดขึ้น เพื่อที่จะให้มีรายได้เสริมให้คนในกลุ่ม และคนในชุมชน

โครงสร้าง

1. นางสาวปัทมา	เอียดดี	ประธานกลุ่ม
2. นายอับดุลข้อเลต	ลัดเล็ย	รองประธานกลุ่ม
3. นายวิชาญ	ปาละสัน	กรรมการ
4. นายอดุลย์	อุศมา	ประชาสัมพันธ์
5. นายสอด	สำสู	กรรมการ
6. นายนรากรณ์	แซะอาหลี	กรรมการ
7. นางอริยา	ยานา	กรรมการ
8. นายอาหมาด	ยานา	กรรมการ
9. นางอุไล	สอเหลบ	กรรมการ
10. นายสนิท	สอเหลบ	กรรมการ
11. นายสาดี	เกาะหมาด	เหรัญญิก
12. นางยุวรี	อุศมา	เลขานุการ

การดำเนินงานที่ผ่านมา

- บ้านพัก

ที่ผ่านมาทางกลุ่มได้ดำเนินการก่อสร้างที่พักรับรองนักท่องเที่ยวแล้ว แต่ยังไม่แล้วเสร็จ โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงต้นปี 2558 จำนวน 1 หลัง ภายในมี 4 ห้อง

- กลุ่มเรื่อนำเที่ยว

มีทั้งหมด 5 ลำ ก่อนนั้นก็เป็นเรือประมงทั่วไปมานาน แล้วมาปรับเปลี่ยนเป็นเรื่อนำเที่ยวในช่วงเดือนธันวาคม 2557 เป็นต้นมา

- สะพานไม้ 1,000 ลำ

สะพานเริ่มสร้างตั้งแต่ช่วงต้นปี 2558 มีความยาวประมาณ 170 เมตร ยื่นออกไปในป่าต้นจากริมคลอง ซึ่งเป็นจุดที่สามารถชมทิวทัศน์จุดหนึ่งด้วย

- การรับนักท่องเที่ยวที่ผ่านมา

เนื่องจากกลุ่มยังเพิ่งเริ่มต้น ยังไม่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้จริงจัง แต่ที่ผ่านมาก็มีคนสนใจลงมาเที่ยวแล้วบ้าง จำนวน 3 กลุ่ม คือ คณะนายอำเภอละงู คณะผู้ว่าราชการจังหวัด คณะหัวหน้าส่วน คณะองค์การบริหารส่วนตำบลละงู และล่าสุดมีคณะอาจารย์จากจังหวัดสงขลา

- กิจกรรมด้านการอนุรักษ์

ที่ผ่านทางกลุ่มได้มีการดำเนินการออกกฎระเบียบควบคุมการจับกุ้งแม่น้ำ เพื่ออนุรักษ์ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยการห้ามใช้เครื่องมือใด นอกจากใช้การตก และดำแท่งเท่านั้น

ในช่วงวันสำคัญก็มีการปล่อยพันธุ์กุ้งแม่น้ำลงคลอง ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลละงู เทศบาลตำบลกำแพง และประมงจังหวัดสงขลา

- การประชาสัมพันธ์

- จัดนิทรรศการ งานมหกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล ครั้งที่ 2 และได้
นำสินค้าชุมชนออกวางจำหน่ายในงาน

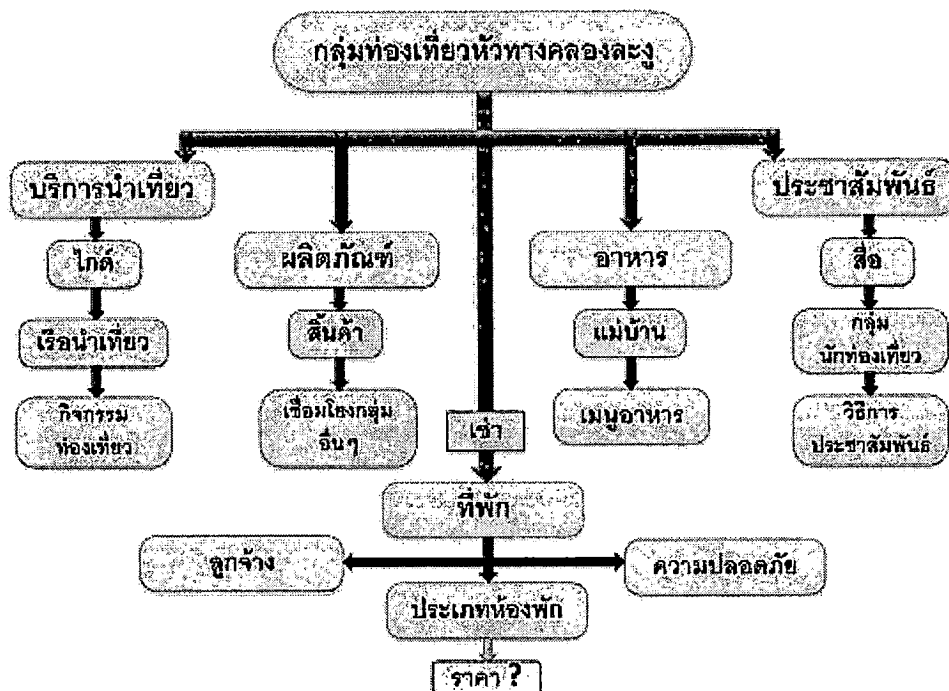
- จัดนิทรรศการ งานสมัชชาคนสตูล ครั้งที่ 4

ปัญหาอุปสรรค

กลุ่มการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเลเกิดขึ้นจากความสนใจที่เห็น
จากศักยภาพของพื้นที่ แต่กลุ่มเองยังขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว จึงอาศัยงานวิจัยชิ้นนี้เพื่อ
หาความรู้ด้านการจัดการให้กับกลุ่ม

การบริการการท่องเที่ยว

การบริการนำเที่ยว (ไกด์หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น)

ผู้รับหน้าที่เป็นไกด์

- นายนรากร แซ่อาหลี
- นายอับดุลซ่อเลด ลัดเลีย
- นายวิชาญ ปาละสัน
- นายสนิจ สอเหลบ
- นายอดุลย์ อุศมา

ที่ปรึกษาไกด์

- นายอดิศักดิ์ สันทวไมตรี
- นางอารยา ยานา
- นายยูหนา หลงสมัน ประธานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นไกด์อาชีพเกาะหลีเป๊ะ

ทักษะที่ไกด์ควรมี

ด้านการสื่อสารข้อมูล

- รู้ข้อมูลรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละที่
- รู้ข้อมูลประวัติของหมู่บ้าน
- รู้ข้อมูลวิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรมของคนในหมู่บ้าน

ทักษะเฉพาะด้านที่ควรมี

- ทักษะการช่วยชีวิตและการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
- ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
- สามารถควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ดี
- หัวใจบริการ

ผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้าของฝาก

ผลิตภัณฑ์ชุมชน	ราคาต้นทุน
1. เสวียนหม้อ	ขนาดเล็ก 20 บาท ขนาดกลาง 30 บาท ขนาดใหญ่ 60 บาท
2. หอยส้ม	10 บาท / ถุง
3. ปลาพอง	10 บาท / ถุง
4. ปลาเค็ม	150 บาท / กก.
5. กระเช้า	100 บาท

อาหารสด	ราคาต้นทุน
1. หอยปะ	10 บาท / กก.
2. หอยม่วง (หอยปั้งปั้ง)	100 บาท / กก.
3. ปลานิล	60 - 70 บาท / กก.
4. ปลาทับทิม	100 บาท / กก.
5. ปลากระพง	180 บาท / กก.
6. กุ้งแม่น้ำ	
- กุ้งแม่น้ำใหญ่	450 บาท / กก.
- กุ้งแม่น้ำเล็ก	350 บาท / กก.
- กุ้งแม่น้ำตาย	250 บาท / กก.

เมนูอาหารต้อนรับนักท่องเที่ยว

อาหารเช้า

ประเภทวัตถุดิบ	ชื่อวัตถุดิบ	เมนู
กุ้ง	กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย	● ข้าวต้มกุ้ง ● ข้าวผัดกุ้ง
ปลา	ปลานิล ปลากระพง ปลาหีบต้ม	● ข้าวต้มปลา
ขนมพื้นบ้าน		● ขนมก้นห้อง ● ขนมค่อม ● ข้าวเหนียวมัด ● เหนียวล่อเป๊ะ ● ขนมต้ม ● ขนมชั้น ● ขนมเปียกปูน ● ข้าวเหนียวหน้า ● ขนมโกสุย

อาหารว่าง

ประเภทวัตถุดิบ	ชื่อวัตถุดิบ	เมนู
มะม่วง	มะม่วงเบา	● มะม่วงเบาน้ำมันหอย
ขนม		● ขนมบุหงาบูดะ ● ขนมชั้น ● ข้าวเหนียวหน้า

อาหารกลางวัน และอาหารเย็น

ประเภทวัตถุดิบ	ชื่อวัตถุดิบ	เมนู
หอย	1. หอยปะ	● แกงส้มทางเาะ(บอนดิบ) ● แกงส้มสับปรด

		● ยำหอยปะหยวกกล้วย ● ผัดกระเพรา-หอยปะ ● หอยส้ม(หอยดอง)
	2. หอยลอกัน	● แกงส้มหอยลอกัน ● หอยลอกันผัดเผ็ด ● หอยลอกันผัดขมิ้น ● หอยลอกัน ● ผัดถั่วฝักยาว
	3. หอยปู้ปี้	● หอยปู้ปี้ต้มยอดชะมวง ● น้ำพริกมะพร้าว ● ยำหอยปู้ปี้ ● หอยปู้ปี้ผัดเผ็ดยอดชะพลู ● แกงส้มหอยปู้ปี้ ● หอยปู้ปี้ผัดขมิ้น ● หอยปู้ปี้ผัดผงกะหรี่ ● หอยปู้ปี้แกงกะทิมะละกอ
	4. หอยหวาน	● หอยหวานผัดผักกาด ● หอยหวานแกงเหลืองกะทิ ● ยำหอยหวาน ● หอยหวานผัดกระเพรา ● หอยหวานแกงเลียงยอดตุต๊ะ ● หอยหวานผัดกระเพราน้ำมันหอย
	5. หอยตาแดง	● หอยตาแดงแกงเผ็ดกะทิหัวมัน
	6. หอยควาย	● หอยควายผัดเผ็ดใบชะพลู ● หอยควายยำมะม่วงกะทิสด
ปลา	7. ปลานิล 8. ปลากระพง 9. ปลาหีบต้ม	● ปลาเผาเกลือ ● ปลาผัดเปรี้ยวหวาน ● ปลาย่างเกลือ ● แกงตุ๋มปลา

		● ปลาราดพริก ● ปลาผัดเครื่องแกง ● ปลาแดดเดียว ● ต้มยาปลา ● ปลานึ่งมะนาว
กุ้ง	10. กุ้งแม่น้ำ	● ต้มยากุ้งแม่น้ำ ● กุ้งแม่น้ำย่าง ● กุ้งแม่น้ำผัดผงกะหรี่ ● กุ้งแม่น้ำแกงเหลืองมะละกอ
ปู	11. ปูดา	● ปูดำต้ม น้ำจิ้มซีฟู้ด ● ปูดำผัดผงกะหรี่ ● ปูดำแกงเหลืองลูกยานัต ● ปูดำผัดเผ็ด

หมายเหตุ : รายการอาหารทั้งหมดนี้ ราคาขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวว่าต้องการเลือกเมนูอะไร

อุปกรณ์เครื่องครัว

ที่มีอยู่แล้ว

1. ถังแก๊ส
2. หัวแก๊ส
3. หม้อหุงข้าวขนาด 10 ลิตร
4. กระทะใบบัว
5. เตาตั้งขนาด 4 x 12 เมตร และ 3 x 3 เมตร

สิ่งที่ต้องหาเพิ่ม

1. จาน	2. ถาดเสิร์ฟอาหาร
3. ถ้วย	4. มีดทำครัว
5. ช้อน	6. หม้อใส่อาหาร
7. แก้วน้ำ	8. ฝา-ซี
9. ชุดกาแฟ	10. หม้อดินเผา
11. กะละมัง	12. เครื่องชูดมะพร้าว

การประชาสัมพันธ์

1. เพจ (web page) ท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงูสู่ทะเล ชุมชนบ้านหัวทางละงู

2. แผนที่

วิธีการใช้สื่อ

ที่	กลุ่มนักท่องเที่ยว (เป้าหมาย)	วิธีการ
1	นักท่องเที่ยวทางผ่าน *กลุ่มนักท่องเที่ยวกระแสหลัก อ.ละงู เช่น หลีเป๊ะ ตะรุเตา	- ฝากแผ่นพับกับบรรณารักษ์ ภัตตาคาร บริษัทท่องเที่ยว รีสอร์ท ร้านอาหาร เฟสบุ๊ก - ขึ้นป้ายโฆษณา
2	กลุ่มศึกษาดูงาน - ข้าราชการ - นักศึกษา - นักเรียน - กลุ่มชุมชน	- ประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่าย ภาคี
3	กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป	- เพจ (web page)

ที่พักรับรองนักท่องเที่ยว

ที่พักแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1. บ้านแฝด 2 หลัง หลังละ 2 ห้อง
 - เนื้อที่ 153 ตารางเมตร
 - เครื่องอำนวยความสะดวก
 - พัฒตังพื้น ที่นอน ห้องน้ำ (แยกห้องอาบน้ำ)
 - ราคา หลังละ 1,500 บาท ต่อนักท่องเที่ยว 10 คน
2. บ้านพักกลางน้ำ (กำลังก่อสร้าง) 4 ห้อง
3. บ้านพักบนบก (กำลังก่อสร้าง) 4 ห้อง

การดูแลรักษาความปลอดภัย

1. ข.ร.บ. (จ้างรายวัน) (รายได้พิเศษของคนในหมู่บ้าน)

การทำความสะอาดของที่พัก

1. กลุ่มแม่บ้าน

เรื่อนำเที่ยว

- เรือหางาบ	จำนวน	2	ลำ
- เรือนายสอด ลำสุ	จำนวน	1	ลำ
- เรือบังเหลด	จำนวน	1	ลำ

-	เรือบังพรน	จำนวน	1	ลำ
-	เรือนายหมวด ยานา	จำนวน	1	ลำ

รวมทั้งหมด 6 ลำ โดยแต่ละลำมีลักษณะดังนี้

1. จีฬด (เรือไชยพัฒนา) ลักษณะเรือ หัวโทน 9.70 เมตร ลำ 12 ตัว ชูชีพ กว้าง 2 เมตร เครื่องยัมมาร์ 20 แรงมาร์
2. วิชญ (ต้นแบบ) ลักษณะท้ายตัด กว้าง 1.3 เมตร ลำ 12 ตัว ยาว 9 เมตร เครื่องอิสตกอน 2500 CC
3. สอด (นิลทอง) ลักษณะท้ายตัด ยาว 7.05 เมตร กว้าง 1.20 เมตร เครื่องอันมาร์ 20 แรงมาร์
4. นารากร (ทับทิมทอง) ลักษณะท้ายตัด กว้าง 2 เมตร ยาว 11 เมตร เครื่อง N7NS 2500 CC
5. อาหมาด (โชคอารยา) ลักษณะท้ายตัด กว้าง 1.40 เมตร ยาว 8.50 เครื่อง ยัมมาร์ 20 แรงมาร์
6. อับดุลซ่อเลต (หัวทาง 2) ลักษณะเครื่องตัด กว้าง 2 เมตร ยาว 11 เมตร เครื่อง IZUZU

เลื้อยซึฟ จำนวน 40 ตัว

ระเบียนกลุ่มเรื่อนำเที่ยว

1. ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มของกลุ่มเรือ
2. เรือต้องมีความพร้อมในการให้บริการดังนี้
 - 2.1 มีวิทยุสื่อสาร(มดดำ)
 - 2.2 สภาพเรือต้องผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการ
 - 2.3 ต้องผ่านการอบรมในหลักสูตรดังนี้
 - ในการให้ข้อมูล การนั่งเรือ สถานที่ท่องเที่ยว
 - การช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ในยามฉุกเฉิน
 - มารยาทการพูดคุย และอื่นๆที่จำเป็นต้องปฏิบัติ
3. มีการจัดลำดับ(คิว)ในการวิ่งเรือของสมาชิกภายใต้เงื่อนไข ดังนี้
4. กำหนดจำนวนคนนั่งเรือตามขนาดเรือ 10 – 15 คน
5. ก่อนลงเรือต้องมีการให้ข้อมูลการนั่งเรือแก่นักท่องเที่ยว
6. นักท่องเที่ยวทุกคนต้องใส่เสื้อชูชีพก่อนลงเรือทุกครั้ง
7. เมื่อเสร็จสิ้นต้องมีการประเมินความพึงพอใจ ประทับใจ ในการให้บริการเรือนำเที่ยว
8. ให้สมาชิกทุกคนยึดถือระเบียบที่กำหนดอย่างเคร่งครัด

กิจกรรมการท่องเที่ยว และโปรแกรมท่องเที่ยว

โปรแกรมที่ 1 เที่ยวคลองละงู ชมพระอาทิตย์ตก จำนวน 10-15 คน ราคา 2,500 บาท

- 14.00น. ลงเรือ ณ ท่าเรือบ้านหัวทาง
- 15.00น. ล่องเรือชมระบบนิเวศคลองละงู แหล่งประวัติศาสตร์สำเภากะตารา
- 15.30น. กิจกรรมหาหอย ณ หอยปะ (ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาน้ำลง)
- 17.00น. ถึงเขตชุมชนบ่อเจ็ดลูก
- ชมหินตายาย
 - ชมผาไผ่หนึ่
 - ปราสาทหินพันยอด
 - ตะโละชีลา
- 17.45น. ล่องเรือต่อไปยังโล๊ะมุนใต้
- ชมพระอาทิตย์ตกน้ำ
 - จิบกาแฟแลหวันตกดิน
 - กินข้าวห่อ (รายการนี้ไม่รวมอยู่ในราคาแพ็คเกจ นักท่องเที่ยวต้องสั่งเพิ่ม)
- 18.45น. ล่องเรือกลับไปชมหิ้งห้อย
- 19.45น. ถึงจุดชมหิ้งห้อย
- 21.00น. กลับถึงท่าเรือบ้านหัวทาง

โปรแกรมที่ 2 เที่ยวชมหิ้งห้อย จำนวน 4 คน คนละ 400 บาท

- 19.00น. ลงเรือ ณ ท่าเรือบ้านหัวทาง
- 19.30น. ชมหิ้งห้อยตามแนวป่าลำพู สองฝั่งคลอง
- ตกปลา ตกกุ้ง (นักท่องเที่ยวดูต้องเตรียมเบ็ดตกปลา และเหยื่อมาเอง)
 - มีบริการอาหารว่าง กาแฟ ขนมระหว่างทาง
- 21.00น. กลับถึงท่าเรือบ้านหัวทาง

โปรแกรมที่ 3 ตกกุ้งแม่น้ำ ลำละ 3 คน ราคา 1,000 บาท

- 19.00น. ลงเรือ ณ ท่าเรือบ้านหัวทาง
- 19.30น. ล่องเรือตามแนวคลองละงู
- ตกกุ้งแม่น้ำ (มีเบ็ดตกกุ้ง และเหยื่อเตรียมให้)
 - ระหว่างการตกกุ้งสามารถชมความงดงามของหิ้งห้อยตามแนวป่าลำพู
 - มีบริการอาหารว่าง กาแฟ ขนมระหว่างตกกุ้ง
- 23.00น. กลับถึงท่าเรือบ้านหัวทาง

โปรแกรมที่ 4 เทียวคลองล่งู เกาะเขาใหญ่ ปราสาทหินพันยอด จำนวนไม่ต่ำกว่า 5 คน

โปรแกรม "ครึ่งวัน" เกาะเขาใหญ่โซนใน คนละ 800 บาท

ทริปช่วงเช้า ขึ้นเรือ 8 - 9 โมงเช้า

ทริปช่วงบ่าย ขึ้นเรือ บ่ายโมง-บ่ายสอง

กิจกรรมทริป

- แวะชมวิถีชีวิตการเก็บหอยปะ และร่วมเก็บหอย
- พายแคนนูลอดอุโมงป่าโกงกาง
- ชมทะเลแหวก สันหลังมังกร ผาใช้หนี้ ถ่ายรูป
- พายแคนนูเข้าชมความมหัศจรรย์ของแท่นปราสาทหินน้อยๆ ตั้งในเทพนิยาย “ปราสาทหินพันยอด”
- พายแคนนูล่องถ้ำลอดพบรัก ถ้ำโล่งของโจรสลัด หินงอกหินย้อย
- ชมทิวทัศน์ความงามของ จันผาพันปี สหายแดง อ่าวต๊ะโล๊ะบิเต และอ่าวหินงาม
- เดินขึ้นฝั่งเข้าชมโบราณสถานบ่อเจ็ดลูก

โปรแกรม “วันเดียวทริป” เกาะเขาใหญ่ โซนในและนอก คนละ 1,500บาท

ทริปวันเดียวขึ้นเรือ 8 - 9 โมงเช้า

กิจกรรมทริปยาว

- แวะชมวิถีชีวิตการเก็บหอยปะ และร่วมเก็บหอย
- พายแคนนูลอดอุโมงป่าโกงกาง
- สัมผัสความงามสันหลังมังกร ชมผาใช้หนี้
- ชมทิวทัศน์ความงามของ จันผาพันปี สหายแดง อ่าวต๊ะโล๊ะบิเต และอ่าวหินงาม
- ชมความมหัศจรรย์ของแท่นปราสาทหินน้อยๆ ตั้งในเทพนิยาย “ปราสาทหินพันยอด”
- ล่องเรือแคนนูถ้ำลอดพบรัก ถ้ำโล่งของโจรสลัด อนุสาวรีย์
- พักผ่อนหาทรายหอยและสาหร่าย เพื่อรับประทานอาหารเที่ยงแบบฟินๆ กับครัวชาวเรือ
- แหล่งฟอสซิล ยุคหินพาลีโอโซอิก คือยุคแคมเบรียน และโอโดวีเซียน ค้นหา ฟอสซิลแลนดดิ้นแดนยุค 480 ล้านปี ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย
- ตามล่าหาหัวใจที่ปลายแหลม
- ฟังประวัติศาสตร์ตำนานสำเภากะตาว ผ่านบทเพลงที่แสนไพเราะ
- ดำน้ำชมปะการังเกาะบุโหลนไม้ไผ่

หมายเหตุ : ในทริปหนึ่งต้องมีนักท่องเที่ยวอย่างน้อย 6 คน ในกรณีที่น้อยกว่า 6 คน ต้องจ่ายในราคา 6 คน หรือเลือกร่วมทริปกับนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นได้(ถ้ามี)

ปฏิทินกิจกรรมท่องเที่ยวคลองละงูสู่ทะเลบ้านหัวทาง

กิจกรรม / ทริป	บริเวณ / สถานที่	ช่วงเวลา	ช่วงน้ำ	ช่วงเวลาเที่ยว	หมายเหตุ
1. หาหอยปะ (หอยหวาน)	หอยปะ / หอยเจ	ตลอดทั้งปี	น้ำลง 12 - 7 ค่ำ	ระบุไม่ได้	ช่วง 8 - 11 ค่ำ หาไม่ได้
2. หาหอยปั้งปั้ง (หอยม้อง)	คลองบ้านหัวทาง	ตลอดทั้งปี	น้ำลง		หาไม่ได้ในช่วง น้ำหลาก น้ำท่วม
3. ตกกุ้งแม่น้ำ	คลองบ้านหัวทาง	ตลอดทั้งปี	ได้ทุกช่วง	1ทุ่ม เป็นต้นไป	หาไม่ได้ในช่วง น้ำหลาก น้ำท่วม
4. ดูหิ่งห้อย	คลองบ้านหัวทาง	ตลอดทั้งปี	ข้างแรม	2ทุ่ม ถึง 5ทุ่ม	หลังฝนตกจะมี จำนวนมาก
5. ตกปลา ปลาชะโด ปลากระพง ปลาแก้มคอด ฯ	คลองละงูตลอดสาย	ตลอดทั้งปี	กลางคืน	2ทุ่ม เป็นต้นไป	
6. ดูพระอาทิตย์ตกช่องเขาใหญ่	อ่าวตะโล๊ะสีลา	ตลอดทั้งปี		5โมงเย็น	
7. ล่องเรือชมคลองละงู	คลองละงูตลอดสาย	ตลอดทั้งปี			ชมไม่ได้ในช่วง น้ำหลาก น้ำท่วม

การบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวคลองละงู สู่ทะเล บ้านหัวทาง

คณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยว

ลำดับ	ชื่อ – สกุล	บทบาท
1	นายอับดุลช่อเลด ลัดเลีย	ประธาน
2	นางสาวปัทมา เอียดดี	รองประธาน 1
3	นายวิชาญ ปาละสัน	รองประธาน 2
4	นางสาวยุวรี อุดมา	เลขานุการ
5	นายสอด สัมสุ	เหรัญญิก
6	นายสนิจ สอเหลบ	เหรัญญิก
7	นางสาวปัทมา เอียดดี	เหรัญญิก
8	นายอดุลย์ อุดมา	การเงินจัดทำบัญชี
9	นายอดุลย์ อุดมา	ประชาสัมพันธ์
10	นายอับดุลช่อเลด ลัดเลีย	ประสานงานต้อนรับ
11	นางอุไอล สอเหลบ	แม่บ้าน
12	นายเหลด นิลสกุล	รักษาความปลอดภัย
13	นายวิชาญ ปาละสัน	รักษาความปลอดภัย
14	นายนรากร แซะอาหลี	เรือนำเที่ยว
15	นายสมพงษ์ หลีเคราะห์	ที่ปรึกษากลุ่มท่องเที่ยว
17	นายอับดุลอาสิด หยีเหม	ที่ปรึกษากลุ่มท่องเที่ยว

เป้าหมายกลุ่ม

- 1 พัฒนาและเสริมสร้างกระบวนการสร้างการเรียนรู้แก่ชุมชน และประชาชนทั่วไป
- 2 ส่งเสริมและอนุรักษ์ความหลากหลายทางระบบนิเวศน์คลองละงู
- 3 พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กลุ่มอาชีพ
- 4 ส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- 6 ส่งเสริมสนับสนุน ฟื้นฟู วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม
- 7 ส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเล
- 8 สร้างการมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน ในการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์และการ

พัฒนา

- 9 การแก้ไขปัญหา การเฝ้าระวังและช่วยเหลือปัญหาเรื่องภัยพิบัติ
- 10 ส่งเสริมสวัสดิการสังคมแก่ชุมชน

ระเบียบข้อบังคับ

กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงู สู่ทะเล บ้านหัวทาง

ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบข้อบังคับ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงู สู่ทะเล บ้านหัวทาง ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ข้อ 2. ระเบียบนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3. ในระเบียบนี้

“ระเบียบชุมชน” หมายความว่า ข้อบังคับหรือกฎระเบียบที่มาจากชุมชน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการบริหารกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงู สู่ทะเล บ้านหัวทาง

“ประธาน” หมายความว่า ประธานกรรมการบริหารกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงู สู่ทะเล บ้านหัวทาง

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการบริหารกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงู สู่ทะเล บ้านหัวทาง

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงู สู่ทะเล บ้านหัวทาง

ส่วนที่ 1

วัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ กลุ่มเป้าหมาย

ข้อ 4. วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

- 4.1 พัฒนาและเสริมสร้างกระบวนการสร้างการเรียนรู้แก่ชุมชน และประชาชนทั่วไป
- 4.2 ส่งเสริมและอนุรักษ์ความหลากหลายทางระบบนิเวศคลองละงู
- 4.3 พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กลุ่มอาชีพ
- 4.4 ส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- 4.6 ส่งเสริมสนับสนุน พึ่งพา วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม
- 4.7 ส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเล
- 4.8 สร้างการมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน ในการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์และการพัฒนา
- 4.9 การแก้ไขปัญหา การเฝ้าระวังและช่วยเหลือปัญหาเรื่องภัยพิบัติ
- 4.10 ส่งเสริมสวัสดิการสังคมแก่ชุมชน

ข้อ 5. บทบาทหน้าที่ของกลุ่ม

- 5.1 เป็นศูนย์รวมการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านหัวทาง
- 5.2 เป็นศูนย์รวมของผู้ปฏิบัติงานด้านพัฒนาสังคม
- 5.3 ประสานงานเครือข่าย
- 5.4 จัดกิจกรรม จัดกระบวนการเรียนรู้

5.5 ทำแผนงาน/โครงการพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงู สู่ทะเล บ้านหัวทาง

5.6 จัดหางบประมาณต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือองค์กรต่าง ๆ

5.7 จัดให้มีสวัสดิการสังคมแก่ชุมชน

ข้อ 6. กลุ่มเป้าหมายในการจัดสวัสดิการ

6.1 เด็ก

6.2 เยาวชน

6.3 สตรี

6.4 ผู้สูงอายุ

6.5 คนพิการและผู้ด้อยโอกาส

6.6 สถานที่ทางศาสนา

ส่วนที่ 2

คณะกรรมการ

ข้อ 7. ให้มีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม 15- 20 คน ประกอบด้วย

7.1 ให้มีกรรมการที่มาจากการเลือกตั้ง 10 คน

ข้อ 8. คุณสมบัติของคณะกรรมการ

8.1 มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เป็นผู้ประพฤติดินผิดกฎหมายหรือเสื่อมเสียในศีลธรรม

8.2 กรรมการต้องเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเล

ข้อ 9. สถานภาพของคณะกรรมการ

9.1 ให้มีวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการ คราวละ 3 ปี

9.2 กรรมการที่เคยดำรงตำแหน่งสามารถรับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการใหม่ได้

ข้อ 10. การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการ

10.1 ครบวาระ

10.2 ถึงแก่กรรม

10.3 ลาออก โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการด้วยเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของ

คณะกรรมการ

10.4 คณะกรรมการมีมติให้ออกด้วยเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของคณะกรรมการ

ข้อ 11. ตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

11.1 ประธาน

11.1.1 ควบคุมดูแล และรับผิดชอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการให้เป็นไปตาม

วัตถุประสงค์

11.1.2 เป็นประธานในที่ประชุมของคณะกรรมการบริหาร

11.1.3 ทำหน้าที่อื่น ๆ ตามมติที่ประชุม

11.2 รองประธาน

11.2.1 ทำหน้าที่แทนประธาน ในกรณีที่ประธานไม่สามารถทำหน้าที่ได้

11.2.2 ทำหน้าที่อื่นๆ ที่ประธานมอบหมาย

11.3 เลขานุการ

11.3.1 จัดบันทึกรายงานการประชุม

11.3.2 จัดทำวาระการประชุม และออกหนังสือเชิญประชุมประจำเดือน หรือวาระเร่งด่วน

11.4 ประชาสัมพันธ์

11.4.1 ประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร

11.4.2 รายงานข้อมูลการบริหารจัดการองค์กรแก่สมาชิก

11.5 เภรัญญิก

11.5.1 จัดทำบัญชี ควบคุมการเงิน และจัดทำเอกสารทางการเงิน

11.5.2 เบิกจ่ายเงินตามมติของคณะกรรมการ

11.5.3 รายงานสถานะการเงินแก่ที่ประชุมของคณะกรรมการ

11.6 ประสานงาน

11.6.1 ติดต่อประสาน นัดหมาย ภายใน และภายนอกกลุ่ม

11.6.2 รายงานข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยว

11.6.3 ประสานงาน และต้อนรับนักท่องเที่ยว

11.7 กรรมการ

11.7.1 เข้าร่วมประชุม/เสนอแนะ/วางแผนการ การบริหารงานของคณะกรรมการ

11.7.2 ออกเสียงสนับสนุน/คัดค้าน ต่อมติที่ประชุม

11.7.3 ให้ดำเนินงานตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายจากมติคณะกรรมการ

ส่วนที่ 3

สมาชิก

ข้อ 12. คุณสมบัติของสมาชิก

12.1 เป็นชาวบ้านในชุมชนบ้านหัวทาง และในเขตคลองละงู

12.2 มีความรัก และเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม

12.3 เป็นบุคคลที่มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะ นักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของชุมชน

ข้อ 13. การเข้าเป็นสมาชิก

13.1 แจ้งความจำนงพร้อมยื่นใบสมัครตามแบบที่คณะกรรมการกำหนดและได้รับความเห็นชอบจากมติกรรมการเกินกึ่งหนึ่ง

ข้อ 14. การขาดจากการเป็นสมาชิก

14.1 ลาออก

14.2 กรรมการมีมติให้ออก เนื่องจากมีพฤติกรรมเป็นปรปักษ์ต่อกลุ่ม ด้วยเสียงกึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด

14.3 กระทบด้วยการฝ่าฝืนกฎข้อบังคับเครือข่ายอย่างร้ายแรง

14.4 ขาดการประชุม ติดต่อกัน จนคณะกรรมการพิจารณาให้ออก

ส่วนที่ 4

การประชุม

ข้อ 15. การประชุมของคณะกรรมการ

15.1 การประชุมคณะกรรมการ กำหนดให้มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละครั้ง

15.2 การประชุมของคณะกรรมการ กำหนดให้มีการประชุมเป็นไปตามวาระ

15.3 องค์ประชุมต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการ

15.4 การเปิดประชุมวาระเร่งด่วนให้เสนอต่อประธาน หรือคณะกรรมการหนึ่งในสามร้องขอให้มีการเปิดประชุม

ส่วนที่ 6

การจัดทาแผน

ข้อ 16. การจัดทาแผน

16.1 กำหนดให้คณะกรรมการจัดทำแผนงานประจำปี

16.2 จะต้องนำแผนงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อทราบและพิจารณาปรับปรุง

16.3 แผนงานประจำปีจะต้องมีมติรับรองด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมประชุม

ส่วนที่ 7

การเงินและทรัพย์สิน

ข้อ 17. ทุนดำเนินการ

17.1 ค่าธรรมเนียมสมาชิก

17.2 ค่าหุ้นสมาชิก

17.3 เงินสนับสนุน/กู้ยืมจาก กลุ่ม/องค์กร

ข้อ 18. การเงินและทรัพย์สิน

18.1 ให้คณะกรรมการฝ่ายเหรียญกษาปณ์ เป็นผู้จัดทำบัญชีรายงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการบริหารทุกสามเดือน

18.2 การเบิกจ่ายเงินต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสองในสาม ของผู้มีอำนาจเบิกจ่าย ซึ่งกำหนดให้มีสามคน ประกอบด้วย ประธาน เหรียญกษาปณ์ กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง

18.3 การเบิกจ่ายงบประมาณการดำเนินงานให้ถือตามมติในที่ประชุมของคณะกรรมการ

18.4 ให้คณะกรรมการบริหาร แต่งตั้งกรรมการ 3 คน ทำหน้าที่ตรวจสอบการเงินและทรัพย์สิน
ปีละครั้ง

ส่วนที่ 8

การท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงู สุ่ทะเล

ข้อที่ 19. กฎระเบียบว่าด้วยทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

19.1 ห้ามใช้ไม้กระทุ้งน้ำผลเสียปลาริมตลิ่งจะตายปลาในกระชังจะกระโดดเข้าหาเนื้ออวน
กระชัง ทำให้ปลาตาย ถ้าตีด้วยมือเป็นการเรี่ยปลาให้เข้าอวนไม่ส่งผลกระทบ มาตรการเตือน แจ้ง
ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการที่เกี่ยวข้อง

19.2 ห้ามอวนตาถี่ขนาดตาอวน กำหนดเขตวางปลา ฤดูกาลจับสัตว์น้ำช่วงมรสุมจะเป็นฤดูกาล
วางไข่จากคลองหมู่ที่ 5ปากน้ำ และหมู่ที่ 6-17 ประมาณไม่เกิน 3 เดือน ส.ค.- ต.ค

19.3 ห้ามทิ้งขยะ หรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำลำคลองโดยเด็ดขาดสร้างข้อตกลงร่วมกับชุมชนริม
คลอง

19.4 คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ดูแล ทรัพยากรในชุมชน

19.5 ห้ามใช้ไม้กระทุ้งน้ำ

19.6 ห้ามใช้อวนปิดอ่าว อวนล้อม

19.7 ห้ามใช้ยาหรือสารพิษใดๆในการจับกุ้ง

19.8 หากจับกุ้งที่มีขนาดเล็ก ให้ปล่อยกลับสู่แม่น้ำ

19.9 ให้ปล่อยกุ้งที่พร้อมจะวางไข่เพื่อการขยายพันธุ์

19.10 กำหนดเขต ใช้เวลา3 เดือน ส.ค.- ต.ค ห้ามจับกุ้งบริเวณกระชังปลา.6

19.11 ห้ามใช้เครื่องมือหาหอยประเภททำลายล้าง เช่น ลากเครื่อง ขนาดตาอวนเกิน 1.5นิ้ว

19.12 ห้ามจับหอยที่มีขนาดเล็กเกินไป

19.13 ห้ามบุคคลในชุมชนและนอกชุมชนตัด หรือทำลายไม้ลำพู

ข้อที่ 20. กฎระเบียบในการนำเที่ยว

20.1 ต้องมีการกำหนดมาตรการความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

20.1.1 ต้องมีประกันชีวิตสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ

20.1.2 ต้องมีเสื้อชูชีพสำหรับนักท่องเที่ยวทุกคน

20.1.3 ต้องมีไกด์ท้องถิ่น ที่ผ่านการฝึกอบรม คอยดูแลความปลอดภัย และให้ข้อมูล

เพียงพอ โดยไกด์ 1 คน ต่อนักท่องเที่ยว 10 คน

20.1.4 ต้องมีทีมสนับสนุนร่วมทริปนำเที่ยวอย่างน้อย 2 คน

20.2 กำหนดให้ใช้เรือหางยาวในการนำเที่ยวได้เท่านั้น

20.2.1 เรือหางยาวต้องมีการจดทะเบียนถูกต้อง และมีมาตรฐานตามที่กลุ่มกำหนด

20.1.1 เรือหางยาว 1 ลำ สามารถรับนักท่องเที่ยวได้รอบละ 10 คน

- 20.3 ห้ามนำเครื่องดื่มมีนเมา และสิ่งผิดกฎหมายเข้าพื้นที่
- 20.4 ห้ามทิ้งขยะบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว
- 20.5 ต้องเชื่อฟังคนนำทาง (เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว)
- 20.6 ต้องช่วยกันดูแลรักษาความสวยงามของธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนไว้ให้นานที่สุด

ส่วนที่ 8

บทเฉพาะกาล

ข้อที่ 21. บทเฉพาะกาล

21.1 การแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบข้อบังคับ ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหาร
เกินกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการ

21.2 เมื่อมีข้อขัดแย้งในกรณีที่ไม่มีระบุในระเบียบข้อบังคับนี้ ให้ถือตามมติที่ประชุมของ
คณะกรรมการเกินกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการ

21.3 ให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งก่อนที่ระเบียบนี้มีผลบังคับ ยังคงทำหน้าที่ต่อไป
จนกว่าจะครบวาระการดำรงตำแหน่ง

ให้ไว้ ณ วันที่ 30 เดือนเมษายน พ.ศ. 2559

ลงชื่อ.....

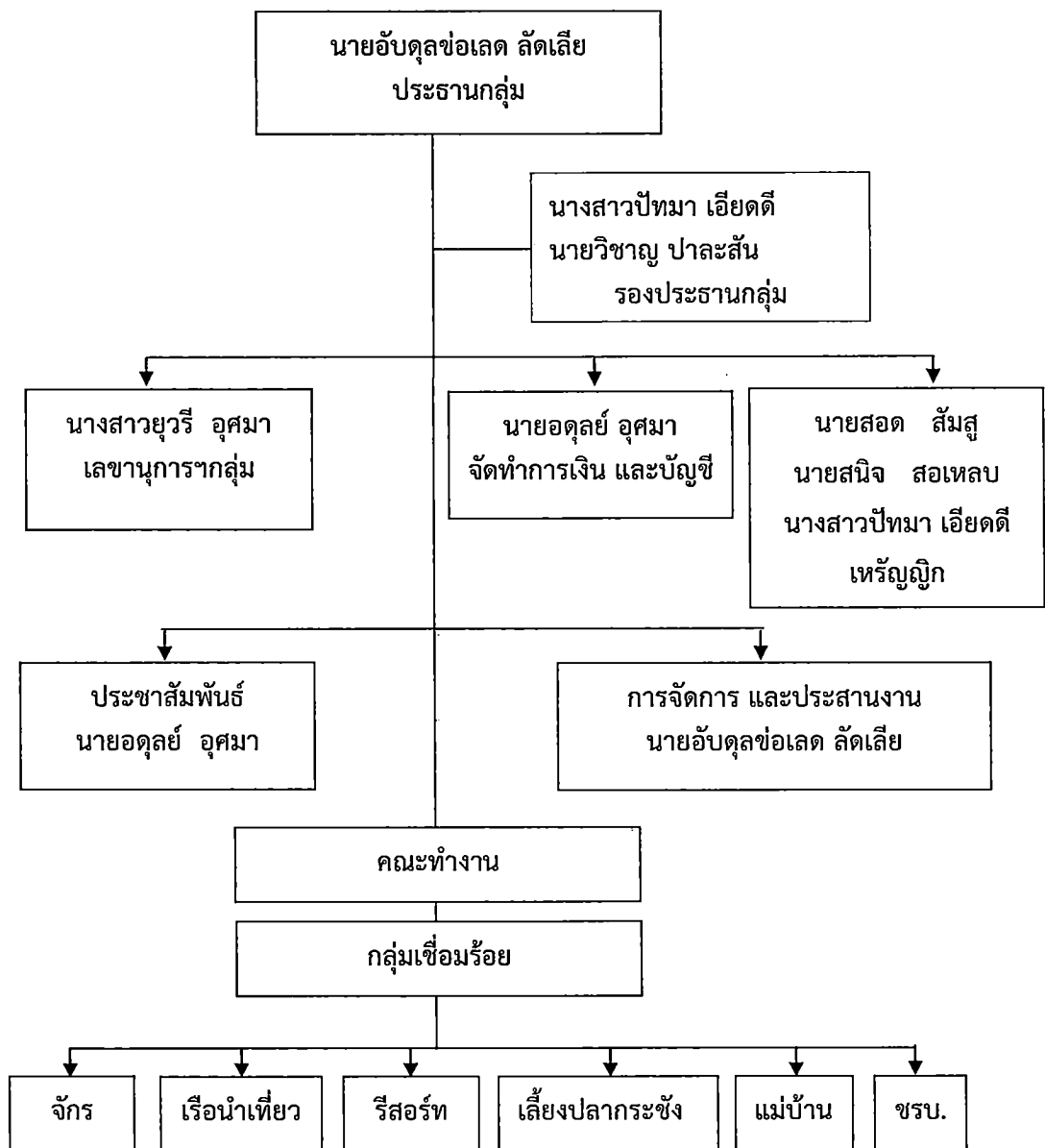
(นายอัปดุลขอเลด ลัดเลียบ)

กลุ่มภาคีที่เชื่อมโยงกับกลุ่มท่องเที่ยว

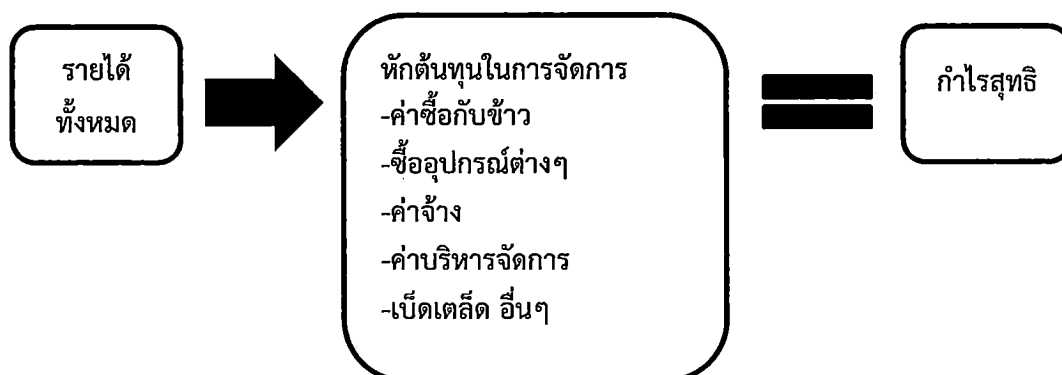
ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	ภารกิจ
1	กลุ่มเรื่อน้ำเตี้ย	- รับบริการนักท่องเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวในคลองละงู - ลาดตระเวนดูแลรักษาธรรมชาติในคลองละงู
2	กลุ่มแม่บ้าน	- เตรียมอาหารต้อนรับนักท่องเที่ยว
3	กลุ่มจักรสาน	- ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน - เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้แก่ชุมชนและบุคคลภายนอก
4	กลุ่ม ชรบ.	- ช่วยลาดตระเวนรักษาความปลอดภัยในที่พักนักท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวในคลองละงู
5	กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง	- เลี้ยงปลาปลอดสารพิษ - ดูแลปกป้องแหล่งน้ำ - จำหน่ายวัตถุดิบให้แก่กลุ่มแม่บ้าน - เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนและบุคคลภายนอก
6	กลุ่มอาชีพประมง พื้นบ้านในชุมชน	- เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน - เป็นคนหาวัตถุดิบแปรรูปเพื่อเป็นของฝากและเป็นอาหารแก่นักท่องเที่ยว

โครงสร้างองค์กรกลุ่มท่องเที่ยว

โครงสร้างองค์กรกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงูทะเล บ้านหัวทาง

การบริหารและจัดการรายได้กลุ่มท่องเที่ยว

จัดการกำไรสุทธิ

กำไรสุทธิ	100 %
ปันผลคณะทำงาน/สมาชิก	(60 %)
สวัสดิการ (หมุนเวียน)	(20 %)
- คนในกลุ่ม	15 %
- สวัสดิการชุมชน	5 %
พัฒนาการท่องเที่ยว	(20 %)
- พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	
- พัฒนาประชาสัมพันธ์	
- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซื่ออุปกรณ์	

แผนงานยุทธศาสตร์กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคลองละงูสู่ทะเล บ้านหัวทาง

ด้านการอนุรักษ์

ระเบียบ ข้อตกลงการอนุรักษ์ทรัพยากรคลองละงู

ประเภท	ระเบียบ/ข้อตกลง	แผนงานฟื้นฟู
1. คลองละงู	- ห้ามใช้ไม้กระทุ้งน้ำผลเสียปลา ริมตลิ่งจะตายปลาในกระชังจะ กระโดดเข้าหาเนื้ออวนกระชัง ทำให้ปลาทาย ถ้าตีด้วยมือเป็น การเรียกปลาให้เข้าอวนไม่ส่งผล กระทบ มาตรการเตือน แจ้ง ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการที่เกี่ยวข้อง - ห้ามอวนตาถี่ขนาดตาอวน กำหนดเขตวางปลา ฤดูกาลจับ สัตว์น้ำช่วงมรสุมจะเป็นฤดูกาล วางไข่จากคลองหมู่ที่ 5ปากน้ำ และหมู่ที่ 6-17 ประมาณไม่เกิน 3 เดือน ส.ค.- ต.ค - ห้ามทิ้งขยะ หรือสิ่งปฏิกูลลงใน แม่น้ำลำคลองโดยเด็ดขาดสร้าง ข้อตกลงร่วมกับชุมชนริมคลอง - คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการ เฝ้าระวัง ดูแล ทรัพยากรใน ชุมชน	- ส่งเสริมการเพาะขยายพันธุ์ปลา ในกระชัง - จัดหาพันธุ์ ปลา มาปล่อยปีละ 2 ครั้ง หรือวันสำคัญของไทย ร่วมกับชุมชนใกล้เคียง ขอพันธุ์ ปลาจากประมง - กำหนดเขตอนุรักษ์ - จัดทีมลาดตระเวนดูแลคลองละงู ทำร่วม 4 หมู่บ้าน ใช้ชุดขรบ. หมู่บ้าน ลาดตระเวนช่วงเวลา ก่อนมกรับ - ปลูกพันธุ์ไม้ที่สามารถยึดหน้าดิน ป้องกันการกัดเซาะตลิ่ง เช่น จาก ลำพู ร่วมด้วยช่วยกันปลูก บ้านเพื่อน - มีการทำเขื่อน เพื่อลดการกัดเซาะหน้าดิน ประชุม วางผัง เมืองใหม่ โยธาและผังเมืองจะ ทำเขื่อนในกรณีที่พื้นที่ติดถนน
2. กุ้งแม่น้ำ	- ห้ามใช้ไม้กระทุ้งน้ำ - ห้ามใช้อวนปิดอ่าว อวนล้อม - ห้ามใช้ยาหรือสารพิษใดๆในการ จับกุ้ง - หากจับกุ้งที่มีขนาดเล็ก ให้ปล่อย กลับสู่แม่น้ำ - ให้ปล่อยกุ้งที่พร้อมจะวางไข่เพื่อ	- จัดหาพันธุ์ กุ้ง มาปล่อยปีละ 2 ครั้ง หรือวันสำคัญของไทย - จัดทีมลาดตระเวนป้องกันการ ลักลอบใช้เครื่องมือทำลายล้าง

	การขยายพันธุ์ 6. กำหนดเขต ใช้เวลา3 เดือน ส.ค.- ต.ค ห้ามจับกุ้งบริเวณ กระชังปลา.6	
3. แหล่งหอย -หอยเจ -หอยปะ -หอยปุงปิง	1. ห้ามใช้เครื่องมือหาหอยประเภท ทำลายล้าง เช่น ลากเครื่อง ขนาดตาอวนเกิน 1.5นิ้ว 2. ห้ามจับหอยที่มีขนาดเล็กเกินไป	1. ทำป้ายประชาสัมพันธ์การ อนุรักษ์พันธุ์หอยในแหล่งหอย
4. ปาลำพู	1. ห้ามบุคคลในชุมชนและนอก ชุมชนตัด หรือทำลายไม้ลำพู	1. จัดกิจกรรมปลูกปาลำพูในวัน สำคัญของไทย 2. เพาะขยายพันธุ์ต้นลำพู นำลูก ลำพูผ่าเป็นสี่ซีกวางทิ้งไว้เมื่อ แตกกอแล้วย้ายใส่ถุง

ด้านการส่งเสริมกลุ่มองค์กร

แผนพัฒนาส่งเสริมศักยภาพ และทักษะเพิ่มเติม

1. อบรมภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการเรียนรู้จากผู้รู้
2. อบรมการต้อนรับ การจัดที่พัก การรับรอง เรื่องอาหาร สำหรับนักท่องเที่ยว
3. อบรมการให้ข้อมูล การช่วยเหลือ มารยาท ที่ต้องปฏิบัติกับนักท่องเที่ยว
4. อบรมและส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน ตามความสนใจ

แผนการพัฒนาระบบจัดการ

1. พัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์
2. อบรมการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว
3. จัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยว
4. อบรมการทำบัญชี

ด้านการลงทุนเพิ่มของกลุ่ม

แผนด้านการจัดซื้อ

1. จัดซื้ออุปกรณ์เครื่องครัว
2. จัดซื้ออุปกรณ์ชูชีพ
3. จัดซื้ออุปกรณ์ดำน้ำ

4. จัดซื้อเรือแคนู
5. จัดซื้อเรืออูกเงิน สำหรับลาดตระเวน และช่วงเหลือนักท่องเที่ยว
6. จัดซื้อรถบริการรับส่งนักท่องเที่ยว

แผนงานก่อสร้างเพิ่มเติม

1. ก่อสร้างสะพานและท่าเทียบเรือ
2. ก่อสร้างแพลอยน้ำ หรือจุดพักนักท่องเที่ยว
3. ก่อสร้างศูนย์ข้อมูล หรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ระบบทุนหมุนเสริม

การลงหุ้นของกลุ่ม

เริ่มต้นจากคณะกรรมการในช่วง 3 ปีแรก โดยคิดเป็น หุ้นละ 500 บาท คนละไม่เกิน 100 หุ้น หรือไม่เกิน 50,000 บาท

ซึ่งหลังจาก 3 ปี กลุ่มจะเปิดรับสมาชิกผู้ถือหุ้นเพิ่มในภายหลัง

ส่วนที่ 5

สรุปผลการวิจัย

ในการดำเนินงานโครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนหัวทาง ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา กฎหมายทรัพยากร และทรัพยากรที่สำคัญในของชุมชนบ้านหัวทาง ให้เกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้ฐานทุนด้านต่างๆในชุมชนบ้านหัว ซึ่งสามารถตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติชุมชน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ทรัพยากรที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยว ของชุมชนบ้านหัวทาง และกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร

จากการศึกษาวิจัยโครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนหัวทาง โดยใช้วิธีการลงพื้นที่สอบถามข้อมูล สืบหาแหล่งทรัพยากร การขอข้อมูลจากหน่วยงาน และการค้นคว้าเอกสาร ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลทำให้ได้รู้ข้อมูลพื้นฐานชุมชน เรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านหัวทาง พื้นที่ลักษณะที่ตั้งสภาพภูมิศาสตร์ อาณาเขต องค์ความรู้ด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ประชากร อาชีพ วิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากร ภูมิปัญญาในชุมชน ข้อมูลด้านทรัพยากรที่สำคัญในชุมชนที่เหมาะสมในการนำมาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจากการศึกษาทำให้ได้ข้อมูลศักยภาพด้านทรัพยากรในชุมชน ทั้งในส่วนของคลองที่เรียกว่าคลองละงู ป่าลำพูนที่อุดมไปด้วยสองฝั่งคลอง ทรัพยากรสัตว์น้ำที่สมบูรณ์ เช่น กุ้งแม่น้ำ หอยปุงปิง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีป่าชายเลนที่คงสภาพความสมบูรณ์อยู่ นอกจากนี้ยังได้มีศึกษาถึงแหล่งทรัพยากรที่สามารถนำมาเป็นแหล่งเที่ยวได้ โดยมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประวัติศาสตร์มีเรื่องราวเล่าขาน เช่น ลำเภานาเกตรา แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ เช่น ดอนหอย ให้นักท่องเที่ยวหาหอย และแหล่งท่องเที่ยวชมธรรมชาติ เช่น ล่องเรือชมหิ่งห้อยป่าลำพูน หรือชมเกาะแก่งต่างๆอีกมากมายด้วย

สุดท้ายก็ได้ศึกษาในส่วนของด้านกฎหมายด้วย โดยมีการหาข้อมูลกฎหมายเกี่ยวกับคลองเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน และเกี่ยวกับสิทธิการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยใช้ฐานทุนด้านต่างๆ ของชุมชนบ้านหัวทาง

ในการออกแบบแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทางนั้น ได้มีการนำองค์ความรู้จากการศึกษาดูงานพื้นที่จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนพญาบังสา และชุมชนบากันเคย ซึ่งจากการดูงานที่มวิจัยได้กลับมาสรุปและลองออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวในคลองละงู โดยการนำข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้จากการศึกษาข้อมูลมารวมวิเคราะห์ด้วย โดยจากการวิเคราะห์ได้แบ่งโปรแกรมออกเป็น 4 รูปแบบ คือ 1.โปรแกรมในช่วงกลางวันจะเน้นกิจกรรมการที่ล่องเรือชมระบบนิเวศน์ การทำกิจกรรมหาหอย และชมพระอาทิตย์ตกน้ำ 2.โปรแกรมการท่องเที่ยวในช่วงเวลากลางคืน ก็จะเน้นการล่องเรือชมหิ่งห้อยในป่า ลำพูน และกิจกรรมตกกุ้งแม่น้ำ 3.โปรแกรมตกกุ้งแม่น้ำ 4.โปรแกรมเที่ยวคลองละงู เกาะเขาใหญ่ ปราสาทหินพันยอด

เมื่อมีการทำโปรแกรมแล้วก็เกิดข้อสงสัยถึงเรื่องปัจจัยเวลาของการเที่ยวชมแต่ละอย่างตามโปรแกรม ที่มวิจัยเคยมีการศึกษาข้อมูลทำปฏิทินฤดูกาล โดยยึดกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นหลังว่าเหมาะสมในการเที่ยวได้ช่วงเวลาไหน เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาได้ประทับใจกับการมาเที่ยวยังชุมชนบ้านหัวทาง

ต่อมาได้มีสร้างการมีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบและแผนการอนุรักษ์คลองละงูร่วมกัน โดยกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่คลองละงูตลอดสาย จากเวทีทำให้ได้ข้อตกลง และแผนงานการอนุรักษ์คลองละงูร่วมกัน ทั้งในเรื่องของการอนุรักษ์คลองละงู การอนุรักษ์กุ่มแม่น้ำ การอนุรักษ์แหล่งหอย และการอนุรักษ์พื้นที่ป่าลำพู่ ซึ่งจากเวทีได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้วได้ช่วยเติมเต็มข้อตกลงและแผนร่วมกันจนสมบูรณ์

หลังจากที่ได้ข้อตกลงและแผนงานการอนุรักษ์ทรัพยากรแล้ว ทีวิจียก็ถึงขั้นตอนของการออกแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยทาง ซึ่งใช้เวลาในการประชุมออกแบบกันอยู่หลายต่อหลายครั้ง โดยมีเนื้อที่ต้องออกแบบดังนี้

เริ่มจากเรื่องของการบริการนำเที่ยว โดยมีการจัดทีมไกด์ท้องถิ่นจำนวน 5 คน คือ นายนรากร แซ่อะหลี นายอับดุลซอลเลด ลัดเลีย นายวิชาญ ปาละสัน นายสนิจ สอเหลบ และนายอดุลย์ อุศมา ซึ่งทั้ง 5 คนนี้สามารถที่จะอธิบาย และบอกเล่าเรื่องราวต่างๆของการท่องเที่ยวได้ดี

เรื่องอาหาร และสินค้าต้อนรับนักท่องเที่ยวควรจะมีอะไรบ้าง อาหารจะเน้นไปที่วัตถุดิบหลักของชุมชน คือเมนูหอย ทั้งปลานิล ปลากระพง ปลาทับทิม กุ้ง หอยปุงปึง หอยปะ และหอยกาหุ้ม เป็นต้น

เรื่องของที่พักรับรองนักท่องเที่ยว ที่พักแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ บ้านแฝด 2 หลัง หลังละ 2 ห้อง ราคา หลังละ 1,500 บาท ต่อนักท่องเที่ยว 10 คน บ้านพักกลางน้ำ (กำลังก่อสร้าง) 4 ห้อง บ้านพักบนบก (กำลังก่อสร้าง) 4 ห้อง ซึ่งเมื่อคุยถึงเรื่องที่พักรักก็จำเป็นต้องดูแลเรื่องความปลอดภัย การดูแลรักษาความปลอดภัย จึงเป็นหน้าที่ข.ร.บ. (จ้างรายวัน) (รายได้พิเศษของคนในหมู่บ้าน) ส่วนการทำความปลอดภัยของที่พักรักก็เป็นหน้าที่ของกลุ่มแม่บ้านต่อไป

เรื่องเรือนำเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวคลองละงูทุกโปรแกรมจำเป็นต้องใช้เรือในการนำเที่ยว จึงได้มีการกำหนดเรือนำเที่ยว ซึ่งเป็นเรือของทีวิจียจำนวน 6 ลำ เป็นเรือนำเที่ยวต้นที่ได้มาตรฐานสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ และเมื่อออกแบบเรื่องเรือนำเที่ยวแล้วก็มีการวางระเบียบของกลุ่มเรือเที่ยวอีกด้วย เพื่อการจัดการอย่างเป็นระบบของภายในกลุ่มเรือ โดยระเบียบที่กำหนดบางส่วนจะคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก

เรื่องสื่อประชาสัมพันธ์ ในตอนนี้ทีวิจียได้การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์จำนวน 4 อย่าง คือ 1. สร้างเพจ facebook ชื่อว่าท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเล ชุมชนบ้านห้วยทาง 2. แผ่นพับข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเล บ้านห้วยทาง 3. วิดีโอโปรโมทการท่องเที่ยวจำนวน 1 ชุด <https://www.youtube.com/watch?v=Bc3gGkPTGLs> 4. ป้ายไว้นิโพรโมทการท่องเที่ยวจำนวน 2 ชุด

ต่อมาเมื่อรายละเอียดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชัดเจนแล้ว ก็ถึงขั้นของการออกแบบการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว ซึ่งเริ่มมีการจัดวางบทบาทหน้าที่ของคนภายในกลุ่มใหม่ตามความถนัดของแต่ละคน โดยได้คณะกรรมการทั้งหมดจำนวน 18 คน มี นายอับดุลซอลเลด ลัดเลีย เป็นประธานกลุ่ม จากนั้นได้มีการกำหนดเป้าหมาย และระเบียบกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อการบังคับยึดถือของคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยว โดยระเบียบจะว่าด้วยเรื่องของคณะกรรมการ บทบาทหน้าที่ การดำรงตำแหน่ง เรื่องของสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว และเรื่องของการประชุมของคณะกรรมการ

เมื่อได้รูปแบบการบริหารงานภายในกลุ่มท่องเที่ยวก็จะเป็นการเชื่อมโยงกลุ่มอื่นที่เข้ามามีส่วนหนุนเสริมกิจกรรมของการท่องเที่ยวให้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีตั้งแต่ กลุ่มเรือนำเที่ยว กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม

จักรสาน กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง และกลุ่มอาชีพประมงพื้นบ้านในชุมชน ซึ่งทุกกลุ่มจะเห็นถึงความสัมพันธ์ในการช่วยเหลือกัน ทั้งด้านการบริการ สินค้า อาหาร การนำเที่ยว และอื่น ที่เป็นประโยชน์ต่อกัน

ในส่วนของการจัดสรรรายได้กลุ่มท่องเที่ยว ทางทีมวิจัยได้การประมาณการต้นทุน และกำไรจากการต้อนรับนักท่องเที่ยว และการบริการแต่ละอย่าง อย่างเช่น ที่พัก หลังละ 1,500 บาทต่อคืน จะเข้าเป็นกำไรกลุ่ม 300 บาท เป็นต้น เมื่อประมาณการได้การจัดสรรรายได้จึงกำหนดกฎเกณฑ์การจัดสรรไว้ 3 ส่วน คือ คนทำงาน 60% สวัสดิการ 20% และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 20%

ช่วงสุดท้ายจะเป็นกำหนดแผนงานยุทธศาสตร์กลุ่มท่องเที่ยว ตั้งแต่ด้านอนุรักษ์ทรัพยากร ด้านการส่งเสริมกลุ่มองค์กร เช่น แผนการพัฒนาศักยภาพ และทักษะเพิ่มเติม แผนการพัฒนาระบบจัดการด้านการลงทุนเพิ่มเติม เช่น แผนการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และแผนการก่อสร้างเพิ่มเติมในอนาคต

บทสรุปจากการทำวิจัย

เหตุผลที่ทีมงานของงานวิจัย

ที่ผ่านมาทีมแกนนำก็มีแนวคิดที่จะดูแลทรัพยากรในชุมชน แต่นั่นก็ยังขาดความรู้ความร่วมมือนอกจากคนในชุมชนในการรักษาแหล่งทรัพยากร เพราะชาวบ้านแต่ละคนจะมุ่งเน้นในการประกอบอาชีพของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ลดหายไป ส่งผลให้ทรัพยากรลดน้อยลงจากอดีต เนื่องจากยังไม่มีกฎระเบียบทางสังคมในชุมชน เช่น ในบริเวณหอย (แหล่งหอย) ของคลองละงู เดิมเป็นแหล่งหาหอย แล้วได้เป็นจำนวนมาก ทั้งคนในพื้นที่ทั้ง 3 ตำบล ได้แก่ตำบลละงู ตำบลกำแพง และตำบลปากน้ำ ซึ่งในสมัยก่อนจากการบอกเล่า จะมีการหาหอยได้ครั้งละหลายกิโล บางคนได้เต็มลำเรือ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันแล้วนั้นจำนวนหอยที่ได้ลดลงมาก

จากที่ได้เห็นและเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรของชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ที่ดำเนินการภายใต้แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งผลจากการจัดการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนสามารถที่จะรักษาทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของชุมชนไว้ได้ ทั้งในมิติฐานสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน นอกจากนี้ยังสามารถที่จะสร้างรายได้เสริมด้วยอีกทางนี้

สถานการณ์ดังกล่าวจึงได้มีการรวมกลุ่มคนที่มีแนวคิดที่จะจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรของชุมชนอย่างรู้คุณค่า โดยมีเป้าหมายสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยใช้ฐานทรัพยากรในชุมชน สู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทาง

จากฐานข้อมูลเดิมสู่การตีความหมาย

- ด้วยสถานการณ์ปัญหาการลดลงของทรัพยากรในพื้นที่คลองละงู ไม่ว่าจะเป็นแหล่งหอย แหล่งตกกุ้งแม่น้ำ แหล่งป่าชายเลน ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ จัดการโดยหน่วยงานมาโดยตลอด ความรับผิดชอบนี้จึงไม่ใช่หน้าที่ของคนในชุมชน แต่ด้วยปัญหาเริ่มหนักขึ้น ส่งผลต่อการประกอบอาชีพของประมงพื้นบ้านโดยตรง จึงเกิดการรวมตัวของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องขึ้นทั้งในชุมชนบ้านหัวทาง และชุมชนที่อยู่บริเวณริมคลองละงู เพื่อร่วมจัดการปัญหาเหล่านี้

- กลุ่มแกนนำมองเห็นศักยภาพเชิงพื้นที่ต่อการนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อันเนื่องมาจากชุมชนมีแหล่งทรัพยากรที่สามารถจัดการท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่มาก ทั้งด้านสถานที่สวยงาม แหล่งหอย แหล่งตกกุ้ง วิถีชีวิตภูมิปัญญาในชุมชน แต่กลับกันคนในชุมชนอื่นๆที่มีทัศนคติเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว ที่มองว่าไม่สามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวให้

นักท่องเที่ยวมาได้ เนื่องด้วยมุมมองด้านการเปลี่ยนเที่ยวระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกระแสหลัก กับแหล่งท่องเที่ยวที่เห็นในชุมชน

○ จากข้อมูลทำให้เห็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นต้นทุนเชิงพื้นที่ในชุมชนบ้านหัวทางมีความหลากหลายมาก โดยเฉพาะในส่วนของคลองละงู ที่สามารถนำมาออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่หาหอย พื้นที่ป่าลำพู พื้นที่ตกปลา และพื้นที่ป่าชายเลน ที่มีความน่าสนใจทั้งในเชิงการเรียนรู้ หรือแม้กระทั่งชมความสวยงามของระบบนิเวศวิทยา นอกจากนี้ยังมีสถานที่ใกล้เคียงที่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้อยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นเกาะเขาใหญ่ เกาะบุโหลน ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก เป็นต้น

○ ต้นทุนทางภูมิปัญญาวิถีชีวิต ที่สามารถนำมาสร้างกระบวนการสร้างการเรียนรู้ภายนอก และสามารถที่จะสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้นผ่านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

● กลุ่มการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองละงูสู่ทะเล เกิดขึ้นจากความสนใจที่เห็นจากศักยภาพของพื้นที่ แต่คนในกลุ่มเองยังขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว จึงอาศัยงานวิจัยชิ้นนี้เพื่อหาความรู้ด้านการจัดการให้กับกลุ่ม ซึ่งเป็นแกนนำหลักของชุมชน ที่มีความเชื่อเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทางว่าสามารถดำเนินได้แน่ ว่า คุณค่า ความหมายที่สำคัญของงานวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อคนกลุ่มหนึ่งในชุมชนที่สามารถทำให้คนในชุมชนและคนภายนอกตระหนักได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องประเพณี วัฒนธรรมอิสลาม การประกอบอาชีพประมงที่รวมถึงการจัดการทรัพยากร การจัดการกระบวนการให้คนเข้ามาเรียนรู้ในสิ่งที่เรานั้นคือความภาคภูมิใจ คือเอกลักษณ์ของคนบ้านหัวทางแท้จริง

การออกแบบวิธีการจัดการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

● การออกแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

○ การจัดการกลุ่มท่องเที่ยว รูปแบบได้จากการเรียนรู้จากกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนพญาบังสา บ่อเจ็ดลูก และปากันเคย ซึ่งเป็นชุมชนในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่ผ่านการจัดการท่องเที่ยวมากกว่า 10 ปี มีบทเรียนการจัดการท่องเที่ยวมากมาย

■ จากการศึกษาดูงาน ส่งผลให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ถึงระบบการจัดการกลุ่ม ทั้งในส่วนขององค์กรระบบโครงสร้างบทบาทหน้าที่ การจัดระบบรายได้ ออกแบบระเบียบข้อบังคับกลุ่ม และการออกแบบแผนงาน

■ หลังจากการศึกษาดูงาน ทีมวิจัยได้นำผลการเรียนรู้ และมาจัดประชุมออกแบบการบริหารจัดการกลุ่มตามรูปแบบของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทาง

○ ประชุมออกแบบบริการการท่องเที่ยว โดยการวิเคราะห์ผ่านข้อมูลจากการสอบถาม สํารวจในแต่ละเรื่อง ประกอบกับได้เรียนรู้จากการศึกษาดูงานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน นำมาสู่การออกแบบในเรื่องของ โปรแกรมท่องเที่ยว ที่พักรับรองนักท่องเที่ยว อาหารต้อนรับนักท่องเที่ยว สินค้าชุมชน เรือนำเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และอื่น

● การจัดเวทีสร้างความร่วมมือในการจัดการแหล่งทรัพยากรแหล่งหอย แหล่งป่าลำพู แหล่งคลองร่วมกับคนในชุมชนบ้านหัวทาง และชุมชนใกล้เคียงที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งนั้นๆ มาร่วมกำหนดกฎระเบียบการอนุรักษ์ ซึ่งผลที่ได้ทำให้คนทั้งในชุมชนและชุมชนอื่นที่เข้าร่วมตระหนักและนำไปจัดการอนุรักษ์ในพื้นที่รับผิดชอบของตนเองได้

- เวทีสร้างความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับคนในพื้นที่บ้านหัวทาง เนื่องจากก่อนเริ่มงานความเชื่อของคนในชุมชนมองว่าไม่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากไม่มีที่ให้เที่ยว แต่จากเวที ทีมวิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากการสอบถาม สํารวจ ทำให้คนในชุมชนเป็นถึงศักยภาพของแหล่งทรัพยากรในชุมชนได้หลายมิติมากขึ้น

- ศักยภาพของคณะทำงานได้รับการพัฒนาทักษะ จากกระบวนการวิจัย การฝึกผ่านกิจกรรมของโครงการ การถอดบทเรียน ที่เห็นได้ชัดคือทักษะการพูดของทีมวิจัยที่ชัดเจน

ผลเชิงการพัฒนา

- ขยายผลรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว สู่การสร้างงานสร้างอาชีพ กลุ่มอื่นๆ อาทิเช่น การก่อเกิดของกลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ ที่กลุ่มท่องเที่ยวไปส่งเสริมให้ทำสินค้าจำหน่าย มีทั้งเสื้อ ของกลุ่มเยาวชน ทำพวงกุญแจเปลือกหอยของกลุ่มผู้สูงอายุ

- การนำกระบวนการวิจัยพัฒนาระบบการทำงานกลุ่ม คือ การหารือ จัดการชุมชน ผ่านการจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยน

- การใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาชุมชน คือ การวิเคราะห์ทิศทางการพัฒนาผ่านข้อมูล ทั้งข้อมูลจากงานวิจัย ข้อมูล จปฐ. ข้อมูล กชช.

ปัญหาอุปสรรคและแนวแก้ไข

ปัญหาการดำเนินงานของโครงการวิจัยนี้ จะมีมากในช่วงแรก คือการที่ทีมไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าพูด ปล่อยให้แกนนำเพียงอย่างเดียว ซึ่งก็ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการ ถอดบทเรียนทุกครั้งแล้วให้สมาชิกทุกคนได้พูดทุกคน จนในที่สุดก็กล้าแสดงความคิดเห็นในวงประชุมชนตลอด แต่เมื่อทุกคนกล้าพูดเหมือนกันหมด ปัญหาอีกอย่างคือ การพูดที่ไม่ค่อยฟังคนอื่น นี่ก็อยากจะทำก็พูด จึงสร้างข้อตกลงเพิ่มอีกในการประชุมทุกครั้ง คือ การใช้ปากกา โดยคนที่พูดแสดงความคิดเห็นต้องหยิบปากกาขึ้นมาก่อน ส่วนคนที่ไม่มีปากกาในมือก็ต้องฟัง เมื่อปฏิบัติกันหลายๆครั้งจนชิน ในช่วงระยะหลังจึงไม่จำเป็นต้องใช้ปากกาอีกเลย

ชุดความรู้ข้อมูลที่สามารถไปใช้ ต่ออย่างไร เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนา

ในการดำเนินงานโครงการวิจัยมีการศึกษาข้อมูล การรวบรวมข้อมูลจะต้องมีการประชุมวางแผน การประชุมระดมข้อมูล การลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งการสอบถาม การสำรวจพื้นที่จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งช่วงแรกเป็นเรื่องที่ยากมากในการที่จะพูดแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น เนื่องจากการตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่จะอยู่ที่แกนนำของทีม จึงได้มีการสร้างข้อตกลงกันภายในว่า ทุกครั้งที่ประชุมต้องให้สมาชิกที่เข้าร่วมทุกคนได้แสดงความคิดเห็นทุกครั้งหลังจากประชุมเสร็จ คือ เป็นการถอดบทเรียนหลังประชุม หรือ หลังทำกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อเป็นการฝึกให้ได้กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็นบ้าง

การขับเคลื่อนกลุ่มท่องเที่ยว

ในขณะด้วยสถานการณ์ปัจจุบัน ในพื้นที่อ่าวปากบารา ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล ได้มีการเปิดพื้นที่การท่องเที่ยวใหม่ คือ ปราสาทหินพันยอด เกาะเขาใหญ่ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มี

การจัดการนำเที่ยวโดยวิสาหกิจชุมชนเท่านั้น และได้มีกลุ่มนำเที่ยวนำร่องในขณะนี้อยู่ 4 ชุมชน คือ บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านหัวทาง บ้านปากบารา และบ้านตะโล๊ะโส โดยมีเพียงแค่ 2 ชุมชน คือบ้านบ่อเจ็ดลูก และบ้านหัวทาง ที่มีระบบจัดการการท่องเที่ยวพร้อมมากที่สุด เลยสามารถจัดการนำเที่ยวได้ก่อนที่อื่น อันเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบมาจากการทำโครงการวิจัย

นอกจากนี้ประธานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทาง นายอับดุลซอเลด ลัดเลีย ยังได้มีบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบาราอีกด้วย

ณ ตอนนีการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านหัวทางที่ดำเนินการมาระยะเวลา 5 เดือน ตั้งแต่ มกราคม ถึง พฤษภาคม ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวเข้ามาชม เพราะความแตกต่างของกิจกรรมท่องเที่ยวที่แปลกตากว่าที่อื่น อย่างเช่นการหาหอย และการปลูกป่าชายเลน

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและความรู้สึกของทีมวิจัย

1. นางสาวปัทมา เอียดดี

ความรู้สึกจากการดำเนินงานโครงการวิจัย ทำให้ได้มีความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย การหาข้อมูลสอบถามจากแหล่งต่าง ๆ การคิดวิเคราะห์ห่ออกแบบต่างๆภายใต้ข้อมูล ในส่วนของตนเองได้ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดเก็บข้อมูล การนำเสนอข้อมูลที่มีลักษณะต่างๆ และทำงานร่วมกับผู้อื่น ชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ อยากให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับกลุ่มงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

2. นายอับดุลซอเลด ลัดเลีย

ความรู้สึกจากการดำเนินงานโครงการวิจัย สังเกตเห็นได้ว่าการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม ทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ เห็นความคิดที่แตกต่างของแต่ละคน การประชุมจึงเป็นเรื่องที่สนุก ในส่วนของตนเองทำให้เห็นคุณค่าใหม่ ๆ ความรู้ในสิ่งที่อยู่ในชุมชน เกิดพัฒนาการในทักษะการอ่าน การเขียน การทำงานเป็นกลุ่ม การรับผิดชอบต่อหน้าที่ การเสียสละ ที่เห็นได้ชัดคือ ภาวะการเป็นผู้นำ เนื่องจากสมาชิกได้ตั้งเป็นประธานกลุ่มท่องเที่ยว ดังนั้นบทบาทต้องมีการแสดงออกมากกว่าผู้อื่น นอกจากนี้ยังได้รับการยอมรับในระดับสภาการท่องเที่ยวอ่าวปากบารา ตำบลปากน้ำ ตั้งเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนระดับตำบลอีกด้วย

3. นายวิชาญ ปาละสัน

ความรู้สึกจากการดำเนินงานโครงการวิจัยทำให้คนที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยมาก่อนได้มาเรียนรู้เกี่ยวกับงาน และได้เข้าใจงานและเข้าใจเจตนาวิจัย นอกจากทำคนในชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจกันแล้ว ผลที่ได้จากการจัดการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายงาน และกระจายรายได้ ทำให้เกิดประโยชน์กับหลายๆคนในชุมชน ในส่วนของตนเองนั้นได้รับรู้ความเป็นมาของหมู่บ้าน ประวัติความเป็นมาของชุมชน เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน การประกอบอาชีพในอดีตและปัจจุบัน ได้เรียนรู้การจัดการระบบงานรู้หน้าที่ของบุคคล เกิดความรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะ อยากให้ทีมงานมีการจัดประชุมอย่างต่อเนื่องและติดตามความคืบหน้าของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

4. นางอุไร สอเหลบ

ความรู้สึกจากการดำเนินงานโครงการวิจัย ทำให้มีความเข้าใจขั้นตอนขบวนการดำเนินงาน และรู้สึกว่าคุณคณภายในชุมชนให้ความร่วมมือ ร่วมใจกันมากขึ้น ในส่วนของตนเองนั้น กล่าวพูด กล่าวทำ และเข้าใจในงานมากขึ้น

5. นายสนธิ สอเหลบ

ความรู้สึกจากการดำเนินงานโครงการวิจัย ได้ความรู้และพัฒนาตนเองและสังคม ทำให้เพิ่มทักษะด้านความรู้ของตนเองและกลุ่ม ในส่วนของตนเองนั้นทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมส่วนรวมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ อยากให้กลุ่มมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมากกว่าเดิม และมีการประชุมกลุ่มต่อเนื่อง

6. นายอดุลย์ อุตมา

ความรู้สึกจากการดำเนินงานโครงการวิจัย ทำให้บุคคลในหมู่บ้านมีความร่วมมือ ร่วมใจกันมากขึ้นกว่าเดิม บุคคลภายในชุมชนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าเสนอแนะ ในส่วนของตนเองเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดคือ เข้าใจขั้นตอนในการแสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น

7. นายนรากรณ์ แชะอาหลี

ความรู้สึกจากการดำเนินงานโครงการวิจัย ทำให้รู้จักการทำงานวิจัย รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกันมากขึ้น ในส่วนของตนเองนั้นได้มีความรู้เกี่ยวกับระบบการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลการวิจัย และการคิดเชื่อมโยงหลายๆอย่าง

ข้อเสนอแนะ อยากให้คนในกลุ่มรู้หน้าที่เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายมากกว่าเดิม

8. นายสาดี เกะหมาด

ความรู้สึกจากการดำเนินงานโครงการวิจัย ทำให้เกิดมีส่วนร่วมในกลุ่ม เกิดความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่ม นอกจากกลุ่มแล้วงานวิจัยทำให้ตนเองรู้จักรับผิดชอบต่องานและหน้าที่ที่ได้รับ และได้ความรู้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ อยากให้มีการประชุมปรึกษาหารือมากขึ้น ต่อเนื่อง

9. นายสอด ลำสุ

การทำโครงการวิจัยทำให้คนภายในกลุ่มหลายๆคนกล้าคิด และกล้าเสนอแนะ ตนเองก็มีความเข้าใจในเรื่องของพื้นที่บ้านห้วยทางมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังแสดงความคิดเห็นมากมาย กล้าที่จะพูด และกล้าแสดงออก ต่อที่ประชุม